

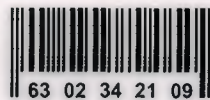
K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

2. BÖLÜM

AYŞEN KADIOĞLU

950025

LEFKOŞA/KIBRIS

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

1998-1999

ÖĞRETİM YILI

Mezuniyet Çalışması

Çalışma Danışmanı: Doç. Dr.BÜLENT YORULMAZ

LEFKOŞA/KIBRIS

ÖNSÖZ

Dört yıllık üniversite eğitimimize son vermek üzere olduğumuz bu yılda Osmanlıca'ya olan aşırı sevgimizden dolayı mezuniyet çalışması olarak Barboros Hayrettin Paşa'nın biyografisini tercüme etmek amacıyla seçmiş bulunmaktayız.

Bu eseri seçmemizdeki esas gaye Osmanlıca bilgimizi daha da geliştirmek ve eski yazı hakkında daha da bilgi edinmektir. Bunun da faydasını eseri okurken birçok şekilde gördüğümüze inanıyoruz.

Eserde karşılaştığımız zorluklar ise bizi daha da araştırma yönüne sevk etmiş ve birçok konu hakkında daha da bilgilenmemize sebep olmuştur. Ama bu zorluklar karşısında hiç yılmadık ve gerçekten de eseri tercüme etmek için canla başla çalıştık. İleriki yıllardaki çalışmalarımızda bize ışık tutacak olan bu eserin derslerimize de faydalı olduğuna inanıyoruz.

Bu çalışma sırasında bize çok büyük emeği geçen , yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen , başta bölüm başkanımız ve dekanımız Doç. Dr. Bülent YORULMAZ ve çok değerli hocalarımızdan Sn. Habib DERZİNEVESİ'YE ve Sn. Mehmet KOCAKAPLAN'a ayrıca bizim için dört yıldır emek veren tüm hocalarımıza teşekkür ederiz.

AYŞEN KADIOĞLU

GİRİŞ

ALİ RIZA SEYFİ

Eserin yazarı olan Ali Rıza Seyfi hakkında birçok kaynağı araştırmamıza rağmen herhangi bir bilgi bulamamış bulunmaktayız.

ARAŞTIRILAN KAYNAKLAR

- 1) BANARLI, Nihat Sami .“Resimli Türk Edebiyatı”.1. cild İstanbul 1998
- 2) Meydan Larousse (Sabah Gazetesi)
- 3) Grolier (Sabah Gazetesi)
- 4) İslam Ansiklopedisi

BARBOROS HAYRETTİN

MUHARİRİ

ALİ RIZA SEYFİ

Sahip ve Naşiri

İkbal Kütüphanesi Sahibi

HÜSEYİN

Der-1 Saadet

Şems Matbaası Bab-ı ali Karşı Numarası 32

1328-1326

دو تپائی باصوب بر قسطنی غنیمت و احراق بر قسطنی ده ضبط
ایمانداران درومالیرک اوج سنه تک غیرتی مدشش بر صورتده

هبا اولدی کتدی : (۴۶۱)

سین متعاقبه ده ، یعنی روما ایبراطورینک عادتا قاریش

بر ایتالیا قورالقی حالتی کلدیکی و قتلده و اندالز مرالیک بهارده

(۴۶۷ - ۴۷۷) بویوک دوتخلاری ایله قارتاجدن چیتوب ایتالیا

بویانامقان ساحلی یاقار ، یقارلردی .

خسره یقی — شیمدی سنی بان ایلرله ، ش اولدینی حالده —

مهم سفرلرله بالذات قومادا ایلیوردی . حرکت ایچون

ایکون ایلینی زمان قلاخورینک ، مانکی چیتو دوشم دوشورولور

چیتی صورنامسی اوزیرینه :

— س یونی دورکارلرله برلق آتلر بزی جانکی کنا عکار

ساحل اهلایی انتقام الیمی نی جاب ایش ایسه اورایه کوتورور :

دورایدی ، حال بویکه : جیه زجه کوره ان کنا عکار اعالی

ال ن زکین اولان اعالی ایدی !

و اندالز شان و شرف عسکریدن زیاده غصب و غلظه ییل

و اندالزیدن عاقر مستحکم به ، یاخود آسیتی ساحل زیاده قلدی

چیتو ، منتظمه به بان ادور شجوم ایلدی . آتلر کلکی بر آردی

بویوک مقیاسده بر جایو حیات حاکم کیش ایدی .

۴۶۸ ده شرقی و غربی رومایا دیشوب نصل اولور س اولسون

بوریه جکی کیده طاهر ، لوزان اختیارلردن مرکب بر هیئت
سنه سرتک مشورته کیش و اندالز تخریب اولنامسی و اعلالی به

اشکجه ایله مسی کچی بعضی مسی عیالاته مظهر اولش ایسه ده

طیعی بر کره دشمن ایچری به کینجه به بویاعلیک شیدی

اولونامسدر . (بعدالیلاد - ۴۷۴) .

رومالیک تخریب ، یاغنامی تمام اولون دوت کون دوما ایتدی :

سانک قارتاجه بش آتی بوزسنه صوکره انتقام بدمشی ایوردی :

حکومه صلح خاصه یانیرتون ایشا یقورده ، معبدلرک ، نیاترولرک

زینانی ، الحاصل قیمتی و تارخی اولان عرقی مستولیرک

کیاریک لاشیندی

رومدن صوکره ، رومایا ایبراطورینی اولان ماجوریلان شیل

حدودینی یانیندن صوکره بویوک بر قیلمه و اندالز ، حدلرخی

یولدریمک تشب ایش و قارتاج بر سکیومت خفسه متکول اولدجه

ایتالیا سالم دکلدر . " قول مشورتی یانین اختیار الیه صسدی .

[۸] جیهه ریشک رومایا اردو سنی بود بق ایچون نهمیدما قطع سنی

بر چول حاله کتیرمک تشب یاندر سز ایدی . چونکه ایبراطور

قارتاجنده (اسپانی) کی دورخاسیه ال مساعد القاطبه چیتو یایوردی .

لیکن رومایا ریحل حکم شیدن بعضی کتد خیسالاری بویونان

تصوراتی آلت اوست ایتدی ، و اندالز عظم بر چرتا به قارتاجنده کی

[۸] عجا شیمدی ایتالیا ندرده سلا بویومی دوشورولور !

ان ایسی و عالی ایسه ده بوده تعصب دینی یوزندن بر چوق
 غدر لر یابیدی. نهایت (۵۳۰) تار یخلورینه دوغرو روما
 جنرالی باسیلیقوس و اندال حکومتی محو و افریقایی شرق
 انبراطورلری نامه فتح الیه یوب بر برستانک اوینچی دور
 تاریخ سنی ده قالمشدر.

والدانداری اینگ ایسته دیلر شرقی روما سرعسکری
 ایداقا یوس مصر دن اردوسنی دوغما به تحمیل و سوار یسنی کشفلاق
 ایچون قیردن سوق ایتدی. طرابلس بالسنه انباروب شهر لر
 ذروالی سرعته اسخیر اوئندقدن صوکره قارتاج سورلری
 آتند. بکیرین انبراطور اردوسیه برلشوب غربه یوردو دیلر
 یوانریشا سفری ایچون (۵۶۰، ۵۷۰، ۵۸۰) انگاز ابراسی معصرف
 ایدنس، قسطنطیندن قارتاج اوکنه کلن دوغما ۱۱۱۳ تکه دن
 مرکب یولش ایدی: بری عسکری عسکرک (۱۰۰) بیک
 اولدینقی موردخین سوریه یورد. حفا که ابراقلیوسک عطالی بویه
 عسکرکی رشدرش و چلسه بر بیک حفا سنه. تکیور سنه آلمان
 زو مالدو تافسی بر کیجه آتس کیلر بیک شیوه سیله احراق ایدیه رله
 حرب هیچ امید ایدینه بر نتیجه مؤلفه، منجر اولمشدر.
 چلسه یولقی یونک اوزرینه تکرار بچی سفید و جن او موجوده بیک
 طام مستقی اوزوب سن بریده و قاتلن مقدم سحابان شیط
 و غریبی رزمایک سقوط کاملی مشاهده ایتشد. (۵۶۴)
 چلسه بیک وفاتندن صوکره برینه کهن اوشقی غوزیه یایی بایسنک
 یلکر شدت، وحشت و اخلاق سارو ره دیده سنه وارث ایدی.
 قاولیک، آرازم اوغریبه. بر چوقی قاتلر دو کدن صوکره وفات
 ایتش. متعاقبا اوج دوت برادر و همشیره زاده سی لخته چکمشدر.
 (۵۶۶) ده مقام حکومه کلن (توازی موند) و اندال حکمدار لر بیک

بربرستانده اسلام

جزیره العربی بر اثر انحياز صورتندۀ انتشار ایدن انوار شوکت اسلام سرعت برفه سیاه شام حوالیسی، ایرانی و مصر خطه سنی طوطی قدقن صده کوه خلیفه حضرت عثمان زمانندۀ ۶۵۷ میلاد — شجرت) انزلیتک فتحه ایدار اولندی. بوکار مشکایه مأمور اولان یکر می بیک مجاهد عبدالله بن سعد قو مالمدا سنده مدینه دن حرکت و (مفیدسی) ده ۲۰۰۰۰ کیسی تک دعا الشخافیه کسب قوت ایدیلر. عبدالله بن سعد عس بلر کچی شجیع و سواری بر مات اچنده الک شجیع مجار بلردن عدد اولمالسنه و رغماً بعض احوال اولمالسنه نظراً بعض لری طوفندن بک ده خوش نظاره کور و یورودی. عبدالله آرقه سنده کی قرق بیک مجارب ابله مغربک نواحی بجه و لسنه دالیدی. احتمال بر روماً فرقه سی ایچون مشکایه البرور اولان (بارقه) چواللری عس بلر و اودوجه قور قو لی دکلدی. دودلر مشکایه تخفیف ایدور،

عس بلر اطرافلر ندکی چیلانغانه بر نظر آشنائی ابله باقورودی. بونکایه برابر جوق مشقتی بر سفردن صو کوه جادر لر بی طرباس شهر بیک او کنده قور مغه موفق اولدیلر. ووملره کلن برامداد فرقه سی مجاهد بیک عجوبی او کنده کاملاً حو اولدیده ده طرباس ایان میا حانه مدافعه ایدیه یلمش، و آفریتا والیدی غرغفور بیک قور قو قو قو با قلا شیداقی دویان عس بلر دشمنله بر مجارب قوطیه به کور دشمنک ایچون ترک مجاصره بی مناسب عدد ابله مشی لورد. ده ابلت تار بجه به نظراً روم قو مالمدا شک سیتندۀ کی عسکر ۱۲۰ بیک کیسی به باله اولیوردی. دشمن عس بلر با اسلام با حراج کمری تیور لره رید ایدیکندن مجارب ابلکی طربندن دشی بو بول بر شیطعت شاد نکارانه ابله باشلادی، لکن عس بلرک شجاعت حشر شلر به رغماً دشمنک کثرتی عس دلو امیاد عظمی بی غلغ کورور. یورودی. برفاج کورلر بو مجارب به صبا حدن اقتصادلر قدر ذوام ایدتی. انما ملری حروب و ضربیک یور غو نغانه علاوة افریقۀ کور قو قو آتندۀ بی تاب قاتس اولان ایکی طرف جادر لر بینه چکیار، اسیراحت ایدر لردی. روم قو مالمدا شک صولت در جدر کورل بر کریمه سی واریدی. کور کور کور کورلر بری آتیه بیک. بونکچ قنارب کی اوق آتیه قانم اچمشدی. بونادره حشر و حروب عو ضلک عس صده سنده غایت مزین، ششم زردی، سایه سی ابله دشمنک ایان صندۀ نظره جاربوردی. روم قو مالمدا نی

حزرت حجاب اولدیغی حالده صورت حالى ، و بویه بر موقعده
و جودینک اهمیت عظیمه سنی در میان ایله اعتذار ایتک ایستدی .

حضرت زیر ایه :

— بك اعلا دبدی، سون ده آنلرك بونا مرنه تكلغلرینی
یینه آنلرك اوستنه توجه ایت؛ اسلام اوردوسنه اعلان ایت که:
کیم غمه غورینک باشنی کتیر برسه قیزی یوزینک درغم آلتون
ایله آکا بخش ایدباه جکدر !

بو مخصوص اعلان اولدقدن صوکره دشمنک کیشته نهاده
چون حضرت زیر برتدیر تصور ایتدی . عرب عسکرلردن
مهم مقسم ده صباحدن حربه اشتراک ایتدیرله یوب چادرلرده
براقیلدی . قسم دیگر دشمنانه غیر منظم و اوزون بر چرخه حربی
لور قوکنی آلتدده قید ایتشدی . نهایت م ایکی طرف
لورده دار خطوئلر (یورومک) بحالسر جیوانلر ایله اولدوکارلرینه
دیکلنمک ایچون چکیلدیلر . جیوانلرک طساقلری چیشارلیدی .
لورعلر، سلاخلر بر طرفه قوندلی . ایکی طرف محارب آراتی
کوندوزین مشاق و بی تاپسینی تضمین ایلمک ایستایوردی .
بر آنده عجوم آواز لوری (عکس) اندان اولدی : بر چوق قوی
یورولمیش محارب سرب اوردوکارلردن غیر لادیلر . بک آرزو کره
لوجه روم اوردوسی یورغوناق و شاشیقنای ایچنده بریشان اولوب
کیشمدی . روم جنرالی بالذات حضرت زیرک ایله قتال اولدی ؛

اروت کیم صرب لوماندانک باشنی کتیر ایه یوز بیلک
درم آلتون ایله برابر قوزینک دست ازدواجنی اکا بخش
ایله جکی اعلان ایتدیکدن روم اوردوسنده کی عمرکنج محارب
بوشانی مکافاته نایلت ایچون جوش و خروشله کیش ایدی .
یونک اوزورینه عریلر قوماندانلرینک شفافانه نفس ایچون چادرلده
اوطور ماسنی و کندیسینی نهلکمه آتاعاسنی سوتلداکلرندن عبدالله
بن سعدده میدان حربدن چکیلدی . یونکله برابر اسلام اوردوسی ده
یونسیتسر متدارلرله یاردیمی نیم وحشی اولان برلردن مرک
یویله وطنلردن ایدد . یانجی بر چالده اوزون اوزادیه بوغو .
شمتندن نادنا مایوس اولمش ایدی .

ایشته بویه مسلتا برن مانده ایدی که حضرت زیر اون ایکی
طریق مجاهداتیه دشمن حسطنری آردسندن کچوکر اوردوبه
یشدی . مشارالیه اخوان دینک مقدراتنه اشتراک ایچون بک
یهدن و صو ایچمه دن اوزون بر مسافه بی شایان حیرت بو
شیجاعت و منانت ایله قطع ایدوب کیش ایدی !

میدان حربه بر کره عظف نظر ایدنبه دیدی که :

— زوده در، سردار کیز ؟

— چادرلده !

— چادر نعلی اولورده بر اسلام سردارینه مقام اولور ؟

بو — یوزله عبدالله کورمکه کتدیکی زمان سردار یوزلده بر —

ولایقید دوران حضرت زبیره توجه به بدری ناع این کیم اولدیغنی،
یونکله برابر بو قهرمان عسکرک شجاعتن افزون نواضع
و نواکتی حاضر و نه اعلان ایشدی. قرار و جبهه قهر حضرت
زبیره عرض ایددی، لکن مشارالیه بومکافانی کمال اعتدال دمله
ده ایدرک قیاجنک انجق اعلامی دینه و تقص ایدش اولدیغنی
و خدمتانی ایچون امید ایدیکی مکافانک محاسن فایده دن و نهد
و نوردن دعا عالی و ابدی بولدیغنی بویله مش ایدی !
ایسه روادو، الک مناسب مکافات تبشیر مظهریات ایچون حضور
تایغنه اعزاس اولدی. مدینه ده ظیفه بونون احباب کرام،
و فاسی قوم، اعلای آرد، سنده افریقا سفر مدیدینک داسست
لونی آودی قهرمان مجاهدک آغزندن دیکلر ایکن اؤ، الک
کوجولر قهرمانت حریفی بسط و بیان ایدیکی حالده آغزندن
کندینک اجرا ایدیکی تدابیر، کوسردیکی مائو شهادت
فیج برکله صدور ایتیمش ایدی !
بوندن صوکره عربلرک فتوحات غریبه لرینی یکریمی سنه
قادر تاخر ایش کور بوزو. ۶۸۹ سنه سنده مولویه بالذات
اقرنما اعالی سندن فریاد جیلر کلیدر، چونکه روما این اطوری
(خرقانی) (ایراقلیس) افریقا اعالی سندن برقه ناک عربلر خراج
و بر دکلرینی دویجه آندری سلا حله تخایص اید، جکه اوده

میدان سرده ایاک انظامی آلق و لدای نفس ایه مک ایچون
دو کوشن قوی ده احاطه ایدیلرک تسلیمه اجبار ایددی.
عربلرک قلعه جلرندن، مزو اقلرندن قاچان فراریلر سسوفه تولا
شهرینه کیر دکلرندن بالتعقیب اوراسی ده ضبط اولمیشدی.
[بوسوفه تولا شهری قارتاجک ۱۵۰ میل جهت جنوبیه سنده،
حقیق بر میل اراضی اوزورده اولوب زینس ایلک اوزور
اطرافی اورمالیه محاطلر و بر حلق ظفر خرابه سی، بر قانی،
اوج عدد تقویرات اصولی مبد نظر حیره رومالیرک احاطه
مدن نمونه نما اولور. Show شونک سیاستلری]
بونونکین بلده نیک سقوطلی اوزوریه کیک احاطه مفریه،
کیرک بدویل قاتخولرک اظنه التجا ایدیلر. بوراده اوتار بختدن
اعتبار برمتین بامین مرکز عسکرکی تاسیس اولمیشلک کین
ایسه ده، احتال جکیان مشاق، مجاهدین آرد سنده ظهور ایدن
برساری غصه تلخی، محاربه ده واقع اولان خايعات اولن بش
ایاق بر سوردن صوکره عربلرک غنائم عظیمه و اسیرای کثیره
ایله برابر مسمر، غوث ایه سینه باعث اولمشدر. بعد النظر
عرب کسک طلب مکافات ایدیکی ائاده روما جزائی قتل ایدن
و شبهه صرک بونرک مکافیه لایق اولان بر محارب جیشلایندین
عرب کیم ایسه شهید اولدیغنی ظن ایدمشدی. شو زمانه قدر که،
ناکهای غره غور بونک قریبک فریاد وایی و سوزلری حسامت

بر طر فدن لولاليدري سيلايدير يور اولك اوزر يسه معاويه لك
 كوندردى بى ار دو اوراده بويك بر شبرى ضبط ، اوتوزنيك
 يونانيدن عبارت بر اردويي محو و سكرسان بىل كيشى اسير
 ايدير . [۷] لکن افريقا فاختاكي شرفي از عقبه بن نافه و دها
 لايق كوردورن . عقبه بن نافع شامدن اولين بك منتخب . بهادر
 محارب رياستكده يوله چيتمشدي ؛ يور دو يور ديه يوروني .
 اشقيه بن نافع كير يسه سفر نده طونديني طويق استيلاني وكون
 خريشه اولونده چيزه بياستك بك مشكي اولديني كي . يورستانك
 نواحي داخليه سده شاد عرب و قايمنو سولونك ووردنيك تفصيلات
 عجمي يور يسه در جديزه انون نلده منصور دكلمر . في الحافيه
 (زاب) يعني محارب نو ميديا قطه سي ۸۰۰۰۰ زني محارب جمع
 ايله بياير سده اوزمانه انظراً ۳۶۰ شهر جسيمك موجودي
 شپه ايدر ؛ مع مافيه ساحل بخره باقلا شاديغي زمان مشهور اولان
 (بجايه) و (طنجه) شهر لوبنك نكري عرب لوك فتو حشده وني
 وشكل ويزو . اسكي زمانلارده ۲۰۰۰۰ منتظم خانه دن مشكل
 اولديني اخبار اولانان (بجايه) اليوم يسه بر مقدار تجارتدن
 حصه داردر . طنجه ايله عرب ويران حكاييه شهر نيالند .

[۸] اوليا يستوي (پارو وار غريب) في بيانه ايليوسه عربو
 بو اناده اسكندريه دن سيليابه و افريقاني عملي صولوب بر دونا كور .
 ندر منلو . برنجي جلد ۱۳ نجى باب Sogbarih De gesis

مع مافيه عرب لوك يوراسي بر نچدن ديوار ل . التون ، كوش
 به قابل داملر له توصيفلري شهره مختصا مقامات و ثروت عظيمه .
 سندن كناه اوليق لازم كير .

موريتانيا تيجيانيانك اخير يلري روميلر بيه غير معلوم
 ، ايلامي خدار ، جهور . جيهكار و وحشي اولدقلاري حانده
 يوراسي عقبه بوججهولي و فنيك نواحيست تا باغريسه كير ورك
 كند سندن صوكره كلارك فس و مراکش باهه عظيمه لري
 انشا ايستكوري و حشده كلارك دن كچش و سوس نرينك اطرافني
 رين ايديكي اخلاقنيق ساخاند ، قانويه اخلاقي مقابله سنده
 لوك اولديني دودسي . ياخود بار كيرني كركسسه قدر بخر
 نچنه سور ورك مشهور اولان شو سوزي سوبله مشدي :

— يورني ، بيشكه عرب و شو عمان مثال اولماسه بدي اسم
 جلالكي دكرك آرقه سنده كي ملك مجهوليه قدر كچتور ورك
 مانا ايدردم :

بر مدت صوكره افريقايلر ايله روملرك عمومي بر عصيان
 سنا انهي بخر محيط ياليلردن كوي چاغيردي ؛ وحر طر فدن
 نواحي عظيمه احدا ايله محاط اولديني ايچون كنديسنه شالي بر
 شادندن باشقه برشي قانديني حس استدي . مع مافيه فاني
 افريقانك صولك دوره حياتي انجق اسلاميتك ايجاد ايله بيه بكي
 بر خانه خونين جوامردي ايله اخلافه يادكار قانلق مقدرايدي :

شیرسلطان عودتله اسکی دوستلرینه هجوم ایدرلردی! عقبه بن
 نافع کندی زماننده بوحالانی دوشونه وئک اسلامله راستادگاه،
 حربک احوال غیر مساعده سنه قارشى نسوان و صبیان ایچون
 برمایا اولماق اوزره ایچیری مملکتک کویکنده بر مرکز تأسیسی
 دوشونمش والایى سنه عجزیه ده (قروان) شهرینی تشکیل
 بخش ایدی (۶۷۰ - ۶۷۵ میلاد) . بوشه وئک موغلی تونس
 خدیو داخنده ونفس تونسین ۵۰ میل داخنده دور . مؤخر
 قروان بک زیاده معوریت کسب ایدوب افریقیه بک مرکز
 ایدوبسی اولدی کجی مرکز عرفانی دخی اولمشدر . الحق
 زفراد شادندین صوکره شرفده حکومت اسلامیه بک ایشغاشان
 تکرار فتوحات غریبه نی سکه دار اجمشدی . شرفده سکونتک
 تأسی متعاقب خلیفه عبداللک افریقیه فتوحاتنه تکرار
 باشلاسلما سی امر ایدوب مصر والایى امیر حسن معینه (۴۰)
 بک کیشیک بر اردو ابله مصرک و اردانی تحفیش ایدی .
 بوحربک دوامی مدتی افریقیه بک نواسی داخایه سنده عربلر
 اکثرتابه مظفر ابله لرد . سواحل بحر الان روملک الله
 ایدی . حسن دن اولک قوماندانلر قارتاج شهر بک ناموشورینه ،
 تحکیمات فوق العاده سنه قارشى حرکت قطعیه اجرا تکیب
 یتمه مشلردی . قالیس و طرابلسدن فرار ایدن محافظین ده
 سناکر رومیه نی تزید ایش بولسوردی ، لکن امیر حسن

الربیه حاکمکلی علیه لارش دست زوریه الی ابله
 ومغلوب اولدی ایچون موقوف اوردو ابله سوق اولان بر ذات
 وار ایدی ک: عاصیل مومی ابله فکر انتقام ابله کندیلرینه
 التحاق ایده چکنی ظن ایدرک معلومات وزیر مشلردی؛ بویکت
 موقوف عربلره خاص جوانمردلکه بونی رد ایتدکن باشته
 عذیه ده . موقفی بیلدر مشدی . نهککه علاک واضع حلالک
 تقرینده عقه موقوفیک باغلرینی بالذات چوز وئک موت محققدن
 کندیسنى قورارماسی تکلیف ایتدی حاله دوقی کندیسک
 سنجانی آتنده شهید اولدی ترجیح ایتدی . ایکی فدائی . ایکی
 قرض کجی یکدیگر لرینی دغاغه ش ایتیلر . قایچلری نیچک وئک
 قینلری قیردیلر . وانیجیه قندو بهادرانه دوزکشدن صوکره
 صوکنجی اوریلان وطندا شریک اوزرینه یان یانه دوشدیلر!
 اوچنجی افریقیه قوماندانی زهر سلطانک انتقامی آیدقدن
 صوکره ونیه شهادتی اسرا ایتدی : زهر بر چوق محاربانده
 افریقالیری مغلوب ویریشان ایتدکن صوکره غسطنطیه دن
 کوندیلن جسیم براردویه مغلوب اولمشدر . بوار و قارتاجک
 امدادینه کلش ایدی .
 افریقای شمالی اعلایسک زمان قدیدن بری خاندلری ایدی :
 اسلاملرک ورده ندنه آندرا به برانشیر ، آندرا به غنائی تقسیم ایدر .
 صوکره اسلاملرک ایلک چکیلمه سنده باخود مغلوبیتده تکرار

اولدی ! انجق بئزین متولد مسرت چوقی سورمهدی .
منظر خارچینک صلاح شوکته باش آلدی و دوچار غارت
جبر تنده ولایتک مرکزی اولان مشهور قاراقاج بر دعسا بر
(۶۹۶ - ۶۹۸) نازخاری آرمسده یعنی ۷۹ نجی تاریخ
دعا حیرال چیلدی بو جراندہ نامین مولیت ایلدی .

شرق اینطور گفت یوزن مساعیر عسکر، سندان مرگ
بر او دوی حاصل ثابت جسم بر دهم دو تنای سجیانک قوت
حیسنی و استیلا بدست غایت قرائت مجموع قضاة مجرب
و عسکر یسنی استعجاباً قوا تا چه بدیدی؛ لمانک اغریبه کرش
و نجیری قید برق ابجری کردی. اسامی مل یوزن و میده او کند
چاره من قیروا و عرض ایستاده عجبکند ایستاد قندینه یک شاپاسوری،
دشمناری اینجند بهر کون منتظینده سرمست عوفیت اولوب
قاندیلر. لکن آفاق اغریبه و دوزخ و میدان غائب اولوق مقدر
ایندی. امیر حسن اورتی سینه بیرون بر او دوق ایله قاتاق
او زربنه تکرار یوردی، اویتقا جوارونده منتظر ایله قانی بر
حوب ایدو دوزخ و غارتی ساحل مجره قدر قندجه
تعجب ابتدی. دشمنان صولک سفینه سناک ایکنی ده افتقد غارت

افغانان و قزاقانجه . ديکون . پنجتير زلف شيرين . آلباره و زردمن
 بلخي . . . شهر ايريسنه قدور خواب مخلف انجند قلعه .
صورت دزد خانی طوطيه طير فغان اسک نور سند

باز منظر قار تاجیه سوک بر اضطر و داع آتیق اوزده دیمک که :
ایستاد . یورده افریقای شایلیک قراییجه سی دیمک ازلان
ایستاد بیکر میله برینه معادل اوله جق قدر اعلا ایله اسکان

اولن النجی عصر میلادی (۱۰۰۰ تا ۵۰۰ سال پیش) یعنی یونان دوت

معارف و علوم غفرور و بخیر معارف و آفاقه و جاسور و آرا
عین و کرمین طبعی که: احوال ابرار و سکنان اسکندر قلع
یکمیت، یکمیت، افروز دکان، رفیع و قیود و غیر

بگویند قاتل منم به نامیه محرومش بولیدون! اشقی ندیستی
خانیق ایلیون کیلن بز سیاح احتیال خیریات زملدن کونی قالدان
موتی حوکی نیلمیسی سینه سنده بزمن یوز بیکلر جیلا آردن
سنگد زلفی اولان بو ققطلی طایفه سار!

در مملکت غیر متشددان قویغیا مشاغل را بدی : اکنون مملکت غنوز
سرمه را کرده او را مملکتی . بر برستان داخلی اعطایی نمودن
(بخود بریدل) کند و براندان امید او را به جق بر اتفاق او استقام
که خونی را نماند . و با تصادف او زبان خطبه . اکنون و سلطنت او

[illegible]

7

دعواستند بولان بر لاديشه اطاعت اينديملر، امير حسن بويوك
 بر حريده مغلوب اولدى ؛ و بويجه ستمرك امكى محو اوله ورق
 مصر خندوبنه قدر رجعت ايديوب بش ستمه مدت اوراده
 موعود عسكرى و رودينى بگاھدى . بو ائشاده افر يقاده غايت
 غريب بر حال وقوعه كلكده ايدي :

يغصيرك دعواستند اولان قاندين بونون اعاليق، عسكرينى
 طوپلامش ديش ايدي، كه :

— شيرلر من و آلارك حارنى اولديني آئين ترك موش دانا
 نر بارى جاب ايديوز . حالو كه : بو مشوم معادن بزم مقصود
 انايمز دكلر : بز مقصولات بسيله ارضيه پايداه كچنه سياروز .
 هايدى شوشلرلى ياقام و معادن قيمتمارلى ، خزانخوى آلارك
 ككلى آره ستمه دفن ايدهلم ؛ بلكه اوز زمان دشمنلر من بزي
 سرباست بر ايتزلر !

بو كليف عائل آتق شملرله قبول ارندي . بو خستيه دن
 طرابلس غربه قدر بونون دعومورملر ، ميانى جسيه باقيلوب
 ييقيلاروق اشجار خستره كليا محو ايديلى . اورده مددار اعلى
 برشنى قانامش ، غنيت ، نفوس مسعوده ايله دولو بالچه كنى بر
 ملكيت بر چو ايه ، بر ائين برينه انقلاب ايدمشدى . سوك دورك
 سياحينى و تارلق نويملرلى بو خستيه ده سياحت ايدر اكن صوك
 معوريت و خرابيك بر چوق ايزلر بيه تصادفى ايدرلر . بونكه

بر ايتر اور بامور خاى ادايك، خصوصيه اعلى خريستينيك
 نالانسر كنندن ، ظلمندن دولان اسكى افسيدلرلى ازلان
 نومرلى سوسوم دكلر بيه مقابل چبار و وحشى اقوام بربريك
 بيريندريغه دخى كمال نفرته باش اكدكلرلى ، بناء عليه بر خطر فك
 نالمنه ، ديكر طرفك جهل و نادانيسنه قارشى احكام قراييه
 دت . قبول ايله دكلرلى يازمه قنده دولر . [۷] ابسته بو حكمته
 سيمور كه قوه عسكرى به ايله اخلا انتقام ايجون باقازيان عريب
 عزالى طانلر منجه و روحاني كچي قبول ايدمش و ايت و عدانيت
 و حرماني عس اين بونون رولى اعلى عرپلرك معاوتنه قوشه روى
 ايله كازمه اياك حمار به ده قتل و بربريلر برشان ايدمشور . [۶]

- [۷] روما ايتر خستيه دنك انططاط و ستونى . اوچنچى جلد .
 صفحه ۱۶۶
- [۸] بربرك اعلى اولان بوزلر اشقى درت صورت ته تصنيف ايديه بيلير .
 (۱) بوسلر زمايده و اخلاى بونايلر ايه كوچك آساييلرلى عين انسان
 اعلى قولان دكلرلى ائنده طرز نظرلى خستين ، قالا اولان بونون اقوام
 بونولمى لب ايدي . (۲) خردوتى دورندن الاعتبار بونايلرلى انسان ،
 عدلت ، اخلاقه يانچى بونون اقوامه تطبيق اولمشور .
- (۳) بلوقس ك زمايده و مائيل آزدي نايليرى ايله بونون استخارى
 قبول و كنندلرلى (باربارلر) تسويه ائشادر . انجى اكشاي بونايلرلى
 اعلى ايله ايتر سربوست و اخلاى استعنا ايلردى ، نهايت غنيت عسك
 عس بونون ايله بونايلرلى اخلاى حدود محرمه سبك خازنده كى قبال و عس
 و ستمه بونون اولمشور .
- (۴) عس بونون افريقاى شايك شيرلى لاقن اعلى اعلى آيتمور .

کندوبه کوستردیکی قهر و ثباتک بر مثالی ارایده اظهار اقتدار
ایله ممشدر . (۸۳۳) سنه میلادی سنده ایلانیدن طرد ایدیان
بوتوقه عرب اولان اسکندریه نی ضبط و تخریب ایتدکدن صو کره
کریده چیقه رق آطه نی ضبط و تالک ایتدیلر . و بورادان کوندردکلاری
ده تخریبه شرقی روم ایتر اطور اغنک بوتون سواحلی دهستاره
شرق ایله اوقوجه سکه معنی خواجه دیل ایتدیلر .

۸۲۷ سنه میلادی سی ایتداسنده (بحی اغاب) دولتک یوز
کونین مریک دو قلمسی تونس ایلانیدن ۱۰۰۰۰ پیاده و ۷۰۰۰
سوار ی سرجایه آندی ؛ آرقه دن قیسم امداد ایله آطه
نیش اولتوب یار مو (سربلر لر خیرلر) قوقلش یاربشک
سرفان و مدایتلرینک مریک مدهوری اولدی . (۸۲۶ میلاد)
نهایت اللی سنه مقاومت ایدن سربلر اغوزده تسالیم اولدی ؛
بوراده عسبلرک الیه کین اموال و اسیرانک حد و حجابی یوق
ایدی . کلیدالردن النان کوچه کوموشک ۵۰۰۰ لیره و مجموع
غنائیک ۱۰۰۰۰۰ درهم آلتونه (۵۰۰۰۰۰ استرلین) بالغ
اولدیلغی و اسیرانک ایسه (توراتوم) قشندله افریقایه کونتر بانی
۱۷۰۰۰ کیشیدن غضله یولدیغی روایت ایدیلر .

عمر آن یارم (پارمو) . بزارده تونس ایلمالیدن جسیم عرب
دو تخریبی چیقور ایدی . (فالایزیا) و (قامانیاس) حوالیسنک ۱۵۰
سهری تخریب و غارت اولغش آیدی . معضه روم شهبازی بیله

موسی بن اسیر زماننده بربریده بر عسبان دها جیلغش
ایسه کمال مهارت ایله باسدیریلوب بر چوق هتلم صرف
اوله رق اسلامیت بو اعالی وحشیه به صورت اساسیه ده تلغین
ایدلی ؛ کیت کیده فاتحیلرینه قارش ی بودر جه متضر اولان
بوتونلر عسبلرک جنسیتی ، مدعینی ، اساتی ، عاداتی قبول
ایله مکی کندیلاری ایچون مدار قشردله ایله دیلر . اوسور تله که
شران نوردن خیر محیضه اسلامی به قدر بوتون اهالی عین جنسیدن
عد اولغیایه جاک برسانت مریه و متجانسه آیدی .

امور یاره عباسیلرک قاتلی محاربان نایجه سنده تاریخ اسلامدن
منسلار عقیب اوله جی و جهله افریقاسی مایله ده نی رجهان
اسلامیه انابون ، افریقاسی ، قضیه ، اندریسه کچی بر ضلع
حکومات مستقله قویه تشکیل ایله دکتری وقت بوتون دائی غایت
قوتی ، و مستبد قوای مجریه نیک حاجی یولشیلر ، عاداتا دور
قدیم قارتاجسی مقامه قائم اولدیلر کی اوریا سواحل
جنوبیه سی ضبط و تخریبده (چلسه دریق) و تفرق ایله مشلردر .
عسبلدر ، کوروما یوقلر سناک بر سکه موت جهانکیرایه نیک بوتون
شور کشته برابر عیج بر زمان افریقاسی شایک وقت وقت

(بربر) عیانت قلوب اولغش و افریقی شمالی قیاده اوسور تله تطبیق ایدیلر
اولدیلغی بویجه بوتون افریقای شمالی حوالیسی Halahuy بر رستار
باخود بر بویه تسمیه قلمشدر .

موردی کیون دیور که :

شاید محمدیلر بوزمان یکدیگر لری به متحد اولسه بدیلر ایتالیا یی
بر جماعده و شانلی بر غنیمت صورتندده فتح ایلمک ایشیدن بیاه
دیکلدی؛ لکن آرقاقی بیلدا خانیقلری غریبدکی تئوخلر بی قایب
والغاییلر ایله قاطمیلر آفرینی و لایق غنیمت ایله مستلردی ؛
و سجالیا امیرلری استقلال دعواسی سوردیوردی ؛ [۱]

بنام علیه ۱۰۶۰ تاریخلری به دوزغ و ایتالیا نیک قالا اولریا احاطه
بر لشمش اولان نورمانلر بر چوق محاربه لر و و او توغز سنه
مهمانیا قان و کدکدن صوکره غریبلری ایتالیا یالیلرندن سور دیلر
و سجالیا نیک قسم اعظمه صاحب اولدیلر . ۱۱۰۰ تاریخلری نده
ایسه بر چوق اقوام سوره اید قاریسه رقی کسب شوکت ایلمین
بوزمانلر مر بولک بحر مستفید اطله لده طرف طرف مغلو
پیتلندن جسامت الهوق و لایق دخی لردن نزع و افریقای
شمالی حکومات اسلامیه سندن خراج الهوق درجه ارایه جزات

[۱] عباسی ملک حکومت مدینه و دیوبند لری به قارشی اسبانیا عرب لری نیک
دعایا متغی ایلمک استقلال لری لری و لایق دخی کوشش و ستر مشور . از لایق
نیک قسم (۸۰۰-۸۰۰ میلاد) نیک قایب حکومتی تشکیل ایشدیک
اندروسی لری و اونیانوس ایتالیا یی و لایق دخی لری اندریس حکومت
مصرکی ایتالیا یی سندن (۸۲۹-۹۰۷ میلاد)

ایله مشملر ایدی . خانیقه قاطمیه مصر که فتحه عربیت ایشدیک
زمان توغز و جزائر خطه لری نیک اداره سنی بر چوق عسیدیه لری
توغز خدامندن (یوسف) حواله ایله مشدی ؛ بو ذالک احضادی
مصر حکومت اولان رزابط صمیمیه لری چوقدن اونومش
اولد قانلرندن شیمدی بر حلات عجز و عطا لده بوزمانلر ایدیلر .
قره چوقدن مر اکیمک الهو حادین حکمدارلری دکر دین
ایسه بوزمان و غرقاقی قوای بحریه لری بوزمانلری حقیقشدر سور ددی .
بوزمان بر لسی دوزج مالطه لک ضبطندن صوکره بر بر بولک
قوای موافق بحر به سندن اولان طو ایلر غریبه هجوم ایدیلر
ایک کلر دین قسم دکروری غریبه قتل و ایداله و قیم ایشدیلر
اسیر ایلمش ایدی . بوزمان بوزمانجه لری ۱۲ عصر میلاد
بریان ایدیلور ایدی . یوسفک احضادی طر فندن توفنده تشکیل
اولدن و ضعیف و بد بخت حکومتک عتق اولر سی اولان افریقیه
ویا خود (مؤ) ستنک اینه تسبیه (عنه دیه) سجالیا امیر لری طر فندن
۱۵۰ تکنه دن مرکب بر دوزخا ایله محاصره و ضبط اولتوب
بوزمان اموال و اشیا غرقاقلرک بد غارتنه دوشدی . متناقض سفر لری
تبعه سنده ده سجالیا قرال لری و یا خود و معتبر لری توغز سفاکس
نایسه ، بوزمان بوزمانجه لری سحاک قسم اعظمی ضبط ایشدیلر .
بوزمان بوزمانجه خریستیان محافظلر قونیلوب مملکت دخی خراج
کسیدیلر . بوزمان بوزمان خریستیانلرک قانچی قورال دوزج لری و قانییه

امور ملکیه ده استعمال ایدلرلری روایخی دخی وار. انکیز
مورخیندن (لهین - بول) دیورده که :
«افریقای شمالی حکمدارلرینک دول خرستیانیه ایله اولان
معاملات و مناسباتی بوعدت نظر فنده - یعنی جنک و فاطمیلرک
توقسی ترک ایله شرفه عزمتلرندن بالاعتبار تورکلرک بحر سنیدک
تسلطینی محو ایتلک اوزورده حوصه شریسته کلک کلری تریخته
قدور - حقیقه تاتلان، سیاستکارانه ایدی. افریقاییلر بر چوق
خندو صابجه آوروپا محمولات مناعیه سنه محتاج ایدیلر : بالاقایله
آوروپا دخی افریقاییلر دوربارینی، پوستلربی و سائر خام محمولات
شریسته سی ایسته یوردی - بناء علیه : آردده کی مناسباتی تقویه
تجارتی تسهیل و تأمین ایله به جنک بر چوقی مساعدیلر ایادی .
الحق افریقایی شمالی حکمدارلرینک قوه بحیریه جه اوزرمان آفر
دکرده اجرای تجارت ایدن وندیلر. جنوه کی تجارت مشغول
جه یوردی چاره نظر آلمان یوق منابه سنده اوتاسی یوباوی منویت
تایجیان ایدلر سنه بک زیاده یاریم ایله مشغولر. اونکله برابر
افریقایی شمالی حکمدارلرینک معاهدات منفذدینی بحسن محافظه
امرند. کورستر دکلری هم عظیمه اصلا اخلر تقلیردن دور
اوله یازار. مادا بر قاعده مخصوصه اولوق اوزورده سحلیا ایله تجارت
بحیره ایله متعول بحر سفید جه یوردی تراس و انسان، فس
حکمدارلرینه معاهدات مفیده ایله مربوط بولیورلردی. یزاد

ایستاد و دیپلوماته چو کورده دولت ایدیکه مسایل بو
مورالری برور استرداد ادوب اوزرینه کوندریان بر چوق
قوتلری ده بریشان ایتش ایدیلر .
تصریح ایدیه جنک و قایمک دور کدرا ننه سر عتله یا قاراشه
یاسمک ایچون بعضی اهمیتلر حادثات تاریخیجینی آتار ایدیلر
بحیر محیط اطلسییدن تونس قدر یوز سنه قدر حکم ایتش
المرابین حکومتلرک برینه قائم اولش بولان المرابین حکومتی
اراضی و وسیع سی اوزورده اوج امارت ایسلامیه نیک تأسیس
ایدیکه کی کوروز یز. بولورده تونس ده بی حفص (۱۲۲۸ -
- ۱۵۴۵)، مغرب الوسطی ده بی زیان (۱۲۳۵ - ۱۵۰۰) و
مراکش ده بی مرین (۱۲۰۰ - ۱۵۵۰) دیر .
آوروپا تاریخلرینک روایتیه نظر آ. بعضی وقایع ضروریه
مستلک اولوق شرطیه، بولاقیشای شمالی ایدیلرینک صورت
حکومتلری سر بسن و حیات ایدی. خرستیانلر کلیسایله
صاحب و ایسته دکلری کی ایشای عبادتکده ماذنون ایدیلر. اول
اوجنچی عنصر نظر تندیجه ایله فایده بولمست بولمستک موجودیت
مصدقیه رسمییه سی کوروز یز، تونس و مراکش حکومتلرینک
بایلق منافی ایله موجود مناسبتلری دخی دیرینه بولیورلردی.
حتی افریقارلر دیرینه خرستیانلرک عسکر صفتیه و اخلا اوتاقلاری،

حضرت خاندانهای ایران در آید و

شمالی افریقا حکومت اسلامیہ سے ایبہ آروبا حکومتی
آرہ سندھ بوزمانٹر عقد اور انان معاہدات تجارتیہ خطہ غینجہ
قورصا ناق شدتہ منع ابدش ابدی ؛ بونگکہ برابر بونجوت
جہریہ - خصوصیاہ خرسیتانل طر فندان بنہ العقیب اور الحندہ

و اما در معاهده نامه اردن کلاشیداری و وجهه بوايشه از حقوق
بوايشه، ساريه بايلر، مالطه را به جبهه بايلر مشغول اولانده
بايدى . بوايشه حكومت ساحله نيك منتظم دوخته و عدم
ساكنيتى دخى قورصانلر ايجون ميبانى بوش براقپوردى .
و حمله كه: نمان دانا ايكى حكومتك آره سنده حرب اكسيك
و ساريه بوايشه اولانده دكنر خرمزلى ندان مسوكركى و سى
قورصانلر شكل مشروعه كرمش ايدى . بوشكه بوايشه جبهه بايلر
قورصانلر به كندى مائلر ندان دخى اولانده در دست ايتكركى
اولانده اولانده و با موالى مفعوبه بى صاحى اولان مائه الحاده
بوايشه اولانده علاوه ايله مائلر دى . (۱۳۴۰) سنده ميلاديه سنده
بوايشه حمله ايكى بوايشه سى طولس مر ساسنده اولان اسلام
بوايشه سنده بوايشه طاقه سى اسير . و قلاشيداره الدردن قورصانلر بايق
بوايشه سى ايجرا ايتكركى حوركه قراره قديم باصه شلر و نولس
بوايشه سى طولس قورصانلر بايق ايتكركى ايدى ؛ لکن بوايشه بايق
بوايشه ايتكركى بوايشه دوى مفعوبت كورمه ديلر ، چوناكه طولس
بوايشه سى معامله بايله قلاشيداره سائلر دى يك فنا ايله بايق دى .
سجيا سى بوايشه ده قورصانلر به دول اولوب قلاشيداره
بوايشه بوايشه ايجون اولانده حكومت خراج
بوايشه دى . اولانده بوايشه جبهه بوايشه و اسلاطه
بوايشه بايله ، معامله خرمشيان نارنجلى بوايشه بوايشه بايله

لاری دورق غیر قابل ایدی، لکن دیکزده، دشمناریه قارشی
صاحب او ایه جتلی بییدکلی خفت و سرعت، خصوصیه
-وا حابه دائر اولان معلوماتلری اخذ انتقام ایچون الک قیمتی
وساطتدن ایدی ...

خصوصیه اندلس منفیاری، اولجه اسپانیولار، بوجوالسلر،
بوزمانلر ایه کیریشکلی اعتحانلر دایمیت ایه دکلری شجاعت.
، جن شلرینه علانوا آتسه یاقیلان اجدادلرینک، ناموسی شتک
بوزمان زوجه و شمشیرلرینک، یاقیلان غارت اولان خانه لرینک
جنسی چتارمانی، بوزمان کندیلرینک وطن مقدسی ایکن
شیمنای سعادتلرینک، ناموسلرینک، دینلرینک منارای اولان
-سپاده قاش قیردشله مملکتی بوزخلفه مقدسه سنورنده
تقی ایتکده ایدیلر. او خالده بو آدملر ایچون خفت غیرلا
جیتلری [۸] جزایرک ایجه قومی یالیندن مائی آق دیکزک
سولرینه آتدی اسپانیا قیلرند بوزولان ایچون کوروک
اؤشورمقدن جوشقون، شدید بوزسرت اوله ییلجری ایدی؟
عربلرک الان بیله سفاسنه ویردکلری بوزانه ناییه یاد
بوزمان بوزکک جکلرک ایکی بوزده سندن اوزانان اوز کوروکل

[۸] قولانیج اوزمان قولانیلان وقسورغندن دما خفیف، کوجوک
بوزکک ایدی، کعم کوروک هم بوزککله متحرکدر. قولنکلر
Brigantine بریانتین دیرلر. بوزکلرک (بوزککده) دیدیکلر.

ملکوتی طرستلرینک رضای سلاطه و لومه کلدیکس
روایت ایدیورلر!

بوزوجه اولان دودنجی عصر میلادی به قدر آق دیکزک
باشیجه خیرسوزلری خیرستیانلر ایدی؛ لکن بوزدن صوکک
ایش آغری، آغری دیکشمکک باشلادی. یعنی الک قوی و مللر
قورصان ریسایورینک، قیلرلرینک افریقائی شالی سوزاحلاندن
آخیله جنی دورلر تقرب ایش ایدی.

اسپانیایالی هم بوزاند قانولیک اندلس عربلری الک مرخمسز،
الک مدحش قضیقات ایه، اشککجه لوله وطلریندن غراره اجبار
ایتدیکی زمان بوزوطن جدانک، بوزوطندن منینک آله جنی
انتقامی دوشونه مش ایدی، غریظه سقوط ایدر ایچر مایوس.
کندر غریظه عرش کوزه آلدیرمش بیکلرجه اندلس عربلری
اسپانیول بوزوندوروندن قوروتوق ایچون ایدی، سکوزعصرلق
وطن معززلری ترک ایه افریقاه کچمشلر و (شرشل)
Sherchel، (عوران) کچی مواقع ساحلیده - علی الخصوص
اؤوقته قدر عمان نامی معلوم اولتالان - جزایرده تنک ایه.
مللردی. بوزوطن منفیاری بکی ماجالرینه بوزمنجه آلد
بوزده اولاندلرک بابه جتلی ایه کیریشدیلر، یعنی دیت خسار
والنتقاملری اسپانیا سواحله اوزاندیلر! بوزلدقاری اولوق
بریشاناق ایچنده خصملری اولان اسپانیولار بزمیدان حرد

مردمانه بر کلبی اولودور و بولامر کورک چکمه بیلد.
 کلبی قدر و بلکه دما ای دو کوشکی ده. بیارلردی ؛ چونکه
 فیر نایله اید محدود حجم استعیایلدی برایکی ایشده یارامایه حق
 تنک معر فیانیلی قبوله غیر مساعده بولسوردی . انجیق نقره دن
 مساعده بر عوا اسدیکی خالده کورک چکمه اوقدر احتیاج
 کوردی یوب آرزونده باله آو صولرینه کیریلیر ، او واده بر
 اسپانیول (ناتون) ی ، یاخود بر ایتالیان (بولوقاس) ی [بجر
 سفینه مخصوص دور قدیمک کورچوک حقایق تجاریه سیار]
 بکله یارلردی . بک آرزو چکمه کلبی ایچون بر طاقم بر یغانیتیلردن
 (نور لایسیج) عبارت قورسایلیلیسی تر فانیکی دار بر یور نازده ،
 کور فزیده ، یاخود قیلر آره سده اولورلک و یور یوبه قور اختلا
 اید یارلردی . هیچ بر شیدن شبه ایتین قیمت ایسته نه کلبی
 نقشه بکلجه سریع بر هجوم باشلار ، دشمن احاطه اولشور .
 یور دملر طیر ماشان قور صالر شلر قور قاز بولغازه بر تو قازدن
 صو کوره تکه ناک ساحی اولوب مظهر و شادان جنار اوره عودت
 ایدرلردی .

یاخود - غیر بوزمان کندیلرینک ایلان او یو کلبی الدلس
 یالیرینه اولورلردی . بولایلره کلبجه کلبی بر کور فیر چکمه اختلا
 ایدرلرک بک ای طاییلان حتی بر جوق طیر فیر ی - حالا اسلا ملر ،
 مسکون بر انان ایچیریلره کیریلیر ، اله کچن مال ، قادین ، ارکک

کلبه طاییلر ایدی . بوزالردن عودت ایدن فیلور اکتریا
 بوزالرنده اندلسده قانش دینداشلرندن دخی بر جوق غیر اولور
 کتیرر ایدیلر . یکرمی سنه قدر بوحال دوام ایتدی ؛ نهایت
 اسپانیولر بوقور صالرک از عا جانندن صولرکده جهده بیتد قانندن
 قوردیشال (اکسین) زماننده بولرکی کتابه کتیرمک ایچون
 ایدون پدرو ناولور (کوندلردی . دون پدرو ناولور آرزور حقیقه
 اولورن و یجایین ضابط ایتدی ؛ جزایردی ده اوقدر فنا شکی
 ایش بولدی . کله جزایر ایلی عمومی الیمک بولتون تکلیفاتی قبوله
 شهور اولدیلر . جزایر ایلردن آرقی قور صالاق ایتیه چکلمرینه
 بولر قلمی سوز آلمش و یون تأمینات فغایه آتنده بولدر مق
 اولورده لجان قوتلی بر است حکام باوب مقدار کافی محافظ وضع
 ایدمشور . فور نکورک Pion d'acier دیدکلری بو حصار
 جزایر ایلاننده اسلام سفانلک حاکمه قاعاً مانع اوله جقی بر
 بوزلرکده انشال و انش ایدی جزایر ایلی [۱۷] ایچون بولدن عذاب
 کتیر برخی اوله مازدی ..

[۱۷] الجزایر معلوم اولدیلدی کی عربیه «آخنل» دیکلر بولر موقعه
 جزایر لعلک کور فزده کی آظه نسبت ویرلدیکی دوایت اولشور .
 کتب «بورخ لایون» بولرک (Auseron) (Auseron)
 فغیره تارینس بری اولورده ایچیلور . چونکه رومانیولر بولر صومکی
 شیری ادخی بیلن عوقیر اشغال ایتکده ایدی . بولدن بشته جزایر
 ایلیک «الجزایر» دوی (ج) حرفی (ن. ق) کچی تلفظ اولدکلری ده

و ملطه اخلری الان جزا برلك قياق سوا حانده بعض مستحکم
 نقاطه مالک ایدیلر واسپانیالیلری دالعهل اوزر دده تعقب اینک
 آیشمش بو آشین ملت ایچون تکه لر بیک لمانده چور و دیکسی
 کور مک اولو مدن بدر اولدیغی کی ذاتاً زراعت الیهده مشغولیتی
 استحضار ایدیکلر ندن یا آج قالمق، یا جبراً آلق تحت مجبوریتنده
 ایدیلر: بناء علیه درت کوزله اطرافه یار دیم ایچون باقیور لر دی.
 و یار دیم ده اوز اید، تکلدی، چونکه: فیر دیناند قتیلیک برانکلار
 مور ختک دیدیگی کی اوزر دنیا، «حسابی و بر مکه» کیتدیگی
 انکار ده و جزا بر لیلرک، صوری آرتق نوکلدیگی و قتل ده مشهور.
 (اوروج بار بار و سه، تله بکرله «ابا اوروج» دینیلن اوروج
 رئیس اخلر دکر ندن حه غری و جهانبی برینستان، لیلرینه،
 مغرب صور لینه نقل ایش ایدی !

نظر دفته آندیلر، تور و اوزر بواسطی مختلف صور دده لفظ و تفسیر
 اخلر در: Arger، ارج، Arger، ارج، Algiers، اخل،
 الجیر، الیه کی.

قور صانلر عملکاتی

شیمدی، دنیانک الذمبات و معمور بر خیمه سی صفتیه تاریخ
 تده متعاقباً عرض و چون ایدن برینستانک تاریخ اخلر د،
 تری «قور صان یوراسی، قور صان مملکتی» شهرته و وضعیت
 اخلر د و احوال طبیعی ده در جه لایق تدیق الیه ده :
 معلوم اولدیغی و جهابه بحر خطاط اطلال سیدن فرانسیه نرک
 ایتالیا نرک، یا خود سائر بحر سفید حکوماتندن مرعانه کی اویونک
 تریکینه، یازم اولان سفان مر حالده یا جبل الطارق بو غلزدن
 یا خود شمالی افریقا الیه مالطه اطلالری بینه قالدان چیدون
 مر و ده مجبور بولنور. شور و اسی ده در خاطر اولمالیدر: که :
 تور ستاده قور صانلرک (تورک قور صانلر بیک) تور ده بیک انده
 مر بقا قطع سی بیک کشف اولمش، آنک آتور لری اسکندریه
 ازمینه متاعه مقابل اونیق اوزره بورالردن کچمکه با شامش
 ایدن. فی الحقیقه آوروپا تجارتسک قسم اعظمی حدود جنوبیه سی
 اوروستان اولان بحر سفیدک غرب حوضه سندن مرور ایتلک

ظهور ابدی، لبرف کوشه سنده اوردی، وسطه جزایری،
 باخود لسه به چو نا باخود مله جی موش اولان ماهر،
 مشب بر آمل بر اوردن کچن اشیا قیمته داری. نفوذ
 کبره ای حاوی اولان سفان جسمه و متعده تی توفیق ابدی.
 جامه می پک سبیل ابدی. انجمل حینه صانکه بالجه قود.
 صانکه مقام اولوق اورد، تشکیل اولمش کور یوزوردی. خلاصه
 ساحلک طبعی دخی تام نور سنان خرجی ابدی. خرجیه
 باقیجه کور زک: بوردیه آرقه لری جی. بطاق کور
 جورملش یوزور حینه قود صانکه آرقه لری نور لری ایزورن عرند
 یوزورانی شمش ابدی بر یوزور طبعی ابدی و ابدی. (جریه)
 آله سنان آرقه سنده نورن و سنان ده و سنان و حصه لیه ماهر
 اولسان کیش بر حینه اولوب شیه و نه لری قود سنان قود
 مقبولدن یوزایه صیفه شمل ابدی. یوزور (سیرت) کور لری
 کی قورنی آرقه لری. سنان نور، ابدی اوردن سنان شمل
 سیرت سنان تجمی ابدی کی (نور سنان) و (سنان) یک حرب
 شمل لری یوزایه ابدی. شمل لری قورنی قورنی
 قور صانکه قورنی مو قیسه ماهر و ابدی سنان ماهر ابدی.
 غربه دوزی کیدیل ابدی. «مهر» یعنی ابدی و سنان
 (افریقه) مو قنده یوزور ابدی یک حصه لری و لری بقایه
 مشهور اولور ابدی.

سوکره بولون بر بریه سوا حانک الکوزل لمانی اولان
 تونس کلور دی. بولمانک خرستیانلر طر فندن Gioletta یعنی
 (بوغان) و عربل طر فندن حاق الواد دینان آخزندن داخل
 اولان بر تکه بولون روز کار لردن مصون قاللردی. قدیم قار تاج
 و یوزور قارینه لمانلری ده قور صانلر زمانده شیمدیکی درجه قور
 لیه دولتمندی. شیمدیکی جزایر حدودینه یقین Palmyra
 (سبارک) مو قی دخی تجارت و حرکات ایچون بر مرکب عدد
 اوله یوزور جنوبی (لوه ایی) قلمیاسی بوردیه و اسیر بر تجارتی
 اماره ابدی مکره ابدی.
 بر رقتل قور سنان یوزایه اولقه ابدی ابدی Lavallo
 (لاقن) بلده سنان اوز مانلر یک کوزل بر لمانه ملک اولدیلر
 ابدی افرانسه لری لری تجارتی طر فندن کشف اولدیلر.
 بر اوز یوزور ابدی (بونه) دخی دین بر لمانه صاحب ابدی
 غیر قابل ضبط بر عسکری ستایون عدد ابدی (جیجیل)
 متعاقباً فیکه لیلرک، نور مانلرک، رومانلرک، یوزور و جیجیل لیلرک
 و لک و کور بارباروس قور دشلرک الیه کچرک بود قور قور صانلر
 ایچون بر ماحط حاله کتیرملش ابدی. جیجیل قلمه می صاحب
 مانلر بر قوم بر زنجی ابدی بر اشدش. قیافه بوشه جزیره اوزورینه
 بسا اولمش و او کنده طبعی مندو کلی بر لمانی موجود ابدی.
 بر اوزها ایلر ابدی Bougie دخی دینان Bayava بجایه لمانی

[illegible]

سوا حبل و قوسان آینه بود و عیان شد که آوازی
ناخیزد و نشی مطهره موافق آید. و الحقیقه بر سنانه حسنه
بر نایه نیر بوقصد و آوازی بر نای برد کسب از نای آید.
و در سده نو که مقابل آشتیه استفاده تا این اواخر می بود آوازی

من اللغه ساديه دن قورصالر كرك هجوم ايده جاك. كرك غجوم
اوانه جيق سناخي سهولته، فرق و مشاخذده ايلارل ايدى. اراضى
انسانك بوتون آرزولرني تطمين ايلابه، جاك موادى احصا
ايدوردى. دامن جبالده، زيريلر ساكن اولور، يايلازلده شهرب
قيازلر دى حيوانات ايله مقيش بولموردى، سواحل بحيره
قيازلر مېنت، لطيف و ايلار ائتماد ايدوردى. (جربه) ايه
ناتان نايذ ميوه لر، حبوبات، اولوزم، زيتون، شنتال و اخير
ساحل ايدوردى. تونس ايشيل عجر ارك اولدونه، سوره و اشمس.
معينك عروس بياش و عطر اولدى. سوناخى نچق قاز ائمشدى.
قورصالر كند يلدينه، عاجلا اولدونه، جات بولانه، بر قابلي نروده
بولمونه، جاكلر دى؟

[illegible]

مفسر اسرار ادب بجه زمان جزیره دالیدی، بعد الحادس
سلطان قورقود انطالیه ده ایکن استبدان ادوب اون سکنز
اوتراق برکمی ایله قورصانلده چیلدی...

حضرت رئیس (بارباروس خیرالدین پاشا) اوزمان برکنده
تعبیر اولان بو کچوک تکه ایله و منتخب یوز المی قدر تورک
مخاریفه کندیسنی آق دکرک جوشقون دالغله لری اوزرند
سیرست کورنجه، ایله انتقام خبره لری قردشنگ قاتلی،
کندیسنک سنده زنده خجیسی، اشکینجه مأموری اولان
زردوس شوالیه لریه اودمنه باشلامش ایدی، اوصورنله که : یک
از صوکره نامی شوالیه لری طرقتدن، تورکلر طرقتدن ایجه،
طاشمش بولموردی. حضرت رئیس بر آره لری سواحل شرقیه یی
جولاننه دار بولموردی بویه باقاسنه یعنی ایتالیانک جنوب شرقی
سواحلنه ایتالیان اورداده ثابت جوشک، اینه معصاده لری ایله بر
طغم خن سنان بارچه لری ضبط ایله سئلرد. [۸] حضرت رئیسک

[۹] بویاره کلیمه کرک تورخ قندیه بحر، مزده، کرک سندی
کتابلر مزده صیق، صیق راس کلیمه کرک بویاریک اوزمانلر صیرف
حرب انجون بایلایوب مالک عیددن انجیری تخار به نقل ابدن بلکینلی
مغان جیمه تخار به وزیران لمر اولموردی (کرک، جکر، بارچه، تارک)
بوتخار تالیوتلریه سبب تسبیعی بزی چونی دوشوندر سندی. بظن
خجیری به کوره بولسم (بوقو، بارج، یعنی بوزک کمر کیه اخذیه.
سندان اولا (بارچه) دبه نقل بولسم و صوکره (بارچه) اولمشدر.

دو قتل بر جوق غنائمه نائل اولدینی شبهه سزدر؛ چونکه برقیسی
اسکندریه دهمه ارا ادوب صوکره جیه کلیمه کینی و آخر لغتی - که
اشیا و غنائم دیکلدور. - بوزاده بر اقدیقنی اوتقونوز. بوقاریده

دیکیم کینی بو وقایعک خانکی تاریخه مصادفی اولدیقنی تمامیه
اویکره بیامک قابل اولمادی؛ الشبق ایزدک نقصان و ناقص ایله
بوزاده بعض استدلالات تاریخیه ده بولمقدن دخی بزی کیمسه
منع ایده من : شویاه که : بزم تاریخلرد. بارباروس قردشنگ
بیرستان سواحلنه حرکتلرینک سبی اولموردی ساخن سلیم اولان
جبله سنده آوروپا حکم مانک شان جهانیه سیله نجبد صایع اولدینلی
ایچون تورک قورصانلرینک دول مذکور، علمیه اجرای
حرکتدن منع اولموردی کورسریایور... بوسبب احتمال
روش حاتم نظر سلطان قورقود طرقتدن مظهر خجیه اولان
بارباروس خیرالدین حقیقده دوشور اولمویسایر. نکته کیم
نقشه الکبارده :

«سلطان سلیم خان جبله سنده برادری قورقود خان اجتناب
ایتمکله خیرالدین رئیس دخی مدلی جزیره سنده کیمینی آتوب
مغربه صالیدی... برادری اوروج ایسه جیه آطه سینه
کندیدی. مریور ایله آتده ملاقات ادوب ایکی زاردو غزیه
بلی باغلا دیل...»
دینایور. بوسوزدن بارباروس خیرالدین پاشانک نالی

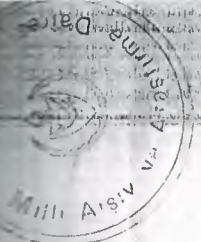
ایه پیری رئیس هنوز اسرای رسمی دولت عدادینه کچمه ون،
اسپانیا صولربنه واقع اولان سفر غازیانه لری اثناسنده - یعنی
(۸۸۰ الی ۹۰۰) تواریخ عجمیه سی مایینده اوردوج رئیسک
بوربرستنده بولیدیفنی خبر ویریه ویریه : عقلمده قالدیفنه کورده
یری رئیسک مال بیانی شوشو طرزده در : «افریقا حکومات
اسلامیه سنک اسکی شوکت و سطوت بحیریه لری قائمیش اولدیلندن
دائما کفازک خسارینه معروضدرلر. بشاء علیه سر حدشیریلر نده
شیر دؤمندن کش اوردوج رئیس بکایدورلر .»

حالبوکه : اجنبی تاربخلری اوردوجک ۹۱۰ سنه عجمیه سی
ایلدیلندن یعنی ۹۵۰ تاربخ میلادیسنده توالس سلطاننه سر اجعتیه
یر ایستدیکسی یازیه ویرلر . یزایسه باطیع پیری رئیسک «کتاب
البحریه» سنه دهمزاده اعتماد ایله جکیز . دیگر جهندن کرک «کتاب
البحریه» تک کرک تواریخ اجنبیه نک اخبارانی اوردوج رئیسک
سلطان یزیدلانی دورد ساطعی اولسنده دؤنمده معروضه عزیمت
ایله مش اولدیفنی اعلام یازیه ویریه : اوردوج رئیس بارباروس خیرالدینک
یومرک قوروشی اولدیفنی قطعاً . بزجه ده . ایجاچه ده محقق بولیدیفنه
کورده وشوبه چه اوج باش یومرک فرض ایلمسه تاربخ تولدینک
۸۷۹ اواناسی موافق کوریه یازیه : یزیه به هنوز بکرمی بش ایله
اوتون آره سنده و صرف دیوای سرکاشت و جهانه باربان کشا
اوردوج کیتدیگی آکلاشیار . شوشو ده غازیوه ایله . که :
اوردوج رئیسک شهادت شان آورینه قدر بارباروس خیرالدین

اولدیلر معروضه سر کیتده یازیده برادری اوردوج اولمادیقی و تاربخ
حرکک جلوس سلطان سلیم اوله یعنی ۹۱۹ تاربخلریه مصداق
بولدیفنی آکلاشیار . بارباروس خیرالدین باشک (مات رئیس البحر)
تاربخندن آکلاشیار جینی و جهنه ۵۳۳ ده و سکسان یاشی مشجوز
اولمورق وفات اجیش اولماتنه نظر آ تاربخ تولدینک ۸۷۲ اواناسی
لازم کلیدور . یوحالده مشاورایه یزیه به عزیمتده تمام یازیه یازیده
اولمورق خیرالدین . ایله . یورایه قطعاً حل ایله نک لازم
کلن یزیه به ویریه : حضر یعنی بارباروس خیرالدینک اواناسی
اوردوج رئیس بوربرستان سوا حانه خیرالدین دن چوق اول .
واجتهال خیرالدین رئیس دؤنم یزیدلانی ایله اکر کیتیش
اوردانه یزیه به ایله . عثمانی تاربخلری نک یزیه به خیرالدینک
کونا معلوماتی یزیه به ده کرک اجنبی تاربخلری : کرک پیری
رئیسک مشهور «کتاب البحریه» سی یونی یزیه به نک واضح
اوردوج کرک یزیه به . «کتاب البحریه» ایله معروضات اجنبیه
آره سنده کی اختلافات ایله وقایعک بش ایله سنه مقدم . ویریه
مورخ اولماتسنده عبارت بولمور . . . یونکله برابر یزیه به
جیتک بیاناتی یزیه به قارلر مرک نظر حاکم سنه وضع ایله جکیز :
بولدن مقدم انمر ایله کیمز (کرک رئیس ویریه اوردوج) یازیه
المرک معطالسنده و خصوصیه پیری رئیسک بالذات یزیه به
«کتاب البحریه» به مر اجعتدن آکلاشیار جینی اوردوج کایدور

و مشاوران و هیئت های دولتی او امریست مطیع بر فرماندهان
 صورت گرفته خدمت الیه می و عمر مهم غنایه ، و قهقهه عیان برابر
 بولش اولوب موخر خیرالدین باشایه انتقال ایدن بارباروس
 لقی آورد و بالیرجه دوغروندن دوغروبیه اکا ویریش ایدی .
 دقن اولور سه کور باربرکه : کورک خیرالدین باشایک کنددی
 ترجمه حائده . کورک توارخ اخیله ده برادرینک مهادنندن
 اولکی و قایمی باشایچه نیا اولور و جک حضورینه ربطا بازلمشدر .
 مودخ (لهرن - بول) بارباروسه لک مغربه عربیتلر ایدن
 بخش ایدن کی دیورکه : « برمدندن بری شرقی حورلیینه اوردن
 قور سارینک مو قیینه زائر خیرلر کیوردی . آمریتلر ایدن
 اتون و کوموش بولکی کلن و بخر سفیدک غریب حورلر اید هر
 کون تصادفی اولان جسم و زنکین اسپانیول سفائی حقتده ده
 بر جوق شایعت مانه کورانه نشر اولمشدی . بناء علیه [۱۵۰۴]
 تارخلارینه دوغرو اولورج بارباروسه ایکی قورلاشیج (نالیوت)
 یعنی (قالیته) الیه بر صورله کلوب کندینه الوبیشلی بر موقع
 و مایجا بولق اولورده سواحل ققیته باشلامش ایدی
 تاریخ عزیمت ایچون یوقایدده محاکمیزی سوبه لک : سبب
 عزیمت ایسه احتمال یک دوغرو تصریح اولمشدر .
 نورایه قدر انزده کی و نائق بریشان و وسائط ناقصه الیه
 شوقیه محاکمیزی یوروندلک شیددی : بارباروسلرک دعا معین .

دوسا ملور بر دور و تاریخیه کیوروز ، که بوده اور و جک
 تونس سلطاننه مراجعیه باشلار .
 ۸۹۰ تاریخلر ایدنه تونس خطه سنده یی حفص سالا سندن
 سلطان عثمان حکمران ایدی . بو ذات الی دوت سنه متادیا
 تحرای حکومت ایش ، و بر اراق عرناطه لیلر امداد ایدو یلرک
 بچون اسپانیولر قارشی اعلان حرب دخی الیمش ایسه ده
 (قوریداندو) نک تشویقانی الیه فاس حکمداری یوبه میم بر
 ان قنده تونس دیندانی اولان عثمان خبط و غصب الیه مک
 سودا سنا قایلش اولدیندن تونس لیلر ده کندلر بری محافظه قینه سونه
 به شمشلر در . سلطان عثمان مقصد اچایی مصر حکمدار لیه
 به شوب متفقاً فاس لیلر و غلبه و بعد غرناطه به امداد اولدیندن
 سلطان بایزید ثانی الیه مصر مملکه کی بنده متکون انجلا غات
 و عدوانی حل ایچون توسط ادوب حتی یونانیه لک انز قاعده ده
 بر جوق محلی اولدیه ده مقصد اچایی قورودن فحاه کتیه ده دی .
 [۱۷] سلطان عثمان عادل ، دیندار ، رعایا به قارشی رحیم و بر عیز کار
 و بلیه تونسلی ایلیه چالشمه باشلادی . لکن اکثر تحرای عسکر
 ساریلر تاریخی ناموس عسکرکی عثمانیک اکالی غریبه سنجیک افکار
 و عاقلانه کلی مخالف ایدلر . بکت وزیرین شمشیر الاسلامک انجلا ده
 زمره عسکر به دن آوللی ایشی دوزلندی . و ملا عرب لقیه مشهور
 شیخ الاسلام زین الدین علی البحت دم مسالینه جوان و بولری قیص

۱۰۰۷
 (مؤلف) آرتق او اسکی و ماغرانه ، صاحب پرورانه - سياسي تزلزل

بشني ايديلر . . .

بزرده بوکا مقابل ديروزگه : مسلمان خسيچده اوبله دكادور :

ماليده خريستان باربارليك الدين اسلاميك چكده، ديك
 زياره كوره، ديك ذلت، دوجار اولماقلاي رزاق قاتلازور، كون

ايوي، دوزخ افريقايه دوشور و دوزخ و شفتت بيايهين . عتهده

و لي ظانجاين ، مقدسندل عبيج بريشيه دعبت اجهين الله ايله

وزا دادي كهر اير اكن عاقبت خراسان غرب كي (نامي دجه)

سايما دوزخاسي طرفندك خيوط اولماق ايجون افريقايي سبال

(مؤلف) ياسال سبالي ايدى ، [۱۷]

يكي مسافروني قوراطده آدملي اولديني تونس سلطان

آكلونني ايجون چوق و قه ختاج اولاديلر : برز ايكاشم الوروز

[۱۷] طرابلس غرب شهرى - سولج - سورن تجارت صليورانه

استند بك زياده معبود : زككن اولش ايدى : برهني خريستان

سالي تجاريسي اجابه كلوب هفته لجه، آيلجه آونا يانار، اجر لي تجارت

بدر، اسلامدن قوت، مسافر روزاني كور روزدي : حق برضيا فته بويوك

بهرسب تجارى اسپانيول مسافرونيه رجاينا ثبات مكلف اولان طعام

معهده سبك اوزر به صولك درجه قيسه لار راناسيارهني سبالي ادوب

سبالي : مسافرو سفرده، ايتاق بولاي قه ايجيه سبالي صولق فته

سبالي : « اوقدر صليوروز و چككن اوبه منتظر اكه : سفرده بيايه

سبالي وجوديه تحصيل يوقدر . . . » جياي و بر مشر ، بوجالي كورن

سبالي بولر برز صولكه كلوب بوراسي قولا لجه سبالي ايديلر .

اوقات اولديني كورسور بارور ، سلطان عتاك ، ۸۹۴ تاييخده

اوقات اولسانه باييلر - اوروز ريسك صراجتي مشارالها

ياصولك زمانلرينه و ياخود و فاندن بران صولكويه تصاري

الهامشدر . (كتاب بخويه نك يانندن استخراج اولدينه كوره) .

اسبني تاربخلارند كوردليني وجهيله تونس مر اجعت

(۱۵۰۶) دده يوقني (۹۹۰) عجر قدا و اتق (اولدينه) اولاد سلطان

عتمان سلطان محمد خالس مقام حكمداري بولتي لار كور

تونس ليجاني برقور صانك ايشه يارايه حق شر دولو مزيان

حاوي ايدى ، قه ايله يوقني خاق الوانك ، اجانك بويوناز كلدي

اوزمان ايدو چه مستحكم بر موقع دكادي : و حصاروك بانده

ايله بيا بويوناز بر هر كدن عساروندي : بو موهفك اشعبي

مشاعبي ككسار وده زكي قور صاني ، بابا لودو چي مسجور ايله مشدي

تونس سلطانك حشورينم چيقدى .

شمر عتاك بر صاعده ، بر متايله يادى ، كه : بيلك احكام

تونس ليجانلوري باربار و سولر آييني بولايه حق . مال عتاك

و برقي قشور ايديلر ، تونس سلطانك و بيايه چك ، اجان الوان

قاهسي قور صانلر ك مر كز حركاني اولايه سقدي .

و بويوناز (لورن - بول) دور ك : « شيه سبالي افريقايي سبال

و بويوناز لورن كز حكومت استلاسي تيجان اولان بر عيت سبالي

عظيمه بايضا چك حركتي مشورخ دكادر « ديش و قهظ ممالك عبايهين

قوات ايديلر تايي مشريه عتاكويه قرار و بر مشر . (۱۹۰۶)

رېس ارمدار عيساوي اولس لمانه چكوب كيرمك باستانلادي.
 بارباروس قوردرارك تونسه برلندكندن سوكره اجرا ايندكلى
 ايلك بو ستر شمعيجانه او قدر شايان حيرت اولدىني حالده
 عتاسفن، كه: نرم تاريلخ مزده تاميله مككوت عنه چلش؛
 دعامر و غرورسي قوجه اور و سرك كيم بيلر نجه مدمش و واقعه لري،
 شمعيج تصادفات جاجدانه سي آق دكرك شوق بايلر نده بر جوق
 و قابع حريمه ايله اوغر اشان و طنداشمك قولاغنه و اصل
 اوله مامش بناه عليه: مورخ (عامده) نكل يو (له بن - يول) -
 تخمين و حيرتانه تكرار اينكندن الهام داني شو خادني

بو حقيقتله صقيقتدور چيخ:

«بابا اودوخ بزكون، نصيرل چه صوكره، بوزوك تاپدليون
 عضا و لغه اشهار ابدن (اله) الهه سي جوار نده قست بكار كند
 ايلن بابا اينكجي (تولويوس) - جنس ايريك سليست باير و سسي
 حامل و (Hyllus-Hyllus) ديلان بستمده ابي ايكي قدوخه
 بدل نوبندن ايكي سفينه حريمه اموال فيستدار ايله بونكاي
 اولد قاراي، افتاده كور و نديلر .

بو سيار قلعه لر جنودن غاقتشار، رومانك اسككده سي
 اولان (جيوتيا - ريكيا) كجه كيدور و ندي. جوا بوق درجه
 سنده - خليف ابدى: اولد ريخ، قدر بو صولرده اصلا لمانه لري
 كور له مش اولد ايندندن توكور كرى عتقاربته بيله كتير مدين ايتاليانلر

آهسته، لا قيد كورك چككده ايديلر. بوراده يك نادرا بر عرب
 (نورخانه) نه راست كلن بيله بابا كيجيلري بونلري قهر و اتلاف
 ايله اكتاب فخر ايله بيليرلردى. ايشه بوحالت روحيه
 اينده ايكي حرب كيسى بر برندن اون اينه قدر بر فاسله ايله
 بر ايدولر اينك اودوخ ريس آوينه اشارت قومندي.
 باموكه: بويه اون سكر او طور اقل بر اير لايضج ايله و يا خود
 چكيدورمه ايله كندرينك ايكي ملى جسامده اولان و ايجر بسنده
 كيم بيلر نه قدر عظيم بر قوه مساجه بولان بر ايعت قدوخه سي
 جوم قولاي بر ايش دكلى. توكور بو درجه كور كورينه
 بر سارنى بر و استوا تيك ايتديان و ديسلار نه كندى جملر نده
 ن شكان بولق ايجون رجا به باشلا ديلر، بكا قارشى دمير آرزولى
 اور و سرك بكانه جواني چكيدور مسك كوركلندن بر چوخى
 دكوره اتقى اولدى. بو وجهه توكور ايجون فرام غرضتى
 اب اولش، دشمنه نجوم ايله غابه ون باشقه چاره قلنامش
 ابدى. شيدى توكور كور كيمز و حاجر تكله لري ايجنده متين
 و متوكل دولر و زواله او كده كي قلعه سياره نك تخرين بكاره يور.
 لري. غالى - رومانل بروش اختتام و اغتار له و نه ايك قريبه دن
 (توبا) غافل اوزولر نه دوغر و اينكده ابدى. انا كجه ايتاليان
 و بيجيسى او كنده كي توكور صيار قاراي كوردى: بو صولرده
 بو منظره حقيقتا غير مامول ابدى. بويك بر تلاش ايجده سيار

(طبرالدین بارباروس و اوروس بارباروس) ایکی کئی دونادوب
 (حاق الوادین) چیتدیلر. جنورزدن بعدای یوکللی یوکللی برکمی.
 ملاقی اولوب بی تکلف آلوب بر ازدن [براز صوکره] غلامه
 مثال بر فالیون کوردیلر که: چوقه یوکلنیش بر تاجیر میسی ایدی،
 کوز آجیدر مایوب آتی دخی آلدیلر. و تونلسه دونوب مان
 لئانیک بیجکسی [خمنسی] چیتار دقدن صوکره باقسنی اولمشور
 یوکره اوج کئی ایله تکرار کفای باقسنه صالدیلر. اسپانیاد
 برپا [جیم] نقابه سفینه سی یلمک آجوب کایر کئی صالور
 [یعنی راهبه اولوب] یدکه چکدیلر [شسبیل ادوب آرقیلر]
 [انلادیلر]: اچیده بر تاقار [کج] وار ایلی. چوقه جنل ادوب
 [شسبیل] کیم تشار اولدی و یونان صوکره من یوردلر کئی تاقی آتار
 منتشر اولوب آتی دکنر یایلرینه و اوله یوردی. «
 ایسته اورو با تار غلر سنک اچیده کی بشیون بریه عسکرینی
 دکنر غولیدایی ایشون ضیبط اولندی دبدکاری اسپانی سفینه
 جله [منقوله] حسیله ذکر اولتان سفینه اونیق لازم کایر
 مقابله شیدتدن و انجیر سنه بر «کافر بی» یعنی خورسنی
 یوردیه قوجانانی اولمسی دخی یونی مؤید اولدی کئی اندر
 دخی یوناق وار.
 یوناقیه متقدمه من صوکره [تجزیه الکاباره] بجایه ایشو مندن

یمن اولیور، لکن اورو با تار غلری (بجایه) دن اول جیره
 شیرینی ذکر ایدیلر و بزه دعامور نوک/کورنیور:
 بارباروسلر (حاق الوادده) شکستلر نهن ایش سنه کچمه دن
 بارباروس قوروشلر سکز کوزل سفینه به مالک اولمشوردی یونلردن
 [استه] (لین - بول) بارباروس خیرالدینک نضنه مخصوص ایکی
 کیمسکده یوللرله برابر اولدی یعنی اخبار ایدیلر. کیمجموعی اون
 تکمه دن عبارت بریلر و بیک اولور.
 شیمدی / حاق الواد موقعی ایکی قورده دار کیمسکده اولد.
 زندان ضرورت، و قومه دمنیت جیره آتسنه برلشدیلر و بو آمله ن
 نیت راست لماندن چیتان کیمیری ایتالیاسو اجای قاریشد و معنه
 باشلامشدی.
 یونکله برابر (جیره) حاکمکی عنانی بارباروسه قوروشلر
 و باشامه اوروس بارباروسه ایشون بک ختیرو اکفی کورنیور دی.
 یونفوق العاده آدیلمی یونفوق العاده سر کیمشلد، دکنر لک اجوال
 جیتر ارینه، حرب و خربک و اوله او مهالکنه ناشی اولد قوری
 قوروشلر و اوله اسامی، منتظم بر موضع حکومت نزار کیمه منم
 ایدیل. اسپانیالیرلک اطوار ظالمانه سی، افر تقاحک و ایشک احوال
 بریشانی، حاکمکله عقابند اختلافیه سی، الماحال یول اریسیا بخت
 یونر کیمه اسلا میلت تهاکومری، اخضر ابی یونیکیت و حقیقی قیامری
 یونور، آتله یونلیرلر ده / برسدید حمایه تاسیس ایله ملک

شهرلدهکی عملیت اسلامییه یی ستر و حمایه ابدن صاف و جوار اورد
 تورک قومک قوتلی قوللیدن، ککین قانچیلریدن غریبه دخی
 بر خیت قویه، بر حصار مدافعه بنا ائک شوق و عطش احساس
 الیه یوردی. ۱۵۱۲ تاریخ عیلا دیسده - که ۹۱۸ سنه غریبه سنه
 مصادفادر - املدرینه مطابق بر فرصت ظهور ابدی: اوج سنه
 مقدم بجایه شهر سلطان اسلام حاکمی اسپانیولر طر فندان مملکتکندن
 طرد ایدیش ایدی. بوددغوه حاکم مومنی الیه بارباروس قورده شلوه
 مرا جقتله اسپانیولری طرد ایچون کندیسنه معاونت ائتمه لرینی
 و شاید شهری اسپانیولردن قوردا تاریرلر سه بخر - سیدک شرب
 حوضه سنه حاکم اولان بولجانی کندیلرینه آجه جفتی سوله مش
 اولدیغندان اوردوج الیه حصار و مستایینی کمال اهمیتله پیش من اولدی
 ایدیلر. [۸]
 از قوتله چوق ایش پاینده آلمشش و عر کون مشکلات
 عاقلایه غلبه اید اید ایلر مش اولان بولجانی ایلر کندی کی قوتلی
 نائل مقصد اونی ایچون کفی عدا الیه یوردی. کندیلرینه
 کوره طوب قالدیر: بیه جال اون ایکی چکدیر موری، قورلر
 لندجاری وار دی: ایلر افلر نه اید، اولم بیک برلی به مطابق
 [۹] تکرار ایدیلر: ۱۵۱۲ تاریخی ایلریش دورته مصادف
 اولدیغندان، عیلا دیلر ایلریش ایلریش طر فندان اولدی
 مغریبه اولدی ایلا شیلیور. بجایه غیر الدین رئیس اکثریا حوضه
 شرقیه دخی بولجانی ایچو نمیدر که تاریخلده بر شاقش وار.

طوب قالدی و بر اشار تلرینه قارش کندیلرینی آتسه آتسه حاضر
 نام بیک منتخب تورک محاربی دوز و یوردی. حین حاجتده
 معاونتلرینه قوشه جق بر چوق الداس ملتجیلری دخی موجود
 ایدی. شهر تلری جهانی طر نشدی. بر کره بابا اوردوج جهاد
 الیه کوردی: غزا باراغنی آجیدی: «دینا بجه شرفدن، آناطولی
 بولرندن دخی بر چوق تورک لوندلرینک معیاته قوشه جفتی معلوم
 ایدی. بولجانی قورداش نایندن خارج شجاعتلری. جیر تلری
 بولون معیتلری مقلطیسه مش: ایکایسی ده بولونعدن بولون
 بولون قوماندانلر کی سلاح آرقه داندلری طر فندان مستکنا بر
 شاقش و حر متله سولمکده بولمش ایدی.
 ایشته بولجانیل تیدجسی اوله قری بارباروسه قورداش ۱۵۱۲
 سنه میلادی می آتسه سنده بجایه قاهسی اولکده معیتلرینه
 شق قالدی زمان زوالی حاکم مخرودی اوج بیک بولرینک
 بولجانیلر ساسلده کندیلرینه منتظر بولایلر آیلرینجی بجایه
 ستری حنده کاتب حاجی بک مختصر معلومات ویرتورک اوردوج
 الیه حضرت اید معیتده انجی دوت تکه اولدیجی ذکر الیه یوردی.
 شاقشات باشلادی. اسپانیول محارفظلر (قوت دوت بولر آلواره)
 شقندن انشا ایدیلریش اولان بولون حصاره تحید ایدیلر
 ایدی: سکون کون طوبه طر تلرینی حانه متفاوت کوسلر
 نولر اوردده غیومه مساعد بر کدایک آجیلش ایدی: که: قاهندن

۱۱۷

بارباروس خیرالدین : بر قاج قو له سنی فتح ، قریه لر نی غارت ایله بر جوق
اسرا و غنائم آلدی . انجق عودت ائنا سنده قورسیقه آدمیرالی
کیز قطعه سفینه حربه ایله اوزر لرینه هجوم ایتدیکندن تورکلر
تیرال کیسه زامان اولوب ضبط ایتدیلر . بومحارب بک غنمدانه
ولوزون اولمش ، ایکی طرفدن دخی بر جوق آدم تائف و مجروح
دوشمش ایسه نهایت تورکلر غلبه ایدوب خیرالدین رئیس
دشمنه اولجه آلدی ایکی سفینه بی دخی بر اقدیر هرق نولسه
عودت ایله مشدور . [۱]

[۱] لهین - بول دیورکه : « اوردوج رئیس نولسه تدلوی اولشور
ایکی حضر رئیس (خیرالدین) خلق اولدو حاکم سندن لاش و جکدر برملر
ایله غنیمت لری ایلتک بوشازدن ایجری به صوققه مشغول بولش ایدی .
لکین بو خصوصده کچ قاش ایدی ، چوکه : احوال جاریدن بک زیاده
مناظر اولان چینه حکومتک مشهور آندریا - دوریا قومانداسنده
کوندردیکی بدوختا بوچکدر برملری آکمانی به حد بریدی وحلق اولان اوکیمه
تسکر چیقاروب خیرالدین رئیس نولسه چکیمه مجبور ایتدی . خلق ابراد
قاده سی یانما اولوب بارباروس لرا کیرلر دین یاریسی بر آلامی خلق ائنا ایله
چینه کیتیرلیدی ؛ ایشته بارباروس خیرالدین ایله آندریا تاپا بک مصادمه سی .
معاذ الله سلف صوکره کیر جنود آبرالی اینیون بک بدختانه اولمشدور .
بردری اوروجک شدت طبع سندن خیردار اولان خیرالدین رئیس برادر بری
فرانس چالریده حناه چیرغنه برانوب چیره به کیتدی زابوراده کیجه
کوندوز چالشوب برخیلی سفینه ائنا ایدی . لیک بهارده اوردوج دخی
بردراده اسکله برلشمسی و حمان اخذ ائتنام ائمکه باشلادیلر « چالبوکه بووقایم
بزم تارخلرده هیچ یوقدور .

ایلان برکوله اوردوج ریسک سول قولله اصابتله شرده خاش
ایتدیکندن ، ریسک لریک قهرمانلق مثاللرندن محروم قالان
تورکلرک آتش شوق صوغودی ؛ و یارلی قیودانلری آلوب
نولسه برای تدای کوتورمکی بوراده قان دوکمهکه مرجع
کوردیلر . انجق ائنا عودت لرنده جنوولی (نومه لینی) نالاه سنان
(نارک) دهکی تجارت مستیوسندن کلن جسم و اتمعه کیر این
ایله یوکلکی بر بارچه سنی ضبط ایته لری بو عتدم موقتیه متقابل
بردرجه بادی تسلیم اولمش ایدی .

تفصیلات سابقه آوروپا تارخیلرینک خلاصه بیات ایتدور .
تحفه الکبارده ایسه اوردوج ایله ارباب روسک دعا قلعه جواره
کیرکلر براسپانیول فیلسوفی طرفندن باسپانیا لر نی انجق تورکلر
مظهر غلبه اولوب ایکی کیمی ضبط و متبایفسنی غراره مجبور
ایله دکلری مجبور ددر . بو کیرلر دن بری اوردوج رئیس طوبه
طیرمش ایله . تبارک دین کلن بارچه کلن ضبطی کاتب چلی
دخی ذکر ایدور :

« بارباروس خیرالدین اوردوجنک کسپان قوللی تدای
ایتدیرمک ایچون موسی الیبی نولسه کوندردکلر صوکره بر
بارجه ایله بر قاج ده شرده حرامی کوسنی آلوب نولسه کوندردی .
خیرالدین رئیس دوشمنلر دن دوشمنیه نولسه دوشمنیه یوب
دکیزه اسپیدی . باله آو اظه لرینک که چوکی اولان مینور قه

ایدی. حضر رئیس یوسفزنده بریکجه ایشقه بر بارچیه ده
تصادف ایش ایه ده ظلمت لیل اچنده الدن قاچیرمش ایدی؛
اطرافه داغلامش اولان رفقای جهادی یو فراوی به تصادف
ایدوب خبیط ایدیلر. بوتکنه فرانسه باندیره سی حامل و تحفه
بوکلای ایدی.

تحفه الکبارده بارباروس خیرالدینک یو فرانسه سفینه سی
کچل رئیس عثمیره زاده سی محی الدین وئیه توفیقاً بر جوق
هراپا ایه دوسهاده تقدیم ایدیکنی یاز یوز. یونی بزده حقیقه
موافقی کورمکده یز؛ چونکه بجایه و قهقهه سنک ۹۱۸ سنه عجمیه
سنده حادیونه نظراً و ساطخان ساج اولک جلوسی دخی ۹۱۹
تاریخنه متصادف اولدینندن بارباروس قوشلار ایدیل ساطقت
مناسبتی ایه حکمدار جدیدلری به یولیه بر تقدیمده یو ایشلاری ایشاب
استالدور. بارباروس خیرالدین ایه اوردوج ریشلک یو تقدیمه لرینه
مقابل مقام ساطقتدن ایکی قدومه و ایکی خلعت احسان ایدلش
ایدی.

بارباروس دکرده خیرآنکی مو قیقیلر و ایشلار ایدیلر،
لکن بابا اوردوج بجایه بی اسپانیولر اندن ایش ایشک فکریدن
ایلا واز کچمه مش ایدی. (۱۵۱۴) سنه میلادی سنه متصادف
اولان (۹۲۰) سنه عجمیه سنده ایکی قوش اولان یارده کچی دونا دلوب
ایکینجی دفعه اوله روق بجایه سفرینه چقیدیلر. اولای بول

بابا اوردوج یارده سنک ایشامیز اولانسی بکجه یه تک قول
ایله یاتارکن حضر رئیس (خیرالدین) یوش دورمق ایسته ده.
یوزدی. موسم قیش، دکن فورطنه لی اولنقه برابر بوکلای شیار
رئیس ایلچون حازر اهیت کورونه دی؛ خوبلا به بیدیک بر
قوتیه فست آراق ایلچون انکینه آجادی و بر آتی کچمه مش
ایدی که: اوج بیک سکز یوز اسیر ایش و کورمن یارده سفینه
خبیط ایلکه توله کاشدی. اسپروری بارباروسار کندیلری
ایچون ایشویدیلر و متباقی اموال شنائی نامیه به ویتل ندن
غازیلر بخش ایدیلر. هزار، حضر رئیس تکرار آتی دکرک
دانه ریز اولورنده یوش ایدی: «میتنده یدی بارجه کورکل
(نولیدنی تورسان) تکنه سی واروش. گنار باغ سنده» (آورد
سجاند) ریشتر بانیادی و آلمان بیک سکز یوز اسیر لور
ایکی بیک آتونه فدیه بختیه باغلا نوب - کری - دوراندی. ایشی
غودنده میتاده کی سفان ایستندیکری کچی آولایق ایلچون
اطرافه داغلامش ایدی. خیرالدین رئیس. قدومه سنده
قیه ماندان قناری اولورق. ایلا. سیر ایدر کل عدت پارچه پشه
دوشمشدی. «شوا» حقیقه یولری کورمن رئیس بلز کرد
رئیس لرینه جوریدی ورلر، اولوب دورمق ده خبیط ایتمه
بو عیلم چوقه بوکلای ایدیلر. توله کچیردیکلر زمان ایشلارنده
چوقه دن ماعدا سکنر بیک (بخته) لک بر مباح ده ظهور ایش

اورزنده کی جیجیل نام ثابت مستحکم کوچوک حصاری محاصره و اینجندگی یوز اسپانیولی در زنجیر ایدوب بر مقدار محافظه وضع ایدیدیلر . [۱] یوزدن باشنه اوج قطعه ده چکدیرمه بر ایدیدیلر . بجایه اوکنه وارلدی ، قوه به عسکر و طوبو چقارلدی . طیش حصار شدید بر صورتند نو چار عجوم اولوب ندرت کون نظر فنده ضبط اولاندی ، بر حصار ک فتنی ایلده حربه تان اولان اسپانیولردن ماعدا ۵۰۰ کیشتی ده اسیر انش ایدی ، اوروج رئیس ایلده حضر امداده کیش اولان یگرمی بیک قسده عرب عسکرینه قلعه نیک یوزون اموالی باغی ایتدیردیلر . اصل این قلعه اولان ایکنجی حصارده نشت محصوریه آتیش ایدی . یگرمی کون قسده بالانصیه و یاران ایدندی ، بر حقوق زحمت جکیلمش ، یاروت دخی بیهک اوروز یویش ایدی ، تونس سلطانندن جیجانه ایچون واقعه اولان طایفه جواب رد و برلدی .

[۱] جیجیل قلعه نیک کوچون اولقه برابر نسل صعب الشیخ بر قیافه شبه جزه اوروزنه نال ایدک اولدیغی یوقارنده تعریف اولمشدور . بر جیجیل قشقی مخصوصه دخی آوروپا تریخی ایلده بر مکیله آره سنه مخالفت وار : آوروپا ایلده نطرا : اورزمان جیجیل اسپانیولر ایلده نیک ، او آیه قور کیمسه به نیش اعلی ، اسلیه سی بدنده ایدی . اعلی کمال افتخاره اوروج رئیس حکمدار لری طایفه یار .

زده کاتب جلی شوش ایلده جیجیل بر طایفه غرضیه مش نشندور . چونکه شوش باشنه جیجیل باشنده : جیجیل بجایه یغین ، شوش ایلده ناجرار جوارنده کاشور .

احتمال سلطانده آرتق اورزمانکی فساد اخلاق - سبی ایلده اوروجی استرقاب ایدور ، یاخود باشنه درلو بر منفعت کور یوردی . مع مانیه اوروجک اوکنه کچمک و قلعه نیک محاصره سندن صرف نظر ایتدیرمک ممکن دکلدی . او ، عسکرک اینجاده دیوردی ، که :

— بن یوزاده بر قوشی بر اقدام کاهمی ده بر ایتدیرمده ، ائلادن یوزم !
 ایچوق عرب یوزنیک بر حادی ، عمر موفقیست بر نهایی واردر .
 نهم کن مظهر شاده ایکیون یار حیدن مرکب بر بهیب اسپانیول دیو نمانی قلعه اوکنده کور وندی و حصاره اون بیک کیشتیک نهم کن امداده آندی . بر برلردن مشکال قیه امداده ذاتا لشدن کوری غدرمان غایمه صاحب اولدقلر ایلد بر مکتیق وقتده امر وجه سنه داغیلوب کیشیلردی . اوروج رئیس اوروپا و یوز خطر نیک دیدی و جهله « بر یوز جیجیانه ایچنده قورمزی مستقانی دایملر کی حیر صانه یولهوق » محاصره فی وجهه مجبور اولدی : ایشک فنانی بر دوه ایچنه صوقد قلدی کیمار نیک صولرک جکیلمه سیه قورده ، قاشق اولناسی و یوز دیو یارلینه امکان یوزه عاماسی ایدی : دشمن ایلده کیمه مک ایچون یوزلرک دینسه ایچوردی آتش و برلدی . تور کور فنانی واسیر لر یی بر اغایهوق قورده ن آتش میل مسافه قطه ایلده دیلر . و جیجیل حصارینه

واصل اولدیلر . خیرالدین رئیس یکرمی دورت او طوراق
قدروغسی ایله اوروج رئیس یکرمی اوراده ایدی . اوروج
نوراده قالدی . بارباروس خیرالدین تونسه واروب دورت می
صاین آتش ، بونلره یدی قطعه ده تورک کواکلی سفای الیجاق
ایتش ایدی . خیرالدین رئیس . بوججه اون دورت سفینه لک
رایسانده دوریه حیقلدی . مشهور قورد اوغنی فامیلیا سندن و آق
دورک الیمهور لورده کوردورلندن مصالحه الدین رئیس ده اون
دورت پاره نکهته ایله خضر ریس (بارباروس خیرالدین) رفاق
ایله دیکندن محقق قوتلری یکرمی سکور پارچه به بالغ اولوش
ایدی . ایلیا سوریه کورلی . خیره قورنده و راست کمدکلری
سکور قطعه بهدای یوکللی پارچه قارخیش نده کیلرک کیشل اولدیغی
اوکرجه بالا مقاومت تسلیم اولیورده لار . بوججولان لوندانه دن
انسی عورنده دخی چوقه یوکللی اون ایکی پارچه خبط اولوش
ایدی . خضر ریس بونفاندن یکرمی پارچه یی سانیق اوزره
قورداوغنی مصالحه الدین رئیس ایله تونسه کوندوردی . وکندایی
(جیجل) . برادرینک بانه کندی . آق دورک ، آوروپا ایکی
قورداشلرک شهر لری به چاللا لایسور . لایسه کورکین . لایسه کورکین
بوتون تورک قورحصاقلری . تورک لوندان لری . بونلره
معینه شتاب ایدیور ایدی :

جزایرک ضلعی . — (۱۵۱۶ - ۱۵۱۸ میلاد ۹۲۲ - ۹۲۴)

غیره) شیمدی بارباروس قورداشلره پک منهم بروخینه توجه
ایتش ایدی : یوقاریده بانشابه سوبه نالینکی وجهیه اندلسدن
غیرت ایدن بیکلر جه عربلر اوزمانلره قدر تمی مجبول اولان
جزایر ده تمکن ادوب بر قورصاقلق استاسیونی تشکیل ایلمش
و دایما اسپانیولاری . مال سازه مالکی سواحلنی و سفینلری نالیه
کندلرینه ایدیان ظانلک انتقامی آتیه باشلامش ایدیلر .
اسپانیولر بونلره اولاهیمیت و برمه مشالر ایله ده بوخرا ایملک
کسب اهمیت ایتدیکنی کورنجه بویوک بر قوتیه قورصاقلری
لایس ایچک کاشلردی . ایسته به انشاده جزایر ده دخی اوغنی ادوب
سکند سندن برده شالرک اکده بولایا به خقلرینه دائر سسوز
آشملر و شهر اعلاسی سنوی اسپانیا قوراله معنی بولمیش اعطاسه
اعبار ایله مشلردر . کچن حیقلر ده بحث ایله دیکسور اسپانیولرک
L'annon d'alarm دیدکلری جزیره اوروزورده کی حصاقلر ده اسپانیولر
خیرالدین او وقت یایلوب انجریسه مشلار کافی طوب و محافط
قوتس . بوججهله شهر دائی بر آبلوقه آتیه آلدیغی کچن جزایر
نکه لری نکه ده ایچادن حیقلاسی قلعیا محل ساله کچلریش ایدی .
جزایر لیلر ذاتا صرف قورحصاقلیه کچمکه آلمش بر ملت
اولمیشدن (غیر ناله) لری بویله قورملر اوروزورده چورودک
آچانک ، نقش خیرورک قضیقات مؤله سنی حسن ایتکده
ایدیلر . ۱۵۱۶ تاریخ میلاد سندن غر دینلورک و فانی جزایر لیلر

ایچون عسبان باروله سی تشکیل ایدی. اسپانیایه اعطاسی مشروط اولان خراج رد اولاندی. ومنسوب اولدیغی قبیله نك شهرک مدافعه سینه معاونت عظیمه سی دوقونه جنی امیدیه جوار قبائل شیخلرندن «سلم بن نخی» شهرک مقام حاکمته دعوت ایددی.

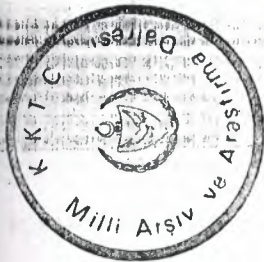
لکن برعرب شیخی شوراده، شهرک قارشیدند کی آله اوزرند یوکسکلمش مدعش حصارده بولان واک اوقاقی بانه لاله شهری طوب دانهلرینه هدف ایدن اسپانیول عسکرلرینه قارشى نهپه یایردی؛ شجیع برعرب سوادیلرینک بربرستان قیصر اقلری، قابل الانخنا - اوزون مرز اقلری - اسطانی بولان. بر معیاره صورورلش قانچلری اسپانیولرله اوردیغی تفریق ایدن دکره واسپانیولرک طوبلرینک ویکانه بوزالرد. آله و مخصوص قانلش نوایجاد آغز قنقلرینک باایم آستلرینه قارشى غیر، قنقلر قانایه جقمی ایدیلر؛ بونجهلر دوشونیار دوشونیلش جز اولیلرین خاطرینه اوروچ رئیس کلدی. آله یارلرینی صاره ییله چک، یلمان و یوردوناز باربوردوس دن باستقه بری مقصور دکلدی. ایکی دفعه یجابه به. یجابه حاکمک چانلر معاونت ایتش. حتی بولوغورده بر قوای ده غائب الیه امش دکل ایدی؟

بنام علیه: بالارد شیع سلم جیجابه بر عیثت کوندروب کندیرینک ونجه سنک الحق اوانا کوندکلرینی وسرعت ممکنه الیه

جزایری کفار الدن استخلاص و محافظه به قوتی سنی استرحام ایدی.

اوروج بارباروسک حقتده لایق اولدیغی مدایحی ابدالدن کوری دورمالیان بعض آوروپا مورخلری ییله بوجزایر مسته سنده یجاده غیوری - خریستانلرک اوکنه برسد آغین کی دورماسندن مته اید حد ترینه محسوب - الدندن کلدی کی قدر حقنر چیتار منه، ندادار و غاصب کور - تر مکه جال شیرلر، نه کیم: (ابن - بول)، مورخانک «جزایر تاریخی» دن شو سطرلری نقل ایدیور: «شیع برعرب اجمت طوب امل صاحبی. حریرس بارباروس ایچون بوندن خوش و مسرتجش اولسایه جقدی. چونکه یکی صاحب اولدیغی خطه، خرینه، پک آله یاره کتیر یور ایدی؛ خصوصیه طور حکومته دخی مداخلدن بری بولم یورودی، یجابه به پک فنا موفقتنر کلکله اوغرا مش ایدی. لکن جزایر ده دشا ای بر طالع و مصادف اوله جقمی ایسای ایدیلر؛ بیکر جهندن جزایری نخبه آلمان - که اولجه - سوبه دیکمن کی دیار مغربده بر حکومت مستقه تشکیل اتمک ایدی - قات قات افضا به موافق بولیور ایدی»

شیدی بورداد بر قاج سوز سویه مک ایست یوروز: اوروچ دوزورسه لک دیار مغربده بر حکومت مستقه تشکیل اتمه سینه اوراده کی عنصر اسلامی ذوق و کفایتیه فیرا ایدل، شر کسل

تورانه دورانی، ۱۰ ژوئیه ۱۹۷۵، کتبخانه اولادلی جیوا جهاس
عاش و نوشنه حوقان اخلاقسز، یزلی حکمدارانک شهبه-
قیزمغه حقی اولور. بونلرله برابر، خرسیتیا المرب باب غارت
واستیلانی قاپا، حق واسلام نامه-سینی خرسیتیان آغوشسندن
قور تاراجق بر حکومت جدید آغوشنه قارشی خرسیتیانلر لیده
مهور اولمغه حقلری یزدن کونکه قدر تسلیم ایلور. کین
خجیفه مزده تورانه مهور خلیشک افریقای شمالی حکمدارانلرین
اسکی حلقه-ور، نجاتنامه نوشته لرچی ترک الهامش اولماتلرین
فصل بر لسان شکرین خجیفه خوانده ایلر یحیی ایلرکلری قش
ایتمدک. - حقوق ائی، اکین : بزمداجور و لکی، نجات اجنوب،
ساده-کاو بونقنی بر شرت اساسی ایلر تقدیر ایلور. بومسین
استیشار ایلر غنصره. - عاتنه. حکومته عهد اولوق شرطیه :
یونسه بو، میبندکی یازدی داغستان مورات بدیلرک، نه-سرت
نویا-سینی قومده یونمغه قزار و یون حیاتلرک کایدور.
سور یوزور. او آردور مود خلیسه، که : تقدیر و تخمین
ایتمکلی بو صمیمیت سی یزدن، بومساده کوری مناسب-کون
افریقائی شمالی حکومتلری، نه قزاشلرند : بر لانت مبادی-
حکومت عابیه، نصیبت کوریه، نوبیه لک غنیسایع ایلر و یزلی
یزلی، سیسینی و سسین ککول، بر حکم جکی، حقلری
و شرتیه ایتمده بونلرل. یازده رایشاره (ایوانه) ایلر غنصره

اسلامی شان و شرتیه بونلرل و حال بر-سور صافه کی احتراص
میه لک اوکنه دیکلوب دورمش تورکلرجه اوروج زینسک
او دیار بعیده و بیسمه اسلامیه ده قوی و مقوام بر حکومت
تیس اتمک چالشهای تقدیس اولور بر حقلرکدر. چونکه
نحوه اتمک ملوک سلاطینه یزلی باغ و نیل اتمسهدک اولمات
سورکی بونلرلر دق. حلال الدین ایوبی سوریده کتب حاکمیت
تیس یزلی اعلی حلیب سیلانه سی اسلامی کی کندن سور و یزلی
تکم : او افریقای شمالی ملوک اسلامیه سی ده لغاب نتیجه سنده
اورالر صاحب اولدیلر. قورسک ضعیفی باغ و نیل قلعه-دور
تکم : او قوی، ضعیفک مسکنهای تقویه ایلر : کاتب چاپی
یوزرکه :

«مکتوب واروب مفهومی معلوم اولد قلعه اوروج غز اتمه
تالوب جیجیل-حصاری برادریه سبارس ایلرلر جزیره
کیدی و معین بر حکی اولماتله شوره کیروب تمکین ایلور...»
اوت، بن فکر یحیی بو طرز افاده یی ملوقه لک عوافقی،
حقی تقصان بولیورم. عالم بن نمی کیم ایدی : جزائر قیائلین
برشک ریسی، دینیه بیلیر : و لکن جزائر اعالیسی ائی قبول
ایتملور دی. لک اعلا، اولحاله بابا اوروجیه خجول بر اجعت
سواف اولدی : چونکه «سالم بن نمی» کی بر-سور، یزلیه شیخی
اوروقسکی احوال حریبه و سیاسییه کوره جزایری اورج کون

Yürüyeceği yerde aciz, lerzen ihtiyarlardan mürekkep bir heyet-i cinserik huzuruna gelmiş ebniyelerin tahrib olunmaması o ahaliye işgence edilmemesi gibi bazı müüşidate mashar olmuş ise de tabii bir kere düşman içeriye girince bu mebaidin hepsi unutulmuştur. (bedel milad 445). Romanın tahribi, yağması tam 14 gün devam etti: Sanki Kartaca beş altı yüzyıl sonra intikam mütişi alıyordu! Hükümete hasse ait bütün eşya ve nükut mabetlerin, tiyatroların tezyinatı el hasıl kıymetli ve tarihi olan herşey müstevrilerin gemilerine taşındı... Bir müddet sonra Roma imparatoru olan Mawryan Simal hududunu teminden sonra büyük bir kuvvetle hallerini bildirmeye teşebbüs etmiş ve kartaş bir hükümete hizmetkar oldukça İtalya salim değildir, Kulu meshurını delil ittihas eylemişti: Cinserik Roma ordusunu yormak için Pompetya kıtasını bir çöl haline getirmek teşebbüsü faidesiz idi. Çünkü imparator Kartaçnada (İspanya) ki donanmasıyla en müsayit nukete çıkabilirdi. Lakin Roma rical hükümetinden bazılarının hiyanetleri bütün bu tezerrüatı altüst etti. Vandamlar ezim bir cürretle Kartaçnadaki donanmayı basıp bir kısmını gark ile ve ihrak birkısmını da zabt eylediklerinden Romalıların 3 senelik gayreti müthiş bir sürette heba oldu gitti.! (461). Senenin müteagibede yani Roma İmparatporluğunda adeta karışık bir İtalya krallığı haline geldiği vakitlerde Vandanlar her ilkbaharda (461-467) büyük donanmaları ile kartajdan çıkıp İtalya ve Yunanistan sahilini yakar, yıkarlardı. Cinserik şimdisini pek ilerlemiş olduğu halde en mühim seferlere bizzat kumanda ediyordu. Hareket için akın yaptığı zaman klavuzunun hangi cihete dümen doğrultacağını sormaması üzerine:

- Sen bunu rüzgarlara bırak! Onlar bizi hangi günahkar sahil ahalisi intikamı ilahiyi celb etmiş ise oraya götürür! Der idi. Halbuki: Cinseriye göre en günahkar ahali en zengin ahali idi! Vandanlar şan ve şeref akkeriden ziyade gasp u gulute meyal olduklarından mevaki-i müstahkemeye, yahut açık sahalarda kuva-i cismiye-i müntezimeye pek nadir hücum ederlerdi. Onlar külli büyük midyasta bir çapulculuk haline gelmişti. 468'de şark'ı ve garb'ı Roma barışı nasıl olursa olsun Vandalları tedip etmek istediler. Şark Roma seraskeri İraklios Mısırdan ordusunu donanmaya tahmil ve suvarisini kuşaklık için

karadan sevk etti. Trablus yalısına inilip şehirler ve havali süratle teshir olduktan sonra Kartaç surları altında bekleyen imparator ordusuyla birleşip garba yürüdüler. Bu Afrika seferi için (5 milyon ikiyüzbin) ingiliz lirası masraf edilmiştir. Konstantineden Kartaç önüne donanma 1113 tekneden mürekkep bulunmuş idi! Berri ve Behri askerin 100000 olduğunu müverihin söylüyor. Heyfaki İriklious'un adaleti Berri-i askerini bıktırmış ve Cinserikin hilesine tekapusuna aldanan Roma doananması bir gece ateş gemilerinin hucumuyla ihrak edilerek harb hiç ümit edilmeyen bir netice-i muallemeye müncel olmuş idi. Cinserik bunun üzerine tekrar behri-i sifit ve Cezair-i mevcudunun hakim müstekli olup Sempierde vefatından mukaddem Sicilyayı zapt ve garb-ı romanın sukut-ı kameline müşahede etmiştir. (447). Cinseriğin vefatından sonra yerene geçen oğlu Hunerik babasının yalnız şiddet, vahşet ve ahlak vesairesine varis idi. Katolik aranızim uğruna birçok kanlar döktükten sonra vefat etmiştir. Mukabilen 3-4 birader ve hemşirezadesi tahta çıkmıştır. (496). da makam ı hükümete gelen (Terazimund) Vandal hükümdarlarının en iyisi ve alimi ise de buda tessubi dini yüzünden birçok hatalar gadreder yaptı. Nihayet (536) tarihine doğru Roma generali Basilikus Vandal hükümetini mahu ve Afrikayı şark imparatoru namına feth eyleyip Berberistanı 3. Devre tarihcesini de kapamıştı.

Berberistanda İslam

Cezairtü'l Araptan bir eser-i icaz suretinde intişar eden var-ı şevket-i İslam sureti bergiyesi ile Şam havalisini, İranı ve Mısırı hıttisini tuttuktan sonra halife Hazreti Osman zamanında (467 miladi) Afrikanın fethine iktidar olundu bu kar-ı müşküle memur olan 20000 mücahid Abdullah bin Sed kumandasında Medine'den hareket ve (Momfis) de 20 kişinin daha iltihakı ile kesp-i kuvvet ettiler. Abdullah bin Sed Araplar gibi seci ve suari bir millet içinde en seci muhariblerden ad olunmasına rağmen bazı ahval-i eveliyesine nazaren bazıları tarafından pek de hoş nazarla görünmüyordu. Abdullah arkasındaki 40000 muharip ile mağribin nevahi-i meçhulesine daldı. İhtimal bir Roma fırkası için müşkulel murur olan (Borika) çölleri

Araplara o derece korkulu değildi. Develer müşkülâtı tahfir ediyor, Araplar etrafındaki çıplaklığa bir nazar-ı aşina ile bakıyordu. Bununla beraber çok meşakkatli bir seferden sonra çadırlarını Trablus şehrini oğün de korumaya muvaffık oldular. Romalılara gelen bir imdat fırkası mücahidinin hücumu önünde kamilen mahv olduysa da Trablus ilk mihacımat müdafa edebilmiş ve Afrika valisi Gregori'nin büyük bir kuvvetle yaklaştığını duyan Araplar düşmanla bir muharebe-i katiyeye girişmek için terk-i mahasiyeyi münasip ad eylemişlerdir. Rivayat-ı tarihiyeye nazaren Roma kumandanının mahiyetindeki asker 120000 kişiye bağlı oluyordu. Düşman Arapların ya İslam ya haraç teklifini tehavvürle reddettikten muharede iki taraftan dahi büyük bir süceati şiddethane ile başladı. Lakin Arapların süceati müfritlerine rağmen düşmanın kısrati her türlü ümit-i muzafferiyeti mani grüyordu. Birkaç günler bu muharebe sabahtan akşamlara kadar devam etti. Akşamları harb ve zarbın yorgunluğuna ilaveten Afrika güneşinin altında bîtâp kalmış olan iki taraf çadırlarına çekilir, istirahat ederlerdi. Roma kumandanın son derece güzel bir kerimesi vardı ki: Küçüklüğünden beri ata binmeyi bir genç muharib gibi ok atmayı talim etmişti. Bu nadire-i hüsn ve harb-ı kavganın her safhasında gayet müzeyyen muhteşem zırhı, ashası ile düşmanın ilk sefinde nazara çarpardı. Roma kumandanı ordusuna kim garb kumandanının başını getirebilirse yüzbin dirhem altın ile beraber kızının desti izdivacını ona bahş eyleyeceğini ilan ettiğinden Roma ordusundaki her genç muharip bu şanlı mükafata nailiyet için cüsu buruşa gelmiş idi. Bunun üzerine garplar kumandanlarının muhafaza-i nefsi için çadırında oturmasını ve kendisini tehlikeye atmamasını söylediklerinden Abdullah Bin Sad de meydan-ı harbdan çekildi. Bununla beraber İslam ordusunda bu nisbetsiz miktarlarla yarısı nimvahşi olan Berberlerden mürekkep böyle vatanlarından beit, yabancı bir çölde uzun uzadıya boğuşmaktan adeta meyuz olmuş idi. İşte böyle müstesna bir zamanda idi ki Hazreti Zebur 12 refik mücahit atıyla düşman safları arasından geçerek orduya yetişti. Müsaileyh ahvan-ı dininin mukadderatına iştirak için yemek yemeden ve su içmeden uzun bir mesafeyi şitaban hayret bir mücaet ve metanet ile kath edip gelmiş idi!

Meydanı harbe bir kere atf-ı nazar edince dedi ki:

-Nerededir serdarınız?

-Çadırında.

-Çadır nasıl olur bir İslam serdarına makam olur?

Bu sözler Abdullah'ı görmeye gittiği zaman serdar yüzünde bir hemret hicat olduğu halde surat-ı hali ve böyle bir mevkide vücudunun ehemmiyeti azimesini dermiyan ile itizar etmek istedi.

Hız Zebur ise:

-Pekala dedi. Sen de onların bu namerdane teklifini yine onların üstüne tevci et. İslam ordusuna ilan et ki:

-Kim Gregorinin başını getirirse kızı 100000 dirhem altın ile ona bahş edilecektir.

Bu husus ilan edildikten sonra düşmanın kivretine galebe için Hız Zebur bir tedbir tasvir etti. Arap askerinden mühim bir kısım daha sabahtan harbe iştirak ettirilmeyip çadırda bırakıldı kısm-ı diğer, düşmanla gayr-ı muntazam ve uzun bir çarha harbini Afrika güneşi altında temeddüt etmişti. Nihayet her iki taraf larzedar hutvelere, yürümeye mecelsiz hayvanlar ile ordugahlarına dinlenmek için çekildiler. Hayvanların takımları çıkarıldı. Zırhlar, silahlar bir tarafa konuldu, iki taraf-ı muharip artık gündüzün meşak ve bittabiisini tazmin eylemek istiyordu. Bir anda hücum-ı avazeleri aksendaz oldu; birçok kavi yorulmamış muharipler garp ordugahından fırladılar. Pek az sonra koca Roma ordusu yorgunluk ve şaşkınlık içinde perişan olup gitmişti. Roma cezalı Balzat Hazret-i Zebur'un eliyle katlonuldu; meydan-ı harpte babasının intikamını almak ve feda-yı nets eylemek için döğüşen kızı da ihate edilerek teslime icvar edildi. Garpların kılınçlarından, mızraklarından kaçan firariler Sofatala şehrine girdiklerinden biltakip orası da zapt olmuştu. [Bu Sufatala şehri Katak'ın 150 mil cihed-i cenubesinde, hafif bir meyl arazi üzerinde olup bir nehir ile erva olunur. Etrafı ormanla muhaddet ve bir talk-ı zafer harabesi, bir kapı, üç adet kurinet usul-i nabet nazar-ı hayrete Romalıların ihtişamından numune nune olur. Show Şunun Seyehatleri]

Bu zengin beldenin sükutu üzerine gerek ahali-i mükime gerek Bedeviler Fatihlerin latifine iltica ettiler. Burada o tarihten itibaren

bir metin ve amir merkez asker-i tesisi olunabilmek mümkün ise de ihtimal çekilen meşak, mücahidin arasında zuhur eden bir sarı hastalık, muharebata vaki olan zaiyat onbeş aylık bir seferden sonra garpların ganaim-i azime ve üsera-yı keşire ile beraber Mısır'a avdet eylemesine bahs olunmuştur. Bedel zafer herkesin talieb-i mükafat ettiği esnada Roma generalini katleden ve şüphesiz en büyük mükafata talip olan bir muharip çıkmadığından her kim ise şehit olduğu zannedilmişti. Şu zamana kadar ki: Nagehan Gregori'nin kızının feryat vatanı ve sözleri samet ve lakayt duran Hazreti Zebura tevcihle pederini telif eden kim olduğunu bununla beraber bu kahraman askerin seceatından efsun tevazu ve nezaketini huzuruna ilan etmişti. Karar ve cehle kız, Hazreti Zebur'a arz edildi. Lakin müşairur aleyh bu mükafatı kemal-i itidal-i demle red ederek kılıcının ancak alay-ı dine vakıf edilmiş olduğunu ve hüdematı için ümit eylediği mükafatın mahassını faniyeden ve naktü zerden daha ali ve edebi bulunduğunu söylemiş idi! Bu kahraman için, ki bütün tarih-i beşeriyet-i melikiyette fakr etse revadır. En münasip mükafat tebsir-i muzafferiyat için huzur halifeye azamı oldu. Medinede halife bütün ashab-ı keram, rüsa-ı, kavm, ahali arasında Afrika seferi Medinenin destan-ı hunaludunu kahraman mücahidin ağzından dinler iken o, en küçük teferruat-ı harbiyeyi best-ü beyan ettiği halde ağzından kendisinin icra ettiği tedabire, gösterdiği müesser şehamete ait hiçbir südur etmemiş idi.

Bundan sonra garplar futühat garibelerini yirmi sene kadar tehir etmiş görüyoruz. 689 senesinde Maliyeye Balzat Afrika ahalisinden feryatçılar geliyor; çünkü Roma İmparatoru Herkül (Eraklios) Afrika ahalisinden bir kısmının garplara haraç verdiklerini duyunca onları silahla tahlis edeceğine o da bir taraftan zavallıları sıkıştırıyor; bunun üzerine maliyenin gönderdiği bir ordu orada büyük bir orduyu mahv ve seksen bin kişi esir ediyor.[1] Lakin Afrika Fatihliği şerefini biz Akabe bin Nafia daha layık görünüyoruz. Etebe Bin Nafi Şam'dan onbin müntehip, bahadır-ı muhabirin riyasatına böyle çıkmıştı; bu ordu büyüdükce büyüdü. Etebe Bin Nafi'in bir berriye seferinde tuttuğu tarık istilayı bugün harita üzerinde çizebilmek meşekli olduğu

gibi. Berberistan'ın nevali-i dahiliyesine ait Arap vakai nüvislerini verdiği tefsilat-ı acibeyi buraya bercide bizim için faide mütesebir değildir. Filhakika (Zap) yani muharip Nevmidya kıtası 80.000 yerli muharip cemi edilebilirse de o zaman nazaren 360 sehr-I cisminin mevcudiyeti şüphelidir. Mamafi sahil-i bahra yaklaştığı zaman meşhur olan (Becaya) ve (Tanca) şehirlerinin zikr-i garpların fütuhatına renk ve şekil verir. Eski zamanlarda yirmibin muntazam hanedan müteşekkil olduğu ihbar olunan (Becaye) elyevm bile mukadder ticaretten hasadardır. Tanca ise Arap ve Yunan hikayatıyla şöhretlidir.

[1] Akvilya piskoposu (pavlovar Nefrit)in beyanına bakılırsa garplar bu esnada İskenderiyeden Sicilyaya ve Afrikaya şemali sularına bir donanma göndermişler. Birinci cilt. 13.bab. De gestis Songabarid.

Mamafi garpların burasını perençeden duvarlar, altın, gümüş damlarla tefrişleri şehrin mahzen metanet ve serfet azimesinden kinaye olmak lazım gelir.

Mevritanya, Tencitanya'nın içerileri, Romalılara bile gayr-ı malum ve ahalisi kadar cesur, hilekar ve hissi oldukları halde pervasız ikba bu mechul ve mahallik nevahisilin ta bağrına girerek kendisinden sonra gelenlerin fes ve merakis belde-i azimlerinin ilşa ettikleri hiştihakalardan geçmiş ve sevs nehrinin etrafını ziyan edildiği Atlantik sahilinde Kanarya adaları mükabelesinde rakip olduğu davasını, yahut barkını göğsüne kadar cermita sorarak meşhur olan şu sözü söylemişti:

- Ya rabbi, pişgahı azmime şu Umman hail olmasaydı ism-i celalini denizlerin arkasındaki memalik-i mechuleye kadar götürüyor, elm ederim! Bir müddet sonra Afrikalılar ile romalıların umumi bir isyanı mişarulileyhi bahr-ı muhit yalılarından geri çağırdı; ve her taraftan kuva-i azime adı ile maht olduğu için kendisine şanlı bir şaddetten başka bir şey kalmadığını hissetti. Mamafih Fatih Afrikanın son devre hayatı ancak İslamiyetin icat eyleyebileceği bir hale hevennir ile iflaha yadigar kalmak mukadder idi:

Afrika hakimliğini Akabaya karşı dest-i zuruna almak isteyen ve malup olduğu için mekfuten ordu ile sevk olunan bir zat var idi ki: Asiler mumalileyhin fikr-i intikam ile kendilerine iltihat edeceğini zannederek malumat vermişlerdi; yukit muvkuf Araplara has civanmertikle bunu reddettikten başka Akabaya da bu vakai bildirmişti. Tehlike-i helak ve izmihlalk tekerrübünde Akaba mevkufunun bağlarını bizzat çözerak mevt-ı muhakkikten kendisini kurtarmasını teklif ettiğı halde rakibi kendisinin sancağı altında şehit olmayı tercih etti. İki fedai, iki kardeş gibi yekdiğerlerini deraguş ettiler, kılıçlarını çekerek kınlarını kırdılar: ve ölünceye kadar bahadırane döğüşten sonra sonuncu orulan vatandaşlarının üzerine yanyana düştüler! Üçüncü Afrikaya kumandanı zahir sanının intikamını aldıktan sonra rütbr-i şehadeti ihraz etti. Zahir birçok muharebatta Afrikalıları malup ve perişan ettikten sonra Konstantiniye'den gönderilen cisim bir orduya malup olmuştur. Bu ordu Kartac'ın imdadına gelmiş idi. Afrika-yı şimal-i ahalisinin zaman-ı kadimde beri adetleri idi: İslamların durudunda onlarla birleşir, onlarla anaim-i taksim eder.

Önce Sonra İslamların ilk çekilmesinde yahut malubiyetinde tekrar putperestlikle avdetle eski dostlarına hücum ederlerdi! Akıbe Bin Nefi kendi zamanında bu halatı düşünerek İslamlara bir istinatkah harbin haval-i gayr-ı müsadesine karşı ve sıbyan için bir melce olmak üzere içeri memleketin göbeğinde bir merkez tesisini düşünmüş ve ellinci sene-i hicride (Kervan) şehrini teşkil etmiş idi. (670-675 miladi.) Bu şehrin mevki Tunus hıttası dahilinde ve nefs-i Tunus'tan 50 mil dahildedir. Mevkiren kervan pek ziyade memuriyet kesb edip Afrikiye'nin merkez idaresi olduğu gibi merkez irfanı dahi olmuştur. Ancak zehirin şehadetinden sonra şarktan hükümet-i İslamiyenin iğtişasatı tekrar fütuhât-ı garbiyeyi şektedar etmişti. Şarkta sükunetin tesisini mütakib halife Abdülmelik Afrikaya futuhuna tekrar başlanılmasını emredip Mısır valisi Emir Hasan Müitane (40) bin kişilik bir ordu ile Mısır'ın varıdatını tahsis etti. Bu harbin devamı müddetince Afrikiye'nin nevahı dahiliyesinde Araplar ekseriyetle muzaffer iseler de sevahil-i nehir olan Rumların elindeydi. Hasan'dan

evvelki kumandanlar Kartac şehrinin nam ve şöhretine istihkamat-ı fevkaladesine karşı hareket-ı katiye icraatını tensib etmemişlerdi. Karbus ve Trablus'tan firar eden muhafızında mesakir-i rumiyesi tezyid etmiş bulunuyor. Akın-ı Emir-i Hasan daha cürretli çıktı; bu cürrette temin-i muaffakiyet eyledi.

(692-698) tarihleri arasında yani yetmişdokuzuncu tarih hicretinde vilayetinin merkezi olan meşhur Kartac bir daha bir muzaffer-i haricin silah şefketine baş aldı ve duçar-ı garet oldu! Ancak bundan mütevellid meserret çok sürmedi.

Şark imparatorluğunun bütün meşahir-i askeriyesinden mürekkep bir orduya hamil gayet cesim bir Rum donanması Sicilyanın kuvai harbiyesini ve İspanyadaki Hut kralının mecmu-i kuvve-i bahriye ve askeriyesini istihdsaren Kartac'a yetiştirdi; limanın ağzına gerilmiş zinciri kırarak içeri girdi. İslamlar bu kevve-i mahibe önünde çaresiz Kirvan ve Trablus'a çekildiler; ahali-i kadimenin duaları içinde şehre gelen mütefekkinde sermeset-i muaffakiyet olup kaldılar. Lakin artık Afrika Romalılara meebbeden gaip olmak mukadder idi. Emir Hasan ertesi sene büyük bir ordu ile Kartac üzerine tekrar yürüdü. Otika civarında müttetikler ile kanlı bir harp ederek Rumları ve Hutları sahil-i nehre kadar kılınçla takip etti. Düşmanın son sefinesinin yelkeni de ufakta kaybolmadan Kartac'a, Dido'nun, Kaser'ların şehri ateşlere verilmiş idi. Şehir ikiyüz sene kadar harabe-i mütlek içinde kalmış, ancak sonradan Hanıma'yı Fatimiye tarafından eski nüfusunun ancak yirmide birine madel olacak kadar ahali ile iskan edilmiştir. Burada Afrika-yı şemalinin kraliçesi demin olan o tarihi Kartaca'ya son bir nazar-ı veda etmek üzere diyelim ki: Onaltıncı asır miladi evailinde, yani bundan dört yüz sene kadar mukaddem Kartaca'yı şu halde görüyoruz: Bir cami, talebesiz bir mektep, yirmibeş, otuz dekan ve beş yüz kadar fakir, çıplak köylü talebesi ki: o hal ile beraber sukkani eski Kartac saturlarının tuğmeğrur ve gayr-ı müncelanesine sahiptir. [1] Bugün Kartac tamamıyla mahvolmuş bulunuyor, ancak tetkik-i hakayık için giden bir seyyah ihtimal tahribat zamanından geri kalan birkaç su kemeri

bakiyesi sayesinde bir zaman yüzbinlerce adamın asayişgah-ı rifaye olan bu noktayı tanıyabilir!

Rumlar Afrikadan kovulmuşlardı; lakin memleket henüz Araplarda omamıştı. Berberistan dehli ahalisi, Murlar (Bahut Berberleri) kendilerinden ümit olunmayacak bir ittifak ve intizam ile toplandılar. Ve biltesadüf o zaman zuhur eden ve peygamberlik

[1] İspanyoların Araplara gösterdikleri kin ve garazın mabed olmak üzere Şarlın zamanında (halk elvat) da bulunan İspanyol şövalyeleri (!) bu fakir köyü bile mahv ve garetten cebr-i nefis eylememişlerdi.

davasında bulunan bir kadına itaat ettiler, Emir Hasan büyük bir harbde; ve bunca senelerin emeği mahvolarak Mısır hududuna kadar rücut edip beş sene müddet orada mevcut askerin vurudunu bekledi. Bu esnada Afrikada gayet garip bir hal vukua gelmekte idi:

Peygamberlik davasında olan kadın bütün ahaliyi, askerini toplamış demiş idi ki:

- "Şehirlerimiz ve onların hami olduğu altın ve gümüş daima Arapları celbediyor. Halbuki: Bu meşum maadın bizim maksad-ı asliyemiz değildir: Biz mahsulat besite-i erziye ile de geçinebiliriz. Haydi şu şehirleri yakalım ve maden kıymetdarı, hazainimizi onların gölleri arasına defnedelim! Belki o zaman düşmanlarımız bizi serbest bırakırlar!"

Bu teklif hail alkışlarla kabul edildi. Ve Tancadan Trablusgarba kadar bütün memureler, meban-i cismiye yakılıp yıkılarak aksar-ı müsmere killiyen mahveddildi, ortada medar-ı teeyyüş bir şey kalmamış, münebbet, nifus mevsude ile dolu bahce gibi bir memleket bir çöle, bir yangın birine inkilap eylemişti. Son devrin seyyahları ve tarih-i nüvisleri bu kıtada seyahat ederken son memuriyet ve harabetin birçok izlerine tesadüf eder iken son memuriyet ve harapetin birçok izlerine tesadüf ederler. Bununla beraber Avrupa müverrihleri ahalinin, hususiye ahali-i hıristiyanienin adaletsizliğinden, zulmünden dolayı eski efendileri olan Rumları sevmediklerine mukabil cabbar ve vahşi akvam-ı Berberiye'nin boyundurduğuna dahi kemal-i

nefretle baş eğdiklerini, bineanaleyh bir tarafın zulmüne, diğer tarafın cehl-i nadanisine karşı ahkam-ı karaniyeyi minnetle kabul eylediklerini yazmaktadırlar. [1] İşte bu hükümete mednidir ki kuva-i askeriye ile ahz-ı intikam için yaklaşan Arap cenvali adeta bir menci-i ruhani gibi kabul edilmiş lezzet-i medeniyet ve irfanı hissedен bütün yerli ahali Arapların maavinetine koşarak galebe-i kazibe ilk muharebede katil Berberiler perişan edilmiştir.[2]

[1] Roma İmparatorluğunun inhilat ve sükutu.

Üçüncü cild, sayfa 225.

[2] Berberin aslı olan barbar lafzı dört suretle tesnif edilebilir. (1) Homerin zamanında ve ihtimal Yunaniler ile küçük asiyarların aynı lisan mülayimi kullandıkları esnade tarz-ı teleffuzları haşin, kaba olan bütün akvama verilen lakap idi. (2) Heredot'un devrinden bil itibar Yunanlıların lisan adet ve ahlakına yabancı bütün akvama tatbik olunmuştur.

(3) Plotos'un zamanında Romalılar arzu-ı zatileri ile kabul ve istihkarı kabul ve kendilerini (Berberiler) tesmiye etmişlerdir. Ancak eskeriye bu telkib ile ona merbud nevaihi istisna eylerlerdi. Nihayet izzet-i nefsin terakkiyat-ı mütevaliyesi ile bu kelime imparatorluk hudud-ı umumiyesini haricindeki kabail ve mil-el-i vahşiyeye telk olundu. (4) Arapçaya Afrika'yı şimalinin şeheri Latin ahalisinden alınarak.

Musa Bin Nazır zamanında Berberiyede bir isyan çıkmış isede kemal-i maharet ile bastırılıp birçok himmetler sarf olunarak İslamiyet bu ahali-i vahşiyeye suret-i esasiyede telkin edildi; git gide fetihlerine karşı bu derece mütenaffir olan Berberiler Arapların cinsiyetini, mezhebini, asatını, adatını kabul eylemeyi kendileri için medar-ı fahr ad eylediler. O suretle ki: Fırat baharında bahr-ı muhite-i atlasıye kadar bütün ahali aynı cinsten ad olunabilecek bir halt memzuce ve mütecanise aldı.

Emevilerle Abbasilerin kanlı muharebatı neticesinde tarih-i İslamdan müfasala takip olunacağı ve vech ile Afrika-yı şimalide dahi rical-ı İslamiye ağılebiyin, el müvehhidin Fatimiye, İdrisiye gibi bir takım hükümet-i müstekilde kaviye teşkil eyledikleri vakit bunlar

gayet kuvvetli kuva-i bahriyenin sahibi bulunmuşlar, adeta dur-ı kadimin Kartaca'sı makamına kaim oldukları gibi Avrupa sevali-i cenubiyelerini zapt ve tahrip (cinserik) eylemişlerdir. Gariptir ki Roma bu kadar senelik bir hükümet cihangirnin bütün şefketiyle beraber hiçbir zaman Afrika şimalinin vakit vakit

(Berber) heyetine kalp olunmuş ve Afrikayı şimali kabailine o suretle tatbik edilmiş olduğundan böylece bütün Afrika şimali havalisi Barbary Berberistan yahut Berberiye tesmiye kılınmıştır. Kendisine gösterdiği kahr ve tegabünün bir meşalini irade azhar-ı iktidar eylemiştir. (823) sene-i miladisinde Endülüsten tart edilen biri olan İskenderiye'yi zapt ve tahrip ettikten sonra geride çıkararak Ateyi zapt ve temalik ettiler. Ve buradan gönderdikleri donanmalarıyla şark-ı Roma İmparatorluğunun bütün sevahilini dehşetlere gark ile o koca hükümeti harebe ettiler.

827 sene-i miladisi ibtidasında (beni ağlep) devletin yüz tekeden mürekkep donanması Tunus limanından 10000 piyade ve yediyüz süvari Arap-ı sicilyaya attı; arkadan yetişen imdat ile asa feth olunup Palermu (Araplar Palerimdirler) bahriyelerini, irfan ve medeniyetlerinin merkez-i memuru oldu. (876 milad).

Nihayet elli sene mukavemet eden Siragoza'da teslim oldu; burada Arapların eline geçen emval ve esranın haddi hesabı yok idi. Kiliselerden alınan külçe gümüşün 5000 liraya mecmu-ı ganaimin 100.000 dirhem altına (500000 isterlin) bağlı olduğu ve asranın ise (Trantom) fethinde Afrikaya götürülen onyedibin kişiden fazla bulunduğunu rivayet ederler.

Her an Bilerm (Palermu), Bizarte, Tunus limanlarından cism-i garp donanmaları çıkıyor idi. (Kalayirya) ve (Kampanya) hevalisinin 150 şehri tahrip ve arat olunmuş idi. Muazzam Roma şehrini böyle ne kayserilerinin şefket-i maziyesi, ne aizzenin kudret-i maneviyesi Arapların silah istila ve garetinden muhafaza edebildi. Müverrih-i meşhur Kibyon diyor ki: "şayed Mehmediler bu zaman yekdiğerleriyle müttehid olsaydılar İtalyanın bir hamlede ve şanlı bir ganimet suretinde feth eylemek içten bile değildi; lakin artık Bağdat halifeleri garptaki nüfuzlarını kayıp ve Ağabeyler ile Fatimiler Afrika'yı

vilayetini gasp eylemişlerdi. Ve sicilya emirleri istiklal davası soruyordu!"

Binaenaleyh 1060 tarihlerine doğru İtalyanın Kalıbrıya sahiline yerleşmiş olan Normanlar bir çok muharebelerden ve 30 sene mütemadiyen kan döktükten sonra Arapları İtalya yalılarında sürdürdüler ve Sicilyanın kısm-ı azemine sahip oldular. 1100 tarihlerinde ise birçok akvam-ı saire ile karışark kesb-i şevket eyleyen bu Normlar Arapların bahr-ı safit atalarında taraf mağlubiyetlerinden cesart alarak Maltayı dahi ellerinden neza ve Afrika şimal-i hükümet İslamiyesinden hariç alacak derece irae-i cüret eylemişler idi. Halife-i Fatimiye Mısır'ın fethine azimet ettiği zaman Tunus ve Cezair hittetlerinin idaresini birçok hediyelere tefiden huddamından (Yusuf) a havale eylemişti; bu zatın ahfadı Mısır hükümetine olan nevabit-i samimiyelerini çoktan unutmuş olduklarından şimdi bir halet-i icz ve atalette yuvarlanmakta idiler.

Kara tarafından Merakişin el muvahhiddin hükümdarları denizden ise Yunan ve Frenk kuva-i bahriyeleri bunları sıkıştırıyordu. Norman Prensi Rucer Malta'nın zaptından sonra Berberiyenin kuvvetli mevak-i bahriyesinden olan Trablusgarba hücum ederek erkeklerden kısm-ı zukuri umumiyetle katl ü idam ve kısm-ı nisayi esir eylemiş idi. Ve bütün bu facialar 12 asr-ı miladında ceryan ediyor idi. Yusuf'un ahfadı tarafından Tunus'ta teşekkül olunan bu zayıf ve bedbaht hükümetin makarrı idaresi olan Afrikaya veyahut (müessisenin namına nisbetle)(Mehdiyye) Sicilya emirleri tarafından 150 tekneden mürekkip bir donanma ile muhasıra ve zapt olunup bütün emval ve eşya Frenklerin yed-i garetine düştü. Müteakip seferler neticesinde de Sicilya kralları veyahut mübidleri Tunus Sıfaks, Kapsiye buna beldeleriyle sahilin kısm-ı azamini zapt ettiler.

Bütün bu mevakiye hristiyan muhafızlar konulup memleket dahi haraca kesildi. Bununla beraber hristiyanların kılıncı kral Rocer'in vefatıyla kırılmıştır, denilebilir. Çünkü Rocer vefat edince Araplar bu mevakiyi birer birer isdirdat edip üzerine gönderilen birçok kuvvetleri de perişan etmiş idiler.

Tesrih edilecek vakainin devre-i güzeranına süratle yaklaşabilmek için bazı ehemniyetsiz hadisat tarihiyeyi atlar isek Bahr-ı Mühit-i Atlasiye'den Tunus'a kadar yüz sene kadar hükmetmiş El Muratib'in hükümetinin yerine kaem olmuş bulunan El Müvehiddin hükümeti arazi-i vasiyesi üzerine üç amaret-i İslamiyenin tesis eylediğini görürüz. Bunlarda Tunus'ta Beni Hıfz (1228-1534) Mağrip El Vüstade Ben-i Zıyan (1235-1400) Mağrip El Vüstade Ben-i Zıyan merakişte Ben-i Merin (1200-1500) dir.

Avrupa tarihlerinin rivayatına nazaren bazı vakayı zaruriye musteşa olmak şartıyla bu Afrikaya şimali emirlerinin suret-i hükümetleri serbest ve halimane idi. Hristiyanlar kilisesine sahip ve istedikleri gibi ifai ibadette mezun idiler. On üçüncü asır zarfında bile Fas'ta bir piskoposun mevcudiyet-i müsaddege-i resmiyesini görüyoruz. Tunus ve Merakis hükümetlerinin papalık makamı ile mevcut münasebetleri dahi dostane bulunuyordu. Hatta Afrika ordularına Hristiyanların asker sıfatıyla dahi oldukları umur-ı mülkiyede istihdam edildikleri dahi var. İngiliz müvarihinden (Leyn-Pol) diyor ki:

"Afrika şimali hükümdarlarının düvel-i hristiyanıye ile olan meamelat ve münasebeti bu müddet zarfında - yani cengaver Fatimilerin Tunus'u terk ile şarka azimetlerinden bala itibar Türklerin bahr-ı sefidin asayışını mahv etmek üzere havza-i garbiyeye geldikleri tarihe kadar hakikaten akilane, siyasetkarane idi. Afrikalılar birçok hususça Avrupa mahsulat sayesinde muhtaç idiler; bilmukabele Avrupa dahi Afrika'nın derilerini, postlarını vesair ham mahsular tabiyesini istiyordu. Binaenaleyh Aradaki münasebeti takviye ticareti teshil ve temin eyleyecek birçok muahedeler yapıldı. Ancak Afrika şimali hükümdarlarının kuvve-i bahriyece o zaman Akdenizde icra-i ticaret eden Venedik, Cenova gibi ticaretle meşgul cumhuriyetlere nazaran hemen yok mesabesinde olması bu dadi-i memnuniyet netayicin elde edilmesine pek ziyade yardım eylemiştir. Bununla beraber Afrika şimali hükümdarlarının meahadat-ı münakideyi muhafaza emrine gösterdikleri himmet-i azime asla nazar-ı takdirden olamaz. Adeta bir kaide-i maksus olmak üzere Sicilya ile ticaret-i

bahriye ile meşgul bhr sefid cumhuriyetleri Tunus, Telmisan, Fas hükümdarlarına mahedat-ı müfide ile merbut bulunuyorlardı.

Cenova, Pervans, Aragon Venedik cumhuriyetleri yekdiğerlerini mutabık Afrika hükümdarları ile böyle mahedaler akd etmişler vakit vakit tecdit etmekte bulunmuşlardı. Cumhuriyetlerden bazılarının Tunus, Çeota vesair şehirlerde kendilerine mahsus mahalleleri var idi. Yine her hükümetin konsulleri dahi mevcut olup bunların o zaman geçirdikleri emin, müsterih hayatta yetmiş sene-i evvelki İngiltere konsülü kakikaten gıpta edilebilirdi. Afrika ticareti bilhassa Cenveviza cumhuriyetlerince haiz-i ehemniyet idi. Muntazam Afrika şirketleri Trablus, Tunus, Bicaye, Cevta ve Salte limanlarında meşgul ticaret bulunurdu. Hatta ticaret o kadar şiddetle mezahebe-i galebe etmişti ki: Cenveliler cütayı ehl-i selbiye karşı mudafa bile ettiler. 1530 sene-i miladiyesine kadar Tunusta hristiyanlar serbestçe sakın ve kendi kiliselerinde icra-yı ayine mezun bulunuyorlardı. Tunus tarihinin böyle şayan-ı gıpta bir süretle devamı ise başlıca üç asır müddet buraya hükm eden Beni Hafız habedanının asr-ı dirayetidir..."

Şimal-i Afrika hükümet-i İslamiyesi ile Avrupa hükümetleri arasında bu zamanlar akd olunan mahedat-ı ticariyede tarafınca korsanlık şiddetle men edilmiş idi; bununla beraber bu ticaret Cebreye hususiyle hristiyanlar tarafından yine takip olunmakta ve Balzat mahidenamelerden anlaşıldığı ve cehle bu işle en çok Yunanlılar, Sardunyalılar, Maltızlar ile Cenveliler meşgul olmakta idi. Bu esnada hükümet-i sahiliyenin muntazam donanmalara adem-i maliekiyeti dahi korsanlar için meydanı boş bırakıyordu. Bir halde ki: Hemen daima iki hükümetin arasında harb kesin olmadığı bu vakitlerde deniz hırsızlığı adeta sonraki resmi korsanlık şekli meşruğuna girmiş idi. Bununla beraber Cenovalılar kanunlarına kendi milletlerinden dahi olsa derdest ettikleri korsanları idam u amval mesubeye sahibi olan millete alde için birmade alave eylemişlerdi. (1200) sene-i miladiyesinde ve vakt-i sulhte iki peyza sefinesi Tunus mersasında üç İslam sefinesine hücum ile taifesini esir, ve kadınlara en yüz kızartacak muamelatı icra ettikten sonra firare kadim basmışlar ve Tunus donanması tarafından nafileyeye takip olunmuşlardı; Lakin bu cinayeti icra edenler Piza'dan

ruy-ı memnuniyet görmediler. Çünkü Tunus hükümeti muamele-i bilmelele kalkarsa haklarında pek fena olabilirdi.

Sicilya ceziresi de korsanlarla dolu olup Tunuslular adeta bunlardan emin olabilmek için Norman hükümetine haraç verirdi. Aragonlarla Cenevizlilerde birbirlerini ve İslamları soymakta idiler. Mamafi hristiyan tarihleri bütün bu mamelatın hükümet-üi hristayenin rızası halafında vukua geldiğini rivayet ediyorlar! Bu vichale ondördüncü asr-ı miladiye kadar Akdeniz'in başlıca hırsızları hristiyanlar idi. Lakin bundan sonra iş ağır ağır değişmeye başladı. Yani en kavi ve mahür korsan Reislerinin filolarının şimal-i Afrika sevhilinden açılacağı devirler takrip etmiş idi.

İspanya kralı Ferdinand katolik endülüs Araplarını en merhametsiz, en medhuş tazhikat ile işkencelerle vatanlarından firare-i icbar ettiği zaman bir vatan-i cidanın, bir vatan-ı menfinin alacağı intikamı düşünmemiş idi. Gırnata sükut eder etmez meysus, kader-i garapetle herşeyi göze aldirmiş binlerce Arapları İspanyol boyundurluğundan kurtulmak için yedi, sekiz asırlık vatan muazezelerini terk ile Afrikaya çekmişler ve Sherchel, Avran gibi mevak-ı sahiliyede Cezair'de temkin eylemişlerdi. Bu vatan menfileri yeni melcelerine birleşince onların birinde olanların yapacakları işe giriştiler; yani dest-ihasar ve intikamlarını ispanya sevhiline uzattılar! Bulundukları azlık, perişanlık içinde hısımlar olan İspanyollara bir meydan-ı harpte karşı durmak ağyar-ı kabil idi; lakin denizde, düşmanlarına karşı sahip olacaklarını bildikleri haft u sirat, hususiye sevhale dair olan malumatları ahz-ı intikam için en kıymetli vesaitten idi...

Hususiye Endülüs menfileri, evvelce İspanyollar, Pruvanister, Normanlar ile giriştikleri imtihanlarda isabet eyledikleri şecayit ve ceritlerine ilaveten ateşe yakılan ecdatlarının, namusu zevce ve henşirelerinin yakılan, garat olunan hanelerinin celisini çıkarmayı bir zaman kendilerinin vatan-ı mukaddesi iken şimdi saadetlerinin namuslarının dinlerinin mezarı olan İspanyollarda kalmış kardeşler maveneti bir vaziyete mukaddes suretinde telakki etmekte idiler. O halde bu adamlar için hafif kırlangıçlarını Cezair'in ince kumlu

yalısında mavi akdenizin sularına atarak İspanya kıyılarında bir Cevlan için gör ki oturmaktan coşkun, şedit bir mesrid olabilir miydi?

Arapların alan bile sefaene verdikleri yirgate namıyla yad olunan bu tekne çekilerek iki burdesinden uzanan küreğin herbirene birer kişi oturur ve bu adamlar kürek çekmeyi bildikleri kadar ve belki daha iyi döğüşmeyi de bilirlerdi; çünkü fırgatedelerin mahdut hücum istiyabileri her iki işe de yaramayacak tek marifetleri kabule-i girimsad bulunuyordu. Ancak karadan müsaaid bir hava estiği halde kürek çekmeye o kadar ihtiyaç görülmeyip az zamanda Balear sularına girilir, orada bir İspanyol (galevan) ı, yahut bir İtalyan (polokası)

[Bahr-ı sefide mahsus devr-i kadimin küçük sefain ticari yesidir] beklenilirdi. Pek az su çektikleri için birtakım birigantinlerden (kırlangıç) ibaret korsan filosu herhangi dar bir boğazda, körfezde yahut kıyılar arasında evlerinin vurudına kadar ihitfa edebilirdi. Hiçbir şeyden şüphe etmeyen ganimet istedikleri noktaya gelince seri bir hücum başlar, düşman ahata olunur. Burdelere tırmaşan korsanlar şedit ve boğaz boğaza bir kavgadan sonra teknenin sahibi olup muzaffer ve şadan Cazayir'e avdet ederlerdi.

Yahut sefer bir zaman kendilerinin olan o sevgili endülüs yalılarına olurdu. Bu yalılara gelince gemiler bir körfez-i cende ihfaz edilerek pekiyi tanılan hatta birçok tarafları hatta İslamlarla mesken bulunan içerilere girilir, ele geçen mal, kadın, erkek gemilere taşınır idi. Buralardan avdet eden köylüler ekseriya beraberlerinde endülüste kalmış dindaşlarından daha birçok firariler getirir idiler. Yirmi sene kadar bu hal devam etti. Nihayet İspanyollar bu korsanların azacatından son derecede bıktıklarından kardinal (Eskimin) zamanında bunları kitaba getirmek için (Don Pedro Navaro) gönderildi. Don Pedro Navaro az bir zahmetle Evran ve Bicayeyi zabdetti; Cazayir'i de o kadar fena tahkim edilmiş buldu ki; Cezayirliler mumalieyhın bütün teklifatını kabule mecbur oldular. Cezairlilerden artık korsanlık etmeyeceklerine dair kati söz almış ve bunu tenminat-ı faliye altında bulundurmak üzere limana kuvvetli bir istihkam yapıp mukadder kafi muhafız vaz eylemişti. Frenklerin penon Deagler dedikleri bu hasar Cezair limanında İslam sefaetinin hariketine tamamen mani olacak bir

suretle inşa olunmuş idi. Cezairliler [1] için bundan azap engiz bir şey olamazdı...

[1] Cezair malum olduğu gibi garbça "Adalar" demektir. Bu mevki Cezair namının, körfezdeki adaya nisbetle verildiği rivayet edilir.

Ancak müverrih "Leyn-Pol" bu namın (Angusta) Caesaren kariye namından tahrif olduğuna inanıyor. Çünkü Romalıların bu namdaki şehri dahi hemen ayan-ı mevki işgal etmekte idi. Bundan başka Cezairlilerin "El-Cezair" deki (C) harfini (k,k) gibi telaffuz eyledikleri de vatandaşları olan Cezairin kayalık sahilinde bazı müstahkem noktaya malik idiler. İspnayolları dalgalar üzerinde takip etmeye alışmış bu ateşin millet için teknelerinin limanda çürüdüğünü görmek ölümden beter olduğu gibi zaten ziraat ile de meşgulyeti istihkar ettiklerinden ya aç kalmak ya cebren almak taht mecbriyetinde idiler. Binaenaleyh dört gözle etrafa yardım için bakıyorlardı. Ve yardım da uzakta değildi, çünkü: Ferdinandı kötöleyen bir İngiliz müverrihinin dediği gibi öbür dünyaya "hesabını vermeye" gittiği anlarda ve Cezayirlilerin sabırları artık tükendiği vakitlerde meşhur "Orus Barbarosla" namıdeğer " Baba Oruç" denilen Oruç Reis adalar denizden havzaina ve cihadını Berberistan yaylalarına mağrup sularına nakletmiş idi.

Korsanlar Memleketi

Şimdi denilen en menbut ve mamur bir sahnesi seftiye tarih-i beşeriyetle mutakibben arz ve cevdi eden Berberistan'ın tarih-i ahirde andığı " Korsan yuvası, korsan memleketi" şöhretine vaziyeti coğrafya ve ahval-i tabiyatca derece-i liyakatini tetkik eyleyelim:

Malum olduğu ve cihale bahr-ı muhit-i atlasiden, Fransanın, İtalyanın yahut sair bahr-ı safid hükümetinden herhangi birinin limanlarına hazım olan sefain herhalde ya Cebeli Tarık Boğazından yahut şimal-i Afrika ile Malta adaları beyninde kalan geçitten merure mecbur bulunur. Şu^{ra}arsı da derhatır olunmalıdır ki: Berberistanda korsanların (Türk korsanlarının) türediği esnada Amerika kıtası yeni keşif olunmuş, onun altınları iskenderiye metainna mukabil olmak üzere buralardan geçmeye başlamış idi. Filhakiki Avrupa ticaretinin

kısm-ı azami hududu cenubiyesi Berberistan olan bahr-ı safiden Arap havzasından merur etmek mecburiyetinde idi. Şark köşesinde Tunus, Vasatta Cezairi yahut garpta Ceüta yahut Tancayı tutmuş olan mahir, müteşebbis bir adanın burçlarından geçen eşyayı kıymetdar nüfuz-ı kesire-i havi olan sefa en cisime ve müteattideyi tevkif edebilmesi pek sehil idi. Ellhasıl sahne sanki bilhassa korsanlığa makam olmak üzere teşkil olunmuş görölüyordu. İlaveten sahilin tabiatı dahi tam korsan harcı idi. Haritaya bakınca görüyoruz ki: Burada arkaları sığ betak göllerle çevrilmiş ve bu vech ile korsana takibattan korkmak için her türlü teshilatı bahş eyleyen birçok tabii limanlar vardır. (erbe adasının arkasında Karun ve Satide medihli bir hisar adasının arkadaşında Karun ve Satide medihli bir hisar ile müdafa olunan geniş bir havza olup nice defalar korsanlar kuvvetli muakkiplerinden buraya sığınmış idi. Büyük (Sırt) körfezindeki şiddetli akıntılar, müteaddit kavim batıkları yüzünden safain-i ticariye seyrü seferden tehaşı eylediği gibi venedik ve ispanyanın harb galipleri bile buralarda ahval-i mahalliyeyi karış karış bilir garba doğru gidilir. İken " muhadiye" de yani tarih nüvissatın Afrika mevkiinde bu meşhur beldenin hisarları ve liman-ı bakayası meşhud olur. Sonra bütün Berberiye sevahilinin en güzel limanı olan Tunus Kelivar'dı. Bu limanın hristiyanlar tarafından Golletta yani (Boğaz) ve Araplar tarafından halk-ı elvad denilen ağzından dahin olan bir tekne bütün rüzgarlardan müsavin kalırdı. Kadim Kartaca ve Porta Karina limanları da korsanlar zamanında şimdiki derece-i kuvvet ile dolmamıştır. Şimdiki Cezayir hududuna yakın Tabarka mevkii dahi ticaret ve hareket için bir merkez ad olunabilip Cenovalı (Lomalin) familyası burada vası bir ticareti idare eylemekte idiler.

Bu vakitler korsan yuvası olmakla iştiyar eden Lacalle (Lakal) beldesinin o zamanlar pek güzel bir limana malik olduğu ahiren Fransalı inci tüccarları tarafından keşf olunmuştur. Biraz yukarıdaki (Bone) dahi derin bir limana sahip idi. Gayr-ı kabil-i zat bir askeri istasyon ad edilir. Cicili mütakiben Finikililerin, Normanların, Romanların, Pizza ve Cenovalıların ve en sonra Barbaros kardeşlerin eline geçerek bu defa korsanlar için bir melce haline getirilmiş idi.

Cicili kalesi sahile dar bir kum berhazı ile birleşmiş, kayalık Şebe Cezire üzerine bina olunmuş ve önünde tabi bir limanı mevcut idi. Biraz daha ilerideki Bongie dahi denilen Buyaya Bicaye limanı dahi bütün fırtınalara karşın tamamıyla mahaffuz bulunuyordu. Cezair o zamanlar liman denilse de biraz sonra liman haline gelecek idi. (Şerşel) limanı şimalden gelen büyük denizler esnasında rahatsız olmakla beraber havas-ı sairesi korsanların emeline mutabık idi. Tenis limanına her zaman kolayca yetişebilmek müşkül ise de bir kere kapağı oraya atınca her vech ile rahat bulunulabilirdi.

Ora beldesi de Romalıların Portus Divinus dedikleri mühim (Mersal Kebir) limanında mütemais idi. Daha yukarıda "Camiül Gazavat" mevkiinde dahi korsanlar Kardiş Kıyıları arasında sıkışmış bir melce bulabilir idiler.

Cevta yani Sapta ve Tanca geçilip de bahrı muhiti Atlasi sahiline dönüldüğü zaman en meşhurları Sale olmak üzere birçok mevceler mevcut idi. Bilhassa Sale Limanı ağzında kum barınaklarına rağmen daha Amerika'dan avdet eden sefain cesimeî avlayan korsan teknelerini etrafa gönderirdi. Sevahilin korsan ameline bu derece mutavakatına ilaveten arazi-i dahiliye dahi metlube muvafık idi. Fielhakiki seir-i sefaine müsait bir tane bile nehir yoksada ve arazi birdenbire kezp-i irtifa ile yürüse de buna mukabil başka bir istifade temin olunurdu. Bu arazi mürtefi-i sahiliyeden korsanlar gerek hücum edecek gerek hücum olunacak sefaini suhuletle fark ve müşahade eylerler. Arazi insanın bütün arzularını tatmin eyleyecek mevad ihtiva ediyordu. Daman-ı cibalde Berberiler sakin olur, yaylalarda garb kabail-i hayvanat ile mütayyis bulunuyordu. Sevahil bahra kadar münbir, latif vadiler imtidat ediyordu. Cerbe ise gayet leziz meyveler, hububat, üzüm, zeytin şeftali ve incir hasıl ediyordu. Tunus yaşıl sahaların ortasına yerleşmiş, "Maribin Ulus-ı Beyanı ve İtrı Aludu". Ünavanını kazanmıştı. Korsanlar kendilerine melce olabilecek böyle bir iklimi nerede bulabileceklerdi? Ve işte Oruç Barborasa Hayrettin Barbarosanın üstadı ve anas-ı diyor mağrûbe dümen kırdığı vakit kendini bu muhid mesaid içinde ve damarlarındaki hun-ı hamiyeti büsbütün galyan ettirecek ahval-ı hususiye mevaciyesinde bulunmuş

idi. Barbaros kardeşlerin ailelerine vatanlarına hevali-i hayatiyelerine ait desteres olabildiğimiz malumat-ı kitabelerimizin başında dermiyan etmiş dürüst şövalyelerle ettikleri bir muharebede İlyasın şehit, Hızır Reisin (Hayrettin Paşa) birçok seneler Rodos zindanında esir olduğu bu vesile ile söylemiş idik. Kitap Çelebi Tuhfet ül Kibarında diyor ki: "Hızır esir olup nice zaman Cezayir'de esir kaldı; Badel Helas Sultan Korkut Antalyada iken sitizan edip onsekiz oturak bir gemi ile korsanlığa çıktı..."

Hızır Reis (barbaros Hayrettin Paşa) o zanman pirakende tabir olunan bu küçük tekne ile ve müntehip yüzelli kadar Türk muhabiriyle kendisinin senelerce zindancısı, işkence memura olan Rodos şövalyelerine vurmaya başlamış idi; O süretle ki: Pekaz sonra nam-ı şövalyeler tarafından, Türkler tarafından iyice tanınmış bulunuyordu. Hızır Reis bir aralık savahil-i şarkiyeyi cevelanına dar bularak Pulya yakasına yani İtalya'nın cenup şark-ı sevahiline atlamış orada gayet cüretkarane müsademeler ile bir takım hristiyan parçaları zapteylemişlerdir.[1] Hızır Reis'in

[1] Bu parça gelmesine gerek tevarih-i kadime-i bahriyemizde, gerek şimdiki kitaplarımızda sık sık rastgeleceğiz ve bu ismin o zamanlar sarf-ı harp için yapılmayıp memalik eşya-yı ticariye nakil eden yelkenli sefaen cisme-i ticariyeye verilen isim olduğunu öğreneceğiz, parça namının bu ticaret kalyonlarına sebep-i tesmiyesi bizi çok düşündürmüştü. Zan-ı aciziye göre bu isim (parko, park, parc) diye nakledilmiş ve sonra (parça) olmuştur.

bu vakitler birçok ganaime nail olduğunu şüphesizdir; çünkü bir kişi İskenderiye'de imrar edip sonra Cerbe'ye geldiğini ve ağırlığını - ki eşya ve ganaim demektir. Burada bıraktığını okuyoruz. Yukarıda dediğimiz gibi bu vakainin hangi tarihine müsadif olduğunu tamamıyla öğrenebilmek kabul olmadığı; ancak elimizdeki noksan ve saik ile burada bazı istidalat-ı tarihiyede bulunmaktan dahi bizi kimse mani edemez: şöyleki: Bizim tarihlerde Barbaros Kardeşlerin Berberistan sevahiline hareketlerinin sebebi olarak Sultan Selim-i evvelin cülusunda Avrupa hükümetinin hemen cümlesiyle tecdid-i sulh olduğu için Türk korsanlarının düvel-i mezkûre aleyhine icray-ı hareketten

mani olunmaları gösteriliyor... Bu sebeb-i ihtimal ruş-ı hale nazaren Sultan Korkut tarafından mazhar-ı himaye olan Barbaros Hayrettin hakkında doğru olabilir. Nitekim yine Tuhfetü'l Kibar'da: "Sultan Selim Han cülusunda biraderi Korkut han ihtifa etmekle Hayrettin Reis dahi müdelli ciziresinde gemisini alıp mağribe saldı... Biraderi Oruç ise Cerbe adasına gelmişti. Mezbur ile anda melakat edip iki birader gazaya bel bağladılar.." deniyor. Bu sözden Barbaros Hayrettin Paşa'nın temelli olarak muharebe hareketinde biraderi Oruç olmadığı ve tarihi hareketin cülus Sultan Selim-i evvele 919 tarihlerine müsadif bulunduğu anlaşılır. Barbaros Hayrettin Paşa'nın (Mat Reisü'l Bahr) tarihinden anlaşılacağı ve cehle 953 de ve seksen yaşını mütecaviz olarak vefat etmiş olmasına nazaren tarih-i tevellüdünün 872 olması lazım geliyor. Bu halde müşaraliye Berberiye azimetinde tamam 47 yaşında olmak zaruridir. Şimdi, burada katiyen halledilmek lazım gelen bir nokta daha var: Hızır yani Barbaros Hayrettin'in ağası Oruç Reis Berberistan sahiline Hayrettin'den çok evvel ve ihtimal Hayrettin Reis Rodos zindanında esir iken gitmiş, orada yerleşmiş idi. Osmanlı tarihlerinin bu hususta bir göne malumatı yoksada gerek ecnebi tarihleri gerek Piri Reis'in meşhur "Kitabe'l Bahriye" ile muharirat-ı ecnebiye arasındaki ihtilafat ise vakayın beş altı sene mukaddem, veya müvehhir olmasından ibaret bulunuyor... Bununla beraber bu iki cehtin beyanatını burada karelerimizin nazar-ı muhakemesine vaz eyleyeceğiz:

Bundan mukaddim neşrettiğimiz "Kemal-i Reis ve Baba Oruç" nam eserin mutalesinden ve hususiye Piri Reis'in bizzat yazdığı "Kitabel Bahriye" müracattan anlaşılacağı üzere Kemal-i Reis ile Piri Reis henüz emre-i resmiye-i devlet idadine geçmeden İspanya sularına vaki olan sefer-i gaziyanelerin esnasında yani (880 ila 900) tevarih-i hicriyesi mabeyninde Oruç Reis'in Berberistan'da bulunduğunu haber veriyorlar; aklımda kaldığına göre Piri Reis'in meal-i beyanatı şu tarzdadır: "Afrika hükümet-i İslamiyesinin eski şevket ve satvet-i bahriyeleri kalmamış olduğundan daima küffarın hasarına maruzdurlar. Binaenaleyh serhad-ı bahriyelerinde diyar-ı Rumdan gelmiş Oruç Reis'i beklediler." Halbuki: ecnebi tarihleri Oruç'un 910 sene-i

hicriyesi ibtidalarında yani 1504 tarih-i miladisinde Tunus sultanına müracaatla istediğini yazıyorlar. Biz ise biltabi Piri Reis'in "Kitabe'l Bahriye" sine daha ziyade itimat eyleyeceğiz. Diğer cihetten gerek "Kitabel Bahriyenin" gerek "Tarih-i Ecnebiye"nin ihbaratı Oruç Reis'in ta Sultan Beyazıt-ı Sani devre-i saltanatı Avastan'a doğru mağribe azimet eylemiş olduğunu ilam inmiyor mu? Oruç Reis Barbaros Hayrettin'in büyük kardeşi olduğu katiyen, bizcede, ecanibecede muhakkak bulunduğuna göre ve böylece üç yaş büyük farzedilse tarihi tevellüdünün 869 olması muvaffık görülebilir; Berberiye'ye henüz yirmibeş ile otuz arasında ve sarf-ı havay-ı següzeşt ve cihada badbangüşa olarak gittiği anlaşılır. Şunu da ilave edelim ki: Oruç Reisin şehadet-i şan-ı averine kadar Barbaros Hayrettin müşarün ileyhın maiyetinde her türlü evamirine müti bir kumandan suretinde hizmet eylemiş ve her mühim gazada, vakada hemen, beraber bulunmuş olup müvehhiren Hayrettin Paşa'ya intikal eden Barbaros lakabı Avrupalılarca doğrudan doğruya ona verilmiş idi. Dikkat olunursa görülür ki: gerek Hayrettin Paşa'nın kendi tercüme halinde, gerek Tevarih-i Ecnebiyede biraderinin şehadetinden evvelki vakayı başlıca Baba Oruç'un huzuruna rabten yazılmıştır.

Müverrih (Leyn-Pol) Barbarosların mağribe azimetlerinden bahsederken diyor ki: "Bir müddetten beri şark sularına endülüs korsanlarının muvaffakiyatına dair haberler geliyordu. Amerikadan altın ve gümüş yüklü gelen bahr-ı sefidin garb sularında hergün tesadüf olunan cesim ve zengin İspanyol sefaini hakkında da birçok şayat-ı mübalağa karane neşrolunmuştur. Binaenaleyh [1504] tarihlerine doğru Oruç Barbaros'a iki kırlangıç (galyot) yani (kalite) ile bu sulara gelip kendine elverişli bir mevki ve melce bulmak üzere sevahili teftişe başlamış idi..."

Tarih-i azimet için yukarıda muhakematımızı söyledik; sebab-i azimet ise ihtimal pek doğru tesrih olunmuştu. Buraya kadar elimizdeki resaik-i perişan ve resait-i nakise ile şu kısa muhakemeyi yürüttük; şimdi Barbarosların daha muayyen, daha münevver bir devre-i tarihi giriyoruz ki buda Oruç'un Tunus sultanına müracaatiyle başlar. 890 tarihlerinde Tunus'ta Ben-i Hıft sülalesinden Sultan Osman

hükümrân idi. Bu zat ellidört sene mütemadiyen icra-yı hükümet etmiş, ve bir aralık Gırnatalılara imdat edebilmek için İspanyollar'a karşı ilan-ı harb dahi etmiş ise de (Ferdinando)'nun teşvikatı ile Fas hükümdarı böyle mühim bir vakitte Tunus'u dindaşı olan Osman'dan zapt ve gasp eylemek sevdasına kapılmış olduğundan Tunuslular da kendilerini muhafaza kaygısına düşmüşlerdir. Sultan Osman'ın maksad-ı asliyesi Mısır hükümdarıyla birleşip müttefiken Faslılara galebe ve bedehu gırnataya imdat olduğundan Sultan Beyazıt-ı Sani ile Mısır memalekesi beyninde mütekevvîn-i ihtilafat-ü adavet-i hal için test edip hatta bu gailenin indifâna da birçok himmeti olduysada maksad-ı asliyesi kuvveden file getiremedi.[1] Sultan Osman adil, dindar, reayaya karşı rahim ve perhizkar [1] Sultan Osman gönderdiği sefir-i dersadete vicudununda Mısırlılarla vazife-i tevassutu ifaya çalışmaya başladı. Lakin ekser-i ümerayı askeriye Mısırlılara karşı namus-u askeriye Osmanî'nin ikmal-i gayretiyle sefirin efkar ve mütalatına külliye muhalif idiler. Bereket versin Şeyhülİslâmın ictihaden zümre-i askeriyeden ayrılması işi düzeltti. Mesela Arap lakabıyla meşhur Şeyhülİslâm Zeynüddin Ali ibahat dem-i müslimine verenleri takabbüh bir zat olarak kıstırılıyor. Sultan Osman'ın 894 tarihinde fevt olmasına bakılırsa Oruç Reisin müracaatı müşarûn'ın ileyhin son zamanlarına ve yahud vefatından biraz sonraya tesadüf eylemiştir. (Kitab-ı Bahriye'nin beyanından istihrac olduğuna göre). Ecnebi tarihlerinde görüldüğü vechle Tunus'a müracaat 1504 de yani 915 hicretten vaki olduysa olan sultan Osman'dan Sultan Muhammed cûlus-ı makam hükümdarı bulmak lazım gelir.

Tunus limanı bir korsanın işine yarayacak her türlü meziyeti havl idi. Golena yani halkül vat limanının bu boğaz kilidi o zaman o derece müstahkem bir mevki değildi; ve hisarın yanındaki yegane bina büyük bir kemerden ibaretti, bu mevkiin ehemniyetini manânı yek nazara da zeki korsanı Baba Orucu meşhur eylemişti. Tunus sultanının huzuruna çıktı. Ve süratle bir muahede, bir mukavele yaptı, ki: bunun ahkamınca Tunus limanları Barbaroslara açık bulunacak, mal-ı ganaimin beşte biri tefrik edilip Tunus sultanına verilecek, halkül vat kalesi korsanların merkezi olunacaktır.

Müverrih (Leyn-Paul) diyor ki: "Şüphesiz Afrika şimali müvekkî artık o eski ve mahirane sulh perverane siyaseti terk etmiş oldular. Biz de buna mukabil deriz ki: mesele hiç de öyle değildir. Endülüs de hristiyan barbarlarının elinde İslamiyetin çekmediği eza, görmediği zillet düçar, olmadıkları rezalet kalmaz ve her gün boyunduruğun Afrikaya doğru rakim ve şefkat bilmeyen, lehde vefa tanımayan mukaddesatan hiç birine riayet etmeyen eller ile ezaltıldığı görülür iken akıbet Trablusgarb gibi namertce İspanya donanması tarafından zabt olmamak için Afrika şimali yapsalar haklı idi.

Yeni misafirler kuburatta adamlar olduğunu Tunus sultanına anlatmak için çok vakte muhtaç olmadılar; birer ikişer Oruç Reis kıymetdar ganimetlerini Tunus limanına çekip getirmeye başladı. Barbaros kardeşler Tunus'a yerleştikten sonra icra ettikleri ilk bir sefer-i seciane o kadar şayan-ı hayret olduğu halde müteessir ki: Bizim tarihlerimizde tamamıyla meşkulane geçilmiş, daha doğrusu koca Oruç'un kim bilir nice müthiş vakaları müheyyiç tesadüfat-ı mücahedanesi Ak deniz'in şar yalılarında birçok vaka-i harbe ile uğraşan vatandaşlarının kulağına vasil olmamış binaenaleyh: Müverrih Haydu'nun nakl ve (Leyin-Poul)'un tahsin ve hayretle tekrar etmekten kendini alamadığı şu hadiseyi bu sahifelere sıkıştıracağız: "Baba Oruç bir gün asırlarca sonra büyük Napolyon'a menfa olmakla iştihar eden (Elbe) adası civarında kısmet beklemekte iken Papa ikinci (Julyus) cenablarının maiyyet bandırasını hamil ve Gallay Royd denilen yani iki kadırgaya bedel nevinden iki sefine-i harbiye emval-i kıymetdar ile yüklü oldukları ufukta göründüler. Bu seyyah kaleler Cenova'dan kalkmışlar. Romanın iskelesi olan (Civita-Vekya) limanına gidiyorlardı. Hava son derece sinde, hafif idi. O tarihe kadar bu sularda asla nişaneleri görülmemiş olduğundan Türkleri akıllarına bile getirmeyen İtalyanlar aheste, lakayd kürek çekmekte idiler. Burada nadiren bir Arap (fırgata)sına rast gelse bile Papa gemicileri bunları kahrü iflat ile iktisab fahr eyleyebilirlerdi. İşte bu halet-i ruhiye içinde iki harb gemisi birbirinden on liga kadar bir fasıla ile seyrettiler. Lakin Oruç Reis avına işaret koymuştu. Halbuki: Böyle onsekiz oturaklı bir kırlangıç ile veyahud çektirme ile kendisinin iki

misli cesametle olan ve içerisinde kimbilir ne kadar azim bir kuvve-i musliha bulunan bir maiyet kadırgasına hücum kolay bir iş değildir. Türkler bu derece kendi hacimlerinde bir şıkar bulmak için ricaya başladılar. Buna karşı demir arzu Oruç'un yegane cevabı çekirtmesinin küreklerinden birçoğu denize atmak oldu. Bu vecihle Türkler için firar fırsatı naib olmuş, düşmana hücum ile galibeden başlıca çare kalmamış idi. Şimdi Türkler küreksiz ve aciz tekneleri içinde metin ve mütevekkil duruyor ve en önündeki kale-i sayyarenin takrini bekliyorlardı. Gali Royal Berror ihtişam ve ihtirar ve tehlike-i garibeden küllien gafil üzerlerine doğru inmekte idi. Negehan İtalya'nın nöbecisi o gündeki Türk sarıklarını gördü. Bu sularda bu manzara hakikaten gayr-ı mamul idi. Büyük bir telaş içinde silah başına örüldü. İki tekne bu esnada Borda'ya gelmişlerdi. Türklerin bir yaylımateşi hristiyanların telaş ve perişanesini mezdad etti. Türkler rampa oldular; başlarında Oruç Reis olduğu halde pek az sonra korsanlar kış kasaresi üzerinde idiler ve hemen haşmetli Papa cenablarını hüddamı ambarlara tıkıldı.

"Bu ana kadar tarih-i muharebat-ı bahriyede bir (Gali Royal)'ın böyle aciz ve hakir bir çekirtmeye bandıra indirmesi, yani mağluba teslim olması vaki olmamıştır. Lakin işin en fenası daha bu değildir. Oruç Reis ne olursa olsun ikinci sefine-i harbiyeyi de zabt edeceğini söyledi. Maiyeti kendisine bunun ne kadar mühlik muhal bir iş olduğunu anlatmak, aldıkları ganimet-i azimeye şükr ile sıvışıp gitmenin lüzumunu ısbat etmek için nafile yere yalvardılar, uğraştılar. Korsanın kararı gayr-ı kabilü't tahavvul idi. Muaffakiyet-i sabıkanın şevkiyle sermest olan taifede nihayet resilerinin coşan cüretinden hissedar oldular.

"Oruç hemen maiyetine hristiyan üserasının zabitan ve efradının elbiselerini giydirdi ve güya asıl Gali Royal'in taifelerinden imiş gibi oraya atladılar. Arkadaki Gali dahi vakadan tamamıyla bihaber ve arkadaşının gemicilerini elbiselerine nazaren ve dindardışları zannederek lakaydane, müsterihane yaklaştı. Lakin muhavvet bir alabanda ateş bir kurşun, ok sağnağını müteakip buna da rampa edildi

ve biraz sonra zabt edilmiş idi. Oruç Reis Ganimetlerini Tunus'a halkü'l böyle bir manzara görülmemiş idi.

Müverrih Haydu der ki: (Bu vaka-i kahramananenin gerek Tunus'ta gerek bütün alem-i hristiyanatta hasıl ettiği taktirat ve hayret Oruç Reis isminin kazandığı dehşet ve şehret hakikatten gayr-ı kabul tasvirdir. Bu andan itibaren Barbaros'a (Baba Oruç) bütün cihanın en seci en müteşebbis ve cüretkar kaptanı tanınmıştır.

[Leyn-Poul: Berberiye korsanları tarihi: sayfa 535,36]

Papa kanyonlarının zaptolunması Barbaros kardeşlere en muhtaç oldukları birşeyi, yani kürekçileri tedarik etmiş oldu. O zamanın kaidesince hemen İtalyanlara gürge çakarak seci Türklerinin yalnız harb işine memur etti. Leyin Pou başka 500 birye silah-ı endazı bulunan bir cesim İspanyol sefinesini zaptedildiğini bildiriyor. Avrupalılara göre güya bu Kore askerlerini deniz tutmuş olduğundan müdefa-i lazimede bulunamamışlar! Tuhfetü'l Kibarda deniliyor ki: "Çünhengame-i şita geçip sefer zamanı geldi mezburlar (Hayrettin Barbaros ve Oruç Barbaros) iki gemi donatıp halkü'l vatten çıkardılar. Cenevizden buğday yüklü büyük bir gemiye melakı olup bi teklif alıp birazdan [birz sonra] kala misal bir kalyon gördüler ki: Çok yüklenmiş bir tacir gemisi idi. Göz açtırmayıp onu dahi aldılar. Ve Tunus'a dönüp mal-ı ganaimin pinçikini [hemsini] çıkardıktan sonra bakisini üleşip üç gemi ile tekrar küffar yakasına saldılar. İspanya'dan bir parça cesim-i nakliye sefinesi yelken açıp gelirken sarılıp [yani rampa olup] yedeğe çektiler [zapt edip arkalarına bağladılar]: İçinde bir küffar beyi var idi. Çok cenk edip bilahare giriflar oldu ve bundan sonra mezburların namı afaka münteşir olup Akdeniz yalılarına velvele verdi."

İşte Avrupa tarihlerinin beşyüz birye askerini deniz tuttuğu için zabt olundu dediler. İspanya sefinesi cümle-i menkulade son zikrolunan sefine olmak lazım gelir. Mukavemetin şiddetinden ve içerisinde bir "kafir baki" yani hristiyan birye kumandanı olması dahi bunu müeyyid olduğu gibi tarihlerde dahi tevafık var.

Bu vakay-ı mütekadimeden sonra Tuhfetü'l Kibarda Bicaye hücumundan bahs olunur. Lakin Avrupa tarihleri (Bicaye) evvel Cerbe seferini zikr ederler ve bize daha mevsuk görünüyor.

Barbarosların Halkü'l Vat'ta temkinlerinden beş sene geçmeden Barbaros kardeşler sekiz güzel sefineye malik olmuşlardı. Bunlardan başka (Leyn Poul) Barbaros Hayrettin'in nefsine mahsus iki gemisinde bunlarla beraber olduğunu ihbar ediyor ki mecmu on teknedен ibaret bir filo demek olur.

Şimdi halkü'l vat mevkii iki kardeşe dar gelmekte olduğundan suret-i muvakkatede Cerbe adasına yerleştiler ve bu adanın gayet rahat limanından çıkan gemileri İtalya sahilini karıştırmaya başlamıştı.

Bununla beraber Cerbe hakimliği ünvanı Barbaros kardeşler bilhassa Oruç Barbaros için pek hakir ve nafaki görünüyordu. Bu fevkalade adamlar fevkalade sergüzeştlere, denizlerin ahval-i bikararına hab ve darbın velvele ve mahalline açık oldukları kadar burada esaslı muntazam bir mevzir hükümet tedarikinde münhimeyk ederler. İspanyolların etvar-ı zalımanesi Afrika hükümetinin ahval-ı perişan hakimlerin mefasid-i ahlakiyesi velhasıl bu dar-ı siyah-ı baht-ı maripte İslamiyet'in tehlikeleri ızdırabatı bu yiğit ve hamiyetli kalbleri eziyor, onlara bu yalılarda seddi şedid-ı himaye tasis eylemenin şarktaki zafiyet-i İslamiyeyi sert ve himaye eden saf ve civanmert Türk kumanın kuvvetli kollarından, keskin kılınçlarından garpta dahi bir heyet koya bir hasar müdefaa bina etmek şevk ve ateşini ihsas eyliyordu. 1512 tarih-i miladisinde -ki 918 seny-i hicriyesine müsadiftir -emellerine mutabık bir fırsat-ı zuhur etti: Üç sene mukaddim Bicaye şehrinin İslam hakimi İspanyollar tarafından memleketinden tart edilmiş idi. Bu defa hakim-i müvemmi ileyh Barbaros kardeşlere mürecaatla İspanyolları tart için kendisine muavenet etmelerinin ve şayet şehri İspanyollardan kurtarırlarsa bahr-ı sefidin garb havzasına hakim olan bu limanı kendilerine açacağını söylemiş olduğunu Oruç ile Hızır bu meseleyi kemal-i ehemmiyetle piş-i mütalayı aldılar.[1]

Az kuvvetle çok iş yapmaya çalışmış ve hergün müşkülât hakiyle galebe ede ede ilerlemiş olan bu adamlar ellerindeki kuvveti

nail maksat olmak için kafi ad eyliyorlardı. Kendilerine göre top kaldıracabilecek on iki çekirmeleri, kırılacağı vardı; etraflarında ise onbin yerli mudil [1] Tekrar ediyoruz: 918 tarihi Beyazt-ı Sani devrine müsadif olduğundan, Hayrettin Paşa'nın Yavuz Sultan Selim'in cülusundan evvel o biraderine mağrippe olduğu içinmidir ki tarihlerde bu tenakuz var.

Tuttukları ve bir işaretlerine karşı kendilerini ateşe atmaya hazır tam bin minnetabi Türk muharibi duruyordu. Hin-i hacette maventlerine koşacak birçok endülüs minnetçileri dahi mevcut idi. Şöhretleri cihan-ı tutmuştu. Bir kere "Baba Oruç cihad yoluna girdi! Gaza bayrağını açtı!" denilince şarktan Anadolu yalılarında dahi birçok Türk leventlerinin maiyetine koşacakları malum idi. Bu iki kardeşin adaletten hariç şecaatleri, cüretleri bütün maiyetlerini mıknaatıslanmış, ikisi de bu nevedan bütün büyük kumandanlar gibi silah arkadaşları tarafından müstesna bir muhabbet ve hürmetle sevilmekte bulunmuş idi. İşte bu ahval-i neticesi olarak Barbaros'a kardeşler 1512 sene-i miladisi ağustosunda Bicaye kalesi önüne maiyetleriyle çıktıkları zaman zavallı hakim Matveli üç bin berberin riyasetinde sahilde kendilerine müntezir buldular [Bu bir naci becaı seferi hakkında Katip Çelebi pek muhtesir malumat verecek Oruç ile Hızır'ın maiyetinde ancak dört tekne olduğunu zikrediyor.] Muhasemet başladı. İspanyol muhafızlar (Kont don Petro Alvaro) tarafından inşa ettirilmiş olan büyük hisara tahaşşüt etmişlerdi; sekiz gün topa tutulduğu halde mukavemet gösteren duvarlarda hücum müsait bir gedik açılmış idi, ki: Kaleden atılan bir kulle Oruç Reisin sol koluna isabetle kardehaş ettiğinden, Reislerinin kahramanlık masallarından mahrum kalan Türklerin atış şevki soğudu; ve yaralı kaptanlarını alıp Tunus'a 1 ay tedaviye götürmeyi burada kan dökmeye merci gördüler. Ancak esna-yı adetlerinde (Lomelini) ailesinin (Tebarki)deki ticaret istasyonundan gelen cisim ve emtia giranbaha ile yüklü bir parçasını zapt etmeleri bu adem-i muvaffakiyete mukabil bir derece badiel teselliyat olmuş idi.

Tefsilat-ı sabıka Avrupa tarihlerinin hülasa-ı beyanattır. Tuhvetü'l Kibar'da ise Oruç ile Barbaros'un daha kale civarına gelir

gelmez bir İspanyol filosu tarafından basıldıklarını ancak Türklerin mazhar-ı galebe olup iki gemi zabt ve mütebakisini firara mecbur eyledikleri muharirdir. Bu gemilerden birini Oruç Reis topla batırmış idi. Tabarekeden gelen parçanın zabtını Katip Çelebi dahi zikrediyor: "Barbaros Hayrettin Oruç'un, kesilen kolunu tedavi ettirmek için müvemm-i ileyhi Tunus'a gönderdikten sonra bir parça ile birkaç ta hurda harami gemisine alıp Tunus'a gönderdikten sonra bir parça ile birkaç ta hurda harami gemisine alıp Tunusa gönderdi. Hayrettin Reis doğrudan doğruya Tunus'a dönmeyip denize açıldı. Balear adalarının küçüğü olan minorkeyi bastı; birçok kalesini feth, kuryelerini garet ile birçok üsera ve ganaim aldı. Ancak avdet esnasında Korsik admirali sekiz kıta sefine-i harbiye ile üzerine hücum ettiğinden Türkler amiral gemisine rampa olup zaptettiler. Bu muharebe pek invidane ve uzun olmuş, iki taraftan dahi birçok adam telef ve mecruh düşmüş ise de nihayet türkler galebe edip Hayrettin Reis düşmana evvelce aldığı iki sefineyi dahi bırakarak Tunus'a avdet eylemiştir.

Leyn Poul diyor ki: "Oruç Reis Tunus'ta tedavi olunur iken Hızır Reis (Barbaros Hayrettin) halkü'l vadın muhafazasından kalmış ve çektirmeleriyle ganimetleri limanın bağzından içeriye sokmakla meşkul bulunmuş idi. Lakin bu hususta geç kalmış idi. Çünkü: ahval-i cariden pek ziyade müteesir olan cenova hükümetinin meşhur andrea Doria kumandasında gönderdiği bir donanma bu çektirmeleri nagehani bastırdı ve halkü'l vat önüne asker çıkarıp Hayrettin Reisi Tunus'a çekilmeyi mecbur etti. Halkü'l vatın kalesi yağma olunup barbarosların gemilerinden yarısı bir alay zafer-i imtima ile cenovaya getirdi; işte barbaros hayrettin ile anderianın ilk müsademsî. Matesüf sonrakiler cenova amirali için pek betmahtqane olmuştur. Birader: orucun şiddet-i tabiatta haberdar olan hayrettin Reis biraderini firaş-ı bimaride hiddetle çırpınmaya bırakıp cerbeye gitti ve orada gece gündüz çalışıp birhayli sefine inşa etti. İlbaharda oruç dahi burada onunla birleşti ve hemen ahz-ı intikam etmeye başladılar." Halbuki bu vakayı baba oruç yarasının iyi olmasını bekleyerek tek kol ile yatarken Hızır Reis (Hayrettin) boş durmak istemiyordu. Mevsim kış, deniz fırtınalı olmakla beraber bu gibi şeyler Reis için haiz-i ehemmiyet

görünmedi; toplayabildiği bir kuvvetle kısmet aramak için engineaçıldı ve bir ay geçmiş idi ki: 3800 esir almış ve 20 pare sefine zapt eyleyerek tunusa gelmişti. Esirleri barbaroslar kendileri için alıkoydular ve mütebaki enval-i ganaimi tamamıyla maiyetlerindeki gazilere bahş ettiler. Bahar, hızır Reisi tekrar akdenizin dalgaları üzerinde bulmuş idi: maytinde yedi parça gönüllü (Levendin-i korsan) teknesi vardı. Küffar bafasında (Avrupa sahilinde bir şehir basıldı ve alınan 1800 esir 12000 altına fitye netaca bağlanıp geri dönüldü. esnay-ı avdette mahiyetindeki sefain istedikleri gibi olmak için etrafa dağılmışlar idi. Hayrettin Reis, kadirgasında kumandan fenari olarak leyla seyrederken dört parça peşine düşmüştü. Hava açılınca bunları gören Reis bila terettüt üslerine çevirdi ve rampa olup dördünü de zaptetti! Bu gemiler çuka yüklü idiler. Tunusa getirdiği zaman içlerinde çukadanmada 8000 peçetelik bir mebladah zuhur etmiş idi. Hızır Reis bu seferinde gece başka bir parçaya daha tesadüf etmiş ise de zülmet-i leyl içinde elinden kaçırmış idi. Etrafa dağılmış olan rüfeka-ı cihad-i bu firariye tesadüf edip zapt eylediler. Bu tekne fransa bandırasını hamil ve tahta yüklü idi.

Tuhfetü'l Kibarda Barbaros Hayrettinin bu Fransa sefinesini kemal-i Reis hemşirezadesi muhiddin Reise tefrike birçok hediye ile dersaadete takdim ettiğini yazıyor. Bunu bizde hakikatten muaffık görmekteyiz; çünkü bicaye vakasının 918 sene-i hicriyesinde hudusuna nazaren de sultan selim-i evvelin cülusu 919 tarihine mesadif olduğundan barbaros kardeşlerin tebeddü'l-ü saltanat münasebetiyle hükümdar cebitlerine böyle bir takdimde bulunmaları ilab-ı ihtimaldir. Barbaros Hayrettin ile Oruç Reis'in bu takdimlerine mükabil makam-ı saltanattan iki kadirga ve iki halat ihsan edilmiş idi.

Barbaroslar denizde heranı yeni müvafaiklere nail olmakta idiler, lakin baba oruç bicayeyi ispanyalılay elinden nezetmek fikrinden asla vazgeçmemiş idi (1514). Sene-i miladisine mesadif olan (920) sene-i hicriyesinden iki kardeş on pare gemi donatıp ikinci defa olarak bicaye seferine çıktılar. Evvela yolüzerindeki Cicilinan gayet müstakem küçük hisarlı muhasıra ve içindeki yüz İspanyolu der zincir

edip bir miktar muhafız vaz eylediler. [1] bunu başka 3 kıtada çekirme bıraktılar.

Bicaye önüne varıldı; karaya asker ve top çıkarıldı. Dış hisar şedit bir surette düçar-ı hücum olup dört gün zarfında zapt olundu; bu hisarın fethi ile harpte telef olan ispanyollardan mada 500 kişi de esir alınmış idi; oruç Reis ile Hızır imdada gelmiş olan 20000 kadar Arap askerine kalenin bütün emvalini yağma ettirdiler. Asıl iç kale olan ikinci hisarda taht-ı münhasere alınmış idi. 20 gün kadar bila fasıla bombardıman edildi; birçok zahmet çekilmiş, barut dahi bitmek üzere bulunmuş idi. Tunus sulatanından cepthane için vakı olan talebe adeta cevap-ı red verildi.

[1] Cicili kalesinin küçük olmakla beraber sabü't tesir bir kayalık şebe üzerine bina edilmiş olduğu yukarıda tarif olunmuştur. Bu Cicili fethi hususunda dahi Avrupa tarihleri arasında bizimkile arasında muhafelet var: Avrupalılara nazaren: o zaman Cicili İspanyolların elinde değil, o ana kadar kimseye baş eğmeyen ahali-i asliyenin yedinde idi. Ahali kemal-i iftiharla Oruç Reis hükümdarları tanıdılar.

Bir de Katip Çelebi şersel ile Cicili birbirine karıştırmış zannediyor; çünkü şersel başka Cicili başkadır; Cicili bicayeye yakın şersel ise ta cezair'in cicvarında kairdir. İhtimal sultanda artık o zamanda fesat ahlak sebebiyle oruç istirkap ediyor, yahut başka türlü bir menfaat görünüyordu. Mamafî orucun önüne geçmek ve kalesinin muhasırasında sarf-ı nazar ettirmek mümkün değildir. O, askerin içinde diyor ki:

- ben burada bir kolumu bıraktım, kellemi de bırakırım da almadan dönmem! Ancak her gayretin bir haddi her müvafakiyetin bir nihayeti vardır. Tam an-ı muzafferiyetinde 200 parçadan mürekkep bir muhip ispanuol donanması kale önünde göründü ve hisara 10000 kişilik bir kuvvet-i imdadiye attı. Berberlerden müteşekkik kuvve-i imdadiye zaten istedikleri kadar mal-ı ganimete sahip olduklarından bu vakitle namartcesine dağılıp gitmişlerdi. Oruç Reis Avrupa müverrihlerinin dediği verc ile "bir tehevü'l mecnunane içinde kırmızı sakalını deliler gibi muhterisane yolarak"

muhasarai refe mecbur oldu; işin fenası bir dere içine saktukları gemilerinin suların çekilmesiyle karada kalmış olamsı ve bozdurulmalarına imkan bulunmaması idi; süşman eline geçmemek için hepsine bir mecburi ateşe verildi. Türkler ganaini ve esirlerinin bırakmayarak karadan atmış mil mesafe kat eylediler. Ve Cicili hisarına vasıl oldular. Hayrettin Reisin 24 oturak kadırgası ile Oruç Reisin gemisi oradaydı. Oruc orada kaldı. Barbaros Hayrettin Tunusa varıp gemi satın almış, bunlara yedi kıtada Türk gönüllü sefaeni iltihak etmiş idi. Hayrettin Reis bu veçile 14 sefinenin viyasetinde deryaya çıktı; meşhur Kurtoğlu familyasından ve akdenizin en meşhur levent-i ser gerdelerinden maslahüddin Reide 14 pare tekne ile hızır Reise refakat eylediğinden mecmu kuvvetleri 28 parçaya baliğ olmuş idi. İtalya sularına girildi; cenova kalibinde rasgeldikleri 8 kıta buğday yüklü parça karşılarındakilerin gemiler olduğunu öğrenince belamukavet-i teslim oluyordular. Bu cevalant-ı levendaneden esnay-ı avdetde dahi çuka yüklü 12 parça satılmak üzere Kurtoğlu Maslağüddin Reis ile Tunusa gönderdi. Ve kendisi Ciciliye biraderinin yanına geldi Akdeniz, Avrupa iki kardeşlerin şöhetleriyle çalkanalıyor palasına güvenen yelkenine yediren bütün Türk korsanları, şarkın levent kaptanları bunların muhitine hitap ediyor idi.

Cezairin zaptı (1516-1518 milad 922-924 Hicirye) şimdi Barbaros kardeşlere pek mühim bir vazifede teveccüh etmiş idi. Yukarıda bilmünasebe söylenildiği vech ile endülüsten hicret eden binlerce Araplar o zamanlara kadar namı mechul olan Cezairde temkin edip bir korsanlık istasyonu teşkil eylemiş ve daima İspanyolları, milel-i saire memaliki sevahilini ve sefainini kendilerine edilen zulmün intikamını almaya başlamış idiler. İspanyollar bunlara evvela ehemniyet vermişler isede müvehhiren işin kesb-i ehemniyet ettiğini görünce büyük bir kuvvetle korsanları tedib etmeye gelmişlerdi. İşte bu esnada Cezair'e dahi uğrayıp sekenesinden bir daha garet gerlikte bulunmayacaklarına dair söz almışlar, ve şehir ahalisini senur-ı İspanya kralına muayyen bir mebla itasına icbar

eylemişlerdi. Geçen sahifelerde bahs eylediğimiz ve İspanyolların Penon Dralger dedikleri cezire üzerindeki hisar da İspanyollar tarafından o vakit yapıp içerisine miktar-ı kafi top ve muhafız konmuş, bu vichale-i şehir daimi bir abluka altına alındığı gibi Cezair teknelerinin de limandan çıkması katiyen mahal haline getirilmiş idi. Cezairliler zaten sırf korsanlıkla geçinmeye alışmış bir millet olduğundan fırkateleri böyle kumlar üzerinde çürüdükçe açlığın fakr-ı zaruretin tezyikat-ı müellimesini hissetmekte idiler. 1516 tarih-i miladisinde Ferdinando'nun vefatı Cezayirliler için isyan parolasını teşkil etti. İspanyaya itası meşrut olan haraç red olundu. Ve mensup olduğu kabilenin şehrin müdefasına muavenet-i azimesi dokunacağı ümidiyle civat kabail şeyhlerinden "Salim bin Semi" şehrin makam-ı hakimiyetine devlet edildi. Lakin bu garp şeyhi şurada, şehrin karşısındaki ada üzerinde yükselmiş müthiş hisarda bulunan ve en ufak bahaneler ile şehri top tanelerine hedef eden ispanyol askerlerine karşı ne yapabilirdi? Şec-i garp süvarilerinin Berberistan kısrakları, kabilü'l inhina, uzun mızrakları, emsali bulunmaz. Bir maharetle su verilmiş kılınçları ispanyollarla aralarını tefrik eden deniz ve ispanyolların toplarının ve yegane buralarda onlara mahsus kalmış nevicad ağır tüfeklerinin yaylım ateşlerine karşı gayr-ı muktedir kalmayacakmı idiler? Bu muhazir düşünülür düşünülmez Cezairlilerin hatırına Oruç Reis geldi. Onların yaralarını sarapilecek yılmaz ve yorulmaz barbarostan başka biri mtassavır değildi; iki defa Bicaye'ya Bicaye halkına candan muavenet etmiş, hatta bu uğurda bir kolu da kayıp eylemiş değilmiydi?

Binaenaleyh: Bilatereddüt Şeyh Salim Cicili'e bir heyet gönderip kendisinin ve tabasının ancak ona güvendiklerini ve süre-i mümkün ile cezairi küffar elinden istihlas ve muhafazaya koşmasını istifham etti.

Oruç Barbaros'un hakkında layık olduğu medayihi ibzalden geri durdurmayan bazı Avrupa müverrihleri dahi bu Cezair meselesinde mücahi mücahit-i garuri-hristiyanlığın önüne bir sedd-i ahenin gibi durmasından mütevellid hiddetlerine mahsuben ellerinden geldiği

kadar haksız çıkarmaya, gaddar, ve gasip gasip göstermeye çalışırlar; Nitekim; (Leyn Poul), Morganın "Cezair Tarihi" nden su satırları nakil ediyor:

"Hiçbir müracaat tul-i emel sahibi, haris Barbaros için bundan hoş be meserret bakış olmayacaktı. Çünkü yeni sahip olduğu hatta, hazinesine pek az para getiriyor idi; hussusiye tarz-ı hükümetinde dahi müdahaleden biri bulunmuyordu. Bıcaıe pek fena muvaffa kıyetsizliklere uğramış idi. Lakin Cezayirde daha iyi bir talie müsadif olacağını ümit ediyot, diğer cihetten Cezayir'i nühbe-i amaline -ki evvede söylediğimiz gibi diyar-ı maripte bir hükümet-i müştakile teşkil etmek idi - kat kat fazla muvaffık bulunuyor idi..."

Şimdi burada birkaç söz söylemek istiyoruz: Oruç Barbarosanın diyar-ı muharipte bir hükümet-i müstakile teşkil etmesine oradaki unsur-ı İslami zevk ve keyiflerine feda eden, herkesin güzel sevcisini, bakire kızını genç oğullrını cebren meclis-i ıyş ve nevşene soker ahlaksız yerli hükümdarların, şüphesiz kızmaya hakkı olur. Bunlarla beraber hristiyanlara bab-ı garet ve istilayı kapatacak ve İslam namusunun hristiyan avuşundan kurtaracak bir hükümet-i cedide-i ahenine karşı hristiyanlarında menhur olmasa haklarını yerden göğe kadar teslim ederiz. Geçen sahifelerimizde Oruç'a mevarihleriniz Afrika'yı şimalı hükümdarlarının eski sulhperver, ticaretpenah-ı politikalarını terk eylemiş olamlarından nasıl bir lisan-ı şikayet hayr-ı hahane ile bahseylediklerini nakletmiştir. Çok iyi, lakin: biz sulhperverliliği, ticaret-i ecnebiyeye mücedakar bulunmayı bir şart esas-ı ile takdir ederiz. Bu mesleği ihtiyar eden anasıra, millete, hükümete müsıd olamk şartıyla: yoksa bu, cebindeki parayı dağıtan mirasyedilerin, nihayet familyasını kurmaya karar veren hamiyetsizlerin karıdır. Soruyoruz o Avrupa muverrihlerine ki taktir ve tahsin ettikleri bu samimiyet-i siyasiyeden, bu müsaade kari-i münasebbetten Afrika'yı şimal-i hükümetleri ne kazanmışlardır? Bir zillet-i medide! Bir hakimiyet-i milliye ve asabiyet-i kavmiye ve diniyenin ziya-ı elim ve melum bizce Asyadan gelerek bir çek-i ihtiras ve tefrika içinde boğulan, yara ve ağyara eyvallah eden unsur-ı İslam-ı san ve şerefe boğmuş ve hala bir siper-i saika gibi ihtirasat-ı

milliyenin önüne dikilip durmuş. Türklerce Oruc Reisin o diyar-ı baide ve yetime-i İslamiyete koy ve mukavim bir hükümet tesis etmeye çalışması takdir olunur bir harekettir. Çünkü biz tavaif-i müluk bel ve temsil etmeseydik o tamamiyet şefketi bulamazdık. Salahaddin Eyyubi Suriye'de kesip hakimiyet etmeseydi ehl-i salib-i silabesi İslamiyesi de tegallüp neticesinde oralara sahip oldular. kavinin zayıfı bel ve temsil-i kaidedir. Yeter ki: o kavi zayıfın müstakbelini takviye eyleye! Katip Çelebi diyor ki:

"Mektup varıp mefhumu malum oldukta Oruç gaza niyetine kalkıp Cicili hisarını biraderine sipariş eyleyip Cezayir'e gitti ve muayyen bir hakimi olmamakla şehre girip temkin etti..."

Evet, ben fikrimce bu tarz-ı ifadeyi mevkie pek muvaffık, hatta noksan buluyorum. Salim bin Semi kimdi? Civar kabileden birinin Reisi, denilebilir: ve lakin Cezayir ahalisi onu kabul etmişlerdi. Pekala o halde Baba Oruç'a niçin müracaat vaki oldu? Çünkü Selim bin Semi gibi bir sahn, Badiye şeyhi o vaktini ahval-i harbiye ve siyasiyeye göre cezairi üç gün.

KİŞİ İNDEKSİ

A

Abdullah Bin Sad 2 , 3 , 4 ,

Abdülmelik 7

Akıbe Bin Nefi 7

B

Basilikus 2

Balzat 4

Barbaros Hayrettin 19 , 21 , 22 , 27 , 28 , 29 , 30 , 32

Bedeviler 4

C

C

D

Don Pedro Navaro 58

E

Emir Hasan 7,8,9,

F

Ferdinando 23,33

G

Gregori 3,5

H

Hanıma-yı Fatimiye 8
Hazeti Osman 2
Hazreti Zebur 3,4,5
Heredit 10
Herkül 5
Homerin 10
Hunerik 2

I

İ

İlyas 20
İriklious 2
İspanya Kralı Ferdinand 15

J

K

Kibyon

Katip Çelebi

Kont Don Pedro Alvaro

Korkut

Kurdoğlu Maslağüddin

20,28,31

28

20,21

32

L

Leyn Paul

13,17,22,24,26,27,29,34

M

Musa Bin Nazır

10

N

Norman Prensi Rucer

Napolyon

12

24

O

Oruç Reis

17,19,21,22,23,24,25,26,

27,28,29,30,31,32,33,34

35

Ö

P

Piri Reis	21,22
Penon Dralger	33
Papa 2.Julyus	24

R

S

Siragoza	
Sultan Selim	20,21,28
Sultan Beyazıt-I Sani	22,28
Sultan Osman	22,23
Salahaddin Eyyübi	35
Sultan Muhammed	23
Selim Bin Sami	35

Ş

Şeyh Salim	33
Şeyhülislam Zeynüddin Ali	23

T

U

Ü

V

Y

Yusuf

12

Z

Afrika	2, 3, 4, 5, 6, 17, 24, 34
Akdeniz	2
Akdeniz	13, 13, 26, 32
Ara	34
Ara	13
Ara	9, 11, 26, 32, 33, 34
Ara	16

B

Herberistan	2, 6, 10, 17, 18, 20, 21, 33
Herberistan	6, 16, 27, 28, 31, 33
Herberistan	25
Herberistan	35

C

Cezayir	12, 13, 17, 20, 21, 22, 23
Cezayir	3
Cezayir	13
Cezayir	20, 21, 22
Cezayir	24
Cezayir	18, 19, 20, 21, 22, 23, 24

YER İNDEKSİ

A

Afrika	2, 3, 5, 6, 7, 9, 17, 24, 34
Akaba	7
Akdeniz	13, 15, 26, 32
Asya	34
Atey	11
Avrupa	9, 11, 26, 32, 33, 34
Avran	16

B

Berberistan	2, 6, 10, 17, 18, 20, 21, 33
Bicariye	6, 16, 27, 28, 31, 33
Borda	25
Bediye	35

C

Cezayir	12, 15, 17, 18, 19, 20, 32, 33, 35.
Cebelitarık boğazı	17
Ceüta	18
Cerbe	20, 21, 27,
Cenova	24
Cicil	18, 19, 30, 31, 32, 33, 35

C

Çealto

14

D

E

Endülüs

11 , 15 , 24

F

Fas

13 , 14 , 23

Fransa

30

G

H

I

i

İspanya

1 , 15 , 26 , 32

İtalya	1 , 12 , 17 , 20 , 25
İran	2
İskenderiye	6 , 20

J

K

Kartac	1 , 2 , 4 , 7 , 11 , 18 ,
Karbus	8
Kanarya Adları	6
Kalayirya	11
Kervan	7
Konstantiniye	7

L

Lacalle	18
---------	----

M

Mısır	1 , 2 , 5 , 7 , 12 , 23
Medine	2 , 5
Mevritanya	6
Malta	12 , 17
Merakis	13

N

Norman Hükümeti 15

O

Ora 19

Ö

P

Palermu 11
Porta Karina limanı 18
Portus Divirus 19
Pizza 14

R

Roma 1, 2, 11, 24
Rodos Zindanı 21

S

Sicilya 2, 6, 8, 12, 13
Sherchel 15, 19
Shale limanı 19

S

Şam 2, 5

T

Tanca 6, 9, 18
Trablus 2, 3, 8, 9, 24
Tunus 7, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32
Tencitanya 6
Telmisan 14
Tebarki 28

U

Ü

V

Y

Yunanistan 11

Z

KAYNAKÇA

- 1) Develioğlu, Ferit. "Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat."

Aydın Kitabevi Yayınları ,13.Baskı ,1996 Ankara

- 2) Şemsettin Sami. "Kamus-ı Türki." Çağrı Yayınları, 7. Baskı , 1996 İstanbul.